RAHAKAPITALIDE PEALT VÕETAVATE MAKSUDE SEADUS

(VSK V KÖIDE, III OSA)

ÜHES SELETUSTEGA (KOHTU- JA ADMINISTRATIIV-PRAKTIKAST), KOMMENTAARIDEGA, LISAGA JA TÄHESTIKULISE SISUJUHIGA

KOKKU SEADNUD
MAKSUDEVALITSUSE VANEM INSPEKTOR
V. ROSLAVLEV

TALLINNAS, 1931

RAHAKAPITALIDE PEALT VÕETAVATE MAKSUDE SEADUS

(VSK V KÖIDE, III OSA)

ÜHES SELETUSTEGA (KOHTU- JA ADMINISTRATIIV-PRAKTIKAST), KOMMENTAARIDEGA, LISAGA JA TÄHESTIKULISE SISUJUHIGA

KOKKU SEADNUD
MAKSUDEVALITSUSE VANEM INSPEKTOR
V. ROSLAVLEV

35742

TALLINNAS, 1931

2.
Bibliotheca
Universitatis
Tartuensis
(Dorpatensis)
46745

Kirjast. o.-ü. „Täht“ trükk, Tallinnas, V. Pärnu mnt. 31. 1931.

B-587

Eessõna.

Tutvumine maksudega rahakapitalidelt on seotud raskustega, kuna 1) puudub seaduse eraldi väljaanne, ja seadus on mahutatud VSK V köitesse, mis raamatuturult on kadunud, ja 2) seaduse tehnika, tema lakoonilisus teeb samuti raskusi, kuna on teadmata seadusandluse motiivid ja kohtu- ning administratiivpraktika.

Käesolev raamat koostub kahest osast: esimene osa sisaldab seaduse originaali ja eestikeelse tõlke ning vastava kohtu- ning administratiivpraktika; teine osa on — kommentaarid. Raamatu teises osas — kommentaarides — ma ruumi kokkuhoiu mõttes peatusin peaasjalikult vaid enam keerulistel vahekordadel, mis praktikas on tekitanud erilisi raskusi. Siin on määratud vastavate vahekordade eraõiguslik iseloom, samuti ka side krediitseadusega ja ärimaksu-seadusega.

Matemaatilised arvutused (mõned neist on minu poolt tehtud täiesti iseseisvalt), ei tekita raskusi lugejaile, kes tunnevad elementaarset algebrat.

Kommentaatori töö iseloomu tõttu ma jäin maksva õiguse raamidesse, seda enam, et peaaegu kõigi eraõiguse instituutide konstruktsioon, mis ei ole käsiteldud roomlaste poolt, näitab teatud kõikuvust, ja eriti õpetuses kontokorrendi üle Saksa kirjanduses ja kohtupraktikas on lahkuminekuid konstruktsiooni detailides.

Lahkete nõuandmiste eest käesoleva raamatu kava kokkuseadmisel avaldan tõsist tänu Tallinna Pankade Ühingu esimehele, end. rahaministrile härra *G. Vestel'ile.*

Feci quod potui,
Faciant meliora potentes.

V. Roslavlev.

Tarvitatud lühendused.

S. Ük.	— Senati Üldkogu otsus.
Ts. D.	— Senati Tsiviil Departemangu otsus.
S. Uk.	— Senati ukaas.
RK. Adm.	— Riigikohtu Administratiiv Osakonna otsus.
RK. Ts.	— Riigikohtu Tsiviil Osakonna otsus.
vk.	— väljakuulutatud Riigikohtu otsus.
Ots. Maks. Dep.	— Otsekoheste Maksude Departemang.
Kred. Kants.	— Vene Rahaministeeriumi Krediit-Kantselei.
RT	— Riigi Teataja.

Maksud rahakapitalidelt.

(VSK V. köide — 1914 a. väljaanne).

Esimene peatükk.

Maks rahakapitalide tuludelt.

§*) 614. **Maks rahakapitalide tuludelt võetakse 5% määral:**

1) Iganimeliste riiklikkude, kogukondlikkude ja eraprotsentpaberite tuludelt (siinhulgas raudtee-ühingute aktsiate garanteeritud ja garanteerimata tuludelt, valitsuse poolt garanteerimata aktsiatelt antavalt dividendilt, dividendiliste ja kustutamata garanteeritud aktsiate superdividendilt j. m. s.).

2) Tuludelt, mida annavad sissemaksud (talletised) jooksval arvel ja muud protsendilised sissemaksud (talletised) riiklikkudes, kogukondlikkudes ja aktsiapankades ning vastastikustes krediitühingutes, samuti ka pangaasutistes ja vahetuspoodides.

3) Tuludelt rahakapitalidest, mida üksikud eraisikud või -asutised (arvatud välja §§ 509 ja 574 mainitud ettevõtted) on laenanud, ükskõik mis nimetuse all, kaubandus-tööstuslikkudele ettevõtetele, mis kuuluvad riigi ärimaksu alla avalikult aruandma kohustatud ettevõtete tarvis seatud alustel (§§ 509—531 ja 574).

614. Сборъ съ доходовъ отъ денежныхъ капиталовъ взимается въ размѣрѣ пяти процентовъ:

1) Съ доходовъ отъ процентныхъ бумагъ государственныхъ, общественныхъ и частныхъ всѣхъ наименованій (въ томъ числѣ съ гарантированнаго и негарантированнаго дохода отъ акцій желѣзнодорожныхъ обществъ, дивиденда выдаваемаго по негарантированнымъ правительствомъ акціямъ, супердивиденда по дивиденднымъ и по непогашеннымъ гарантированнымъ акціям и т. п.). 1885 Мая 20 (2961) пол., ст. 1, п. а; 1887 Янв. 12 (4154) I, ст. 1; 1894 Мая 23 (10651) I.

2) Съ доходовъ, доставляемыхъ вкладами на текущій счетъ и другими процентными вкладами, внесенными въ банки государственные, общественные, акціонерные и общества взаимнаго кредита, а также въ банкирскія заведенія и мѣняльныя лавки. 1885 Мая 20 (2961) пол., ст. 1, п. б; 1887 Іюн. 2 (4510); 1895 Мая 22 (11698) I.

3) Съ доходовъ, доставляемыхъ денежными капиталами, ссуженными, подъ какимъ бы то ни было наименованіемъ, отдѣльными частными лицами или учрежденіями (кромѣ предпріятій, указанныхъ въ статьяхъ 509 и 574) торгово - промышленнымъ предпріятіямъ, подлежащимъ платежу государственнаго промысловаго налога на основаніяхъ, установленныхъ для предпріятій, обязанныхъ публичною отчетностью (ст. 509—531 и 574). 1905 Іюн. 13 (26421) ст. 2.

*) Vabariigi Valitsuse poolt kinnitatud seaduste kokkuseadmise juhtnööride järgi (RT 101 — 1928) — tarvitatakse Eesti seadusandluses artikli asemel §.

1. § 509. Kapitalimaksu alla käivad aktsia-seltsid ja kompaniid, osaühisused ja tarvitajate-ühisused ja niisama ka krediitasutused ja seltsid, laenu- ja hoiu-ühisused ja kassad, kes oma põhikirjade või reeglite põhjal, mis põhikirjale vastab, on kohustatud avalikult aruandma ehk aruandeid alluvuse järele kinnitamiseks esitama.

2. Ettevõteteks, mis kohustatud avalikult aruandma (aruandvateks) loetakse: a) aktsiaseltsidele ja kompaniidele, osaühisustele ja teistele ühingutele, nende hulgas ka tarvitajate ühisused, kuuluvad kaubandus-tööstuslised ettevõtted; b) aktsia-, kommerts- ja põllupangad ja pandimajad; d) linna- ja maakonna omavalitsuse krediit-seltsid ja vastastikkused krediit ühisused ja e) linna- ja maakonna omavalitsuse pangad ja pandimajad; laenu-hoiu ühisused ja kassad ja üldse kõik krediitasutused, mis põhikirjade ehk põhikirjadele vastavate reeglite järele on kohustatud oma aruanded välja kuulutama ehk viimased alluvuse järele kinnitamiseks esitama (instr. § 51 p. 2).

3. § 574. Puhtakasumaksu alla käivatest ettevõtetest täis- ja segaseltsingud kui ka esimese järgu kaubandus- ja kolme esimesse järku kuuluvad tööstusettevõtted, kui nende valdajate poolt selle üle maksudevalitsusele soovi on avaldatud, pannakse puhtakasumaksu asemel kapitali- ja protsendimaksu alla §§ 509—531 põhjal, kui nad tõestavad oma põhikapitalide määra ja esitavad korrapärased aruanded, kokkukõlas määrustega, mis seatud avaliku aruandmise kohustuse alla kuuluvate ettevõtete tarvis.

4. Otsekoheste maksude seaduse § 614 p. 3 — täpse mõiste järgi maksu rahakapitalide tuludelt võetakse tuludelt rahakapitalidest, mis laenatud üksikute eraisikute või asutiste poolt kaubandus-tööstuslikkudele ettevõtetele, missugused kuuluvad riigi ärimaksu alla avalikult aru andma kohustatud ettevõtete tarvis seatud alustel. Nõnda tulevad kõik kaubandustööstuslikud ettevõtted, mis ei kuulu seaduse järgi näidatud alustel nimetatud maksu alla, vabaks lugeda ka 13. juuni 1905. a. seaduse järgi 5%-lise maksu tasumise kohustusest neile ettevõtetele asutiste ja isikute poolt laenuks antud kapitalide protsentidelt.

Ettetoodu tõttu ei saa tarvitajate ühisusi, põhikapitaliga alla 10.000 rbl., (Eesti ajal 5.000 kr., v. RT 30 — 1929), missugused vabastatud otsekoheste maksude seaduse *art. 453 p. 11*)* — *§ 371 p. 10* (1912. a. järg), põhjal ärimaksust, 5%-lise maksu alla heita 13. juuni 1905. a. seaduse kohaselt protsentidelt nende poolt eraasutistelt ja isikutelt laenatud kapitalidest.

Tarvitajate ühisused põhikapitaliga üle 10.000 rbl. kuuluvad nii ärimaksu kui ka maksu alla rahakapitalide tuludelt ühesugustel alustel teiste kaubandus-tööstuslikkude ettevõtetega.

(Ots. Maks. Dep. 13. dets. 1913. a. nr. 15670 seletus, samuti ka Kredit Kants. 6. märtsi 1908. a. nr. 2564 seletus p. 1.)

Otsekoheste maks. sead. § 512 järele arvatakse põhikapitaliks, mis kapitalimaksu alla käib, kõik selle nimeline summa, mis on näidatud aruandes möödaläinud operatsiooni aasta eest. Põhikapitali

*) v. RT 44 — 1923.

aset täidab osa, — sisseastumis, — liikmemaks ehk muud sarnased kapitalid. M. kaubatarvitajate ühingu põhikirja § 20 järele kujundavad ühingu varasid põhi-osa-tagavara ja erikapitalid. Põhikirja § 21 järele võib ühingu põhikapitali tarvitada kinnis- ja wallasvara ostmiseks ning peakoosoleku otsusel ka tegevus-kapitaliks, milleks harilikult tarvitatakse § 22 järele osakapitali. Ühingu 1926. aasta aruandes on liigete osamaksude summa näidatud 481.020 marga suuruses ja põhikapital 62.851 marga suuruses. Aluseks võttes Otsekoheste maksude sead. § 512 ettekirjutust ja ühingu põhikirja § 21 ja 22 määrusi, mille järele ühingu osa- ja põhikapital võivad ära tarvitatud olla samaks otstarbeks, tuleb Otsekoheste maksude Peakomitee seisukoht õigeks tunnustada, et käesolevas asjas kuulus ühingu põhikapitalisumma äramääramisel arvestamisele nii see summa, mis oli näidatud aruandes osakapitalina, kui ka see summa, mis oli näidatud põhikapitalina. Kuna aga see kogusumma ületab 500.000 mk., siis ei olnud ka alust ühingu vabastamisesk kapitalimaksust ja kasuprotsendimaksust.

(RK Adm. 1929. a. nr. 122 — II.).

Otsekoheste maksude peavalitsuse seletus tarvitajate-ühisustes liikumasolevate hoiusummade ja jooksvate arvete %% pealt 5% riigimaksu tasumise asjus.

5. Tarvitajate-ühisustes liikumasolevate hoiusummade ja jooksvate arvete pealt maksetavate protsentide pealt 5% riigimaksu tasumise kohta annab otsekoheste maksude peavalitsus järgmist teada:

Otsekoheste maksude seaduse § 614 p. 3 põhjal (V köide, 1914. a. väljaanne) on kohustatud need avaliku aruandmise korra alla kuuluvad ja p õ h i ä r i m a k s u maksvad kaubandus- ja tööstuslised ettevõtted, kes üksikute eraisikute ehk mitte avaliku aruandmise korra alla kuuluvate ettevõtete käest rahalisi kapitaalisid ükskõik mis nimetuse all laenuks on saanud, — nende kapitaalide pealt tegevusaasta jooksul maksetud % % pealt 5% riigimaksu kinni pidama ja kohalikku Eesti Panga osakonda üle andma.

Tarvitajate-ühisuste liikumasolevate hoiusummade peale tuleb vaadata ülalnimetatud seaduse mõttes, kui isikute ja asutuste poolt tarvitajate-ühisustele antud rahaliste kapitaalide peale, mis ühisuste läbikäigu ja tegevuse suurendamiseks ühisustele laenatud. Niisuguste rahaliste kapitaalide tulu kuulub otsek. maksude seaduse § 614 ettenähtud 5% maksu alla ja tarvitajate-ühisused on kohustatud sellesama seaduse § 620 põhjal nende kapitaalide omanikkudelt 5% maksu kinni pidama ja riigikassasse sisse maksma tähtaja jooskul, mis on määratud lisaärimaksu tasumiseks (Otsek. maks. sead. §§ 520 ja 523) ja sellesama tähtaja jooksul esitama otsekoheste maksude peavalitsusele „Riigi Teatajas“ nr. 95/96 — 1919. a. avaldatud vormi järele vastavaid aruande-lehti ühes kviitungitega.

Eelpooltoodud arvesse võttes teeb otsekoheste maksude peavalitsus kõigile nendele tarvitajate-ühisustele kohuseks, kes nimetatud maksu 1919. aasta eest alates veel ära tasunud ei ole, seda viibimata teha ühes viivitus %%, arvates 1% kuus, ja vastavad aruande-lehed lähemal ajal otsekoheste maksude peavalitsusele saata.

25. mail 1923. a. nr. 22471. (RT 76 — 1923).

6. Tulud kapitalidelt, mis laenatud laevanduse ettevõtetele, ei või kuuluda 5%-lise maksu alla, sest et need ettevõtted on ots. maks. seaduse § 371 p. 39 1903. a. väljaanne alusel vabastatud riigi ärimaksu maksmisest (Kred. kants. 6. märts. 1908. a. nr. 2564 seletus p. 2.).

Märkus: Vene ajal laevandus oli riigi ärimaksust vaba. Eesti ajal 1921. a. võeti maksu alla (RT 35 — 1921) ja uuesti vabastati maksust 1925. a., v. RT 199/200 — 1925. Otsekoheste maksude seaduse (SK V k. 1914. a. väljaanne) § 453 täiendatakse p. 48-ga: — „48) Laevade ja lodjade pidamine ning laevandusettevõtted. Laevandusettevõtted, kes peale laevandusoperatsioonide veel muul alal tegutsevad, kuuluvad viimaste alade maksustamisel hariliku maksustamise korra alla."

7. 5% maksu alla peavad kuuluma täielikult protsendid, mis arvestatakse avalikult aruandma kohustatud ettevõtetelt eraisikute kasuks aja eest, mil aruandev ettevõte oli eraisiku võlglaseks, olenemata ettevõttele arvestatavast protsentide summast aja eest, mil ta krediteeris eraisikut; selle juures maksusumma tuleb arvestada %%-numbrite üldise summa alusel, mis arvestatakse eraisiku kasuks, aga mitte mõlema poole protsentarvude *„saldode" alusel*, mille tagajärjel ei või ka kuuluda rahuldamisele palved eraisikute kontokorrent arvete, üksnes saldode 5% maksuga maksustamise kohta. (Kred. Kants. 1. juun. 1909. a. nr. 6587).

8. Pangamaja „E. M. Meier & Ko" taotleb rahaministri korralduse äramuutmist, 13. juun. 1905. a. seadusega seatud 5% maksu tasumise asjas protsentide pealt, mis nimetatud pangamaja on saanud 1905 ja 1906. a. jooksul Vene-Prantsuse ühisuse „Provodnik" vekslite diskonto eest. Sel kombel kuulub Valitsevale Senatile otsustamiseks küsimus, kas võib 5% maksuga maksustamisele kuuluda pangamajade tulud kaubanduslikkude firmade vekslite diskontost. Asudes selle üldise küsimuse läbivaatamisele, Valitsev Senat leiab, et Otsekoheste maksude seaduse — § 614 p. 3 alusel 5%line maks võetakse „tuludelt rahakapitalidest, mida üksikud eraisikud või asutised (arvatud välja §§ 509 ja 574 näidatud ettevõtted) on laenanud ükskõik mis nimetuse all kaubandus-tööstuslikkudele ettevõtetele, mis kuuluvad riigi ärimaksu alla avalikult aruandma kohustatud ettevõtete tarvis seatud alustel (§ 509 — 531 ja 574)." Nõnda on selles seaduses ette nähtud 5%-line maks tuludelt kapitalidest, mis laenu näol on mahutatud eraisikute ja ettevõtete poolt kaubandus-tööstuslikkudesse ettevõtetesse *intressi kandma*, mitte aga igasugustelt rahasummadelt, mis nende ettevõtete poolt välja makstakse teistel alustel. Nii ei ole ostjate vekslite diskonteerimine iseenesest mitte sarnane laenuoperatsioonile, sest et vekslite diskonteerimine esineb oluliselt rahalise kohustise ostu-müügina, ühe vekslipidaja õiguste edasiandmisena teisele, ja ostjate vekslite diskonteerimine on ainult kaubakapitali mutmine rahakapitaliks, mitte aga kaubandus-tööstuslikkude ettevõtete poolt vabade rahakapitalide saamine. Selle järgi nõndanimetatud diskontoprotsendid, s. o. vekslite järele enne tähtaegsel raha maksmisel diskonteerijate poolt kinnipeetavad summad ei tule milgil tingimisel

lugeda sarnaseks vekslite järele väljamakstud raha protsentidele ja ei kuulu laenatavate kapitalide protsentidelt võetava 5%-lise maksu alla. Mis puutub aga kaubandus-tööstuslikkude ettevõtete eneste solo-vekslite diskonteerimisse, siis, kuigi seda operatsiooni võib vaadelda oluliselt kui laenu, kuna seesuguste vekslite diskonteerimisel tähendatud ettevõtted saavad vabu rahalisi kapitale oma läbikäikude laiendamiseks, ometi, solovekslite diskonteerimisel pangaasutiste poolt, seesuguste diskonteerimise operatsioonide juures ei või kohaldada Otsekoheste maksude seaduse art. 614 p. 3 järgmistel põhjustel. Rahaministeerium ise oma 15. märtsi 1905. a. esitises nr. 2364/2068 Riiginõukogule, Otsekoheste maksude seaduse art. 614 täiendamise asjas tunnustas, et Riiginõukogu poolt rahakapitalide tulude maksu seaduse läbivaatamisel 1885. a. avaldatud kaalutlused selle kohta, „et eraisikute poolt kinnisvara kindlustusel laenuks antavad kapitalid annavad nende omanikkudele kasu, mis enamasti ületavad tulusid protsentpaberitest või hoiusummadest krediitasutistes, mispärast oleks täiesti õiglane seda maksu laiendada ka tuludele tähendatud kapitalidest, mis laenatakse välja kinnisvara *pantimise vastu.* (Журн. Соед. Деп. Гос. Эк., Зак. и Гражд. и Дух. Дѣлъ 1885 г. № 225, стр. 7)," võivad kohaldatud saada samal määral ka igasuguste tulude juures kapitalidest, mis antakse laenuks protsentide eest eraisikute poolt, kes eriti ei tegutse pangaoperatsioonidega, missugused operatsioonid maksustatakse juba ärimaksuga. Nõnda seadus, mis väljendatud otsekoheste maksude seaduse § 614 p. 3-das ja mis vastu võetud Riigikogu poolt Rahaministeeriumi redaktsioonis, kooskõlas tema esitisega, ei pidanud silmas isegi pangaasutiste rahalisi laene puhtal kujul, sedaenam nende asutiste diskontooperatsioone. Nende asutiste tähendatud operatsioonide tulude 5%-lise maksuga maksustamise võimatus täiesti silmnähtavalt selgub ka sellest, et need operatsioonid kuuluvad pangaasutiste tegevuse ringi, missugused asutised maksavad sarnaste operatsioonide tegemise eest määratud makse, ja sellepärast ei või kuuluda ühe ja sama eseme järele kahekordselt maksustamisele. Kas pangamaja kuulub avalikult aru andma kohustatud ettevõtete hulka või mitte, sellel tähtsust ei ole, sest et ka I järgu mittearuandvad ettevõtted, kuhu seaduse järgi on arvatud ka pankiirid (Kaub. sead. § 670, XI k. II j. 1903. a. väljaanne), on kohustatud pidama mainitud artiklis loeteldud sunduslikke raamatuid kõigi tehtud tehingute sissekirjutamiseks, nõnda et fiskuse organitel on võimalik kontrollida kõiki pankiiride operatsioone. Vastavalt Otsekoheste maksude seaduse art. 532-le ja valitseva Senati mitmekordsetele seletustele kaubanduslikud ja tööstuslikud ettevõtted, mis ei ole kohustatud avalikult aruandma, kuuluvad lisa-ärimaksu alla, missugune nagu protsendimakski avalikult aruandma kohustatud ettevõtete kasult, arvutatakse kasu järele, mis ettevõte on saanud möödunud aastal, vaatamata sellele, kas maksustatava ettevõtte operatsioone tehti aasta algusest või teisest poolest, kusjuures otsekoheste maksude seaduse art. 546 järele on pangaasutiste, laenukassade ja vahetuspoodide läbikäigu määramisel aluseks kõigi tulemite üldsumma aktiivsete operatsioonide järele aasta kestes, nii oma kapitali kui ka hoiusummade ja igasuguste läbikäigu vahendite (kassa, arvete ja komisjoni-operatsioonide järele) suhtes,

pankade aktiivsete operatsioonide hulka loetakse aga ka vekslite diskonteerimine ja laenude andmine vekslite vastu.

Pidades silmas ülaltoodut, tuleb tunnustada, et pangaasutiste tulud ärifirmade vekslite diskonteerimisel ei kuulu 5%-lise maksu alla tuludelt rahakapitalidest. (S. uk. 19. sept. 1911. a. nr. 9698).

9. Mis aga puutub protsentidesse, mis maksetakse vene kaubandus-tööstuslikkude ettevõtete poolt võlgade pealt solovekslite järgi välismaa krediitasutustele, mis vene fiskuse suhtes esinevad eraisikutena, keda ei panda maksu alla riigi ärimaksu seaduse põhjal, siis niisugused protsendid maksva seaduse järgi ei ole vabastatud 5% maksust rahaliste kapitalide tulude pealt.

(Ots. maks. Dep. 12. jaan. 1913. a. nr. 503).

10. V.-k. 7. jaan. 1928. a. nr. 1401-E teatas Otsekoheste maksude peavalitsus a.-s. Tsemendivabrik „P.-K'le", et peavalitsuses olevate andmete järele on ta 1926. a. jooksul Otsekoheste maksude seaduse § 614 p. 3 põhjal 5% riigimaksu alla kuuluvaid protsente maksnud mk. 11.212.958, mispärast tuleb temal nimetatud summa pealt 5% riigimaksu 5606 kr. 46 s. ära tasuda. Riigikohtule antud kaebuses palub „P. K." tsemendivabriku a.-s. juhatuse volinik T. H. eespool esitatud Otsekoheste maksude peavalitsuse otsuse tühistada järgmistel põhjustel:

Ülaltähendatud 5% rigimaksu võetavat seaduse järele protsentide pealt, mis makstud eraisikutele ja asutistele, välja arvatud ettevõtted, mis Otsekoheste maksude sead. § 509 ja 574 tähendatud. Kuna P.-K. tsemendivabriku a.-s. protsendid olevat makstud välismaa aktsiaseltsidele, kes käivad avaliku aruandmise kohustise alla ja kes saadud protsentidest omakord maksu maksvat, siis vastavalt § 509 ja 574 tulevat P.-K, tsemendivabriku a.-s. sellest 5% maksust vabastada. Välismaa pangad ähvardavat krediidi andmisest kaebaja tööstusele loobuda, kui see maks nende kanda jääb. Kaebaja tööstus olevat aga maksudega niivõrd koormatud, et tema niisugust erimaksu ei suutvat kanda.

Riigikohus leiab, et eeltoodud kaebus tuleb tagajärjeta jätta järgmistel põhjustel:

Otsekoheste maksude sead. § 614 p. 3 järele võetakse 5% riigimaksu protsentide pealt, mis aruandvate ettevõtete poolt makstud eraisikutele ja asutistele, välja arvatud ettevõtted, mis Otsekoheste maksude sead. § 509 ja 574 tähendatud. Ei ole alust välismaa krediidiasutisi, kes meil lisaärimaksu alla ei käi, lugeda ettevõtete hulka, mis on ette nähtud Otsekoheste maksude sead. § 509 ja 574. Ka Vene ajal on Otsekoheste maksude departemang seletanud (12. jaan. 1913. a. nr. 503), et kaubandus-tööstusettevõtete poolt makstud protsendid välismaa krediidiasutistele, kes on Vene fiskuse suhtes *eraisikud ja ärimaksu alla ei kuulu, 5% riigimaksust vabastatud ei ole.*

Ehk küll tähendatud 5% riigimaks võetakse sissetulekutest, mis eraisikud raha väljalaenamisest saanud, kuid Otsekoheste maksude sead. § 620 näeb otsekohe ette, et § 614. p. 3 põhjal võetava maksu tasuvad deebitorid nende võlakapitalide omanikkude eest. Seega kaevatud otsuses tähendatud 5% riigimaksu nõudmine „P.-K." tsemendivabriku aktsiaseltsilt on põhjendatud. Deebitori kohustis tasuda seda maksu ei ole rippuv maksu võlakapitali omanik-

kudelt sissenõudmise või kinnipidamise võimalusest. Igatahes maksjal on õigus kinni pidada vastavalt kreeditorilt viimase eest tasutud maksusummat. Kaebaja seletusel, et välismaa pangad ähvardavad loobuda krediidi andmisest, kui vaidluse all olev maks nende kanda jääb, ja et a.-s. ei suuda seda erimaksu kanda juba niikuinii kanda olevate maksude tõttu, ei ole käesoleva asja otsustamise kohta olulist tähtsust, sest see seletus ei osutu seaduslikuks maksust vabastamise põhjuseks.

(R. K. Adm. 1928. a. vk. nr. 28);
(R. K. Adm. 1928. a. nr. 281-II).

Otsekoheste maksude peavalitsuse teadaanne.

11. Kõik avalikult aru andma kohustatud ettevõtted, kes 1928. aastal tegutsesid ja riigi ärimaksu alla kuuluvad, on Otsekoheste maksude seaduse § 620 (SK V köide 1914. väljaanne) põhjal kohustatud ühe kuu jooksul peale aasta-aruande kinnitamist peakoosoleku poolt (Otsekoheste maksude seaduse § 574 tähendatud ettevõtted kuni 1. aprillini 1929. a.) esitama otsekoheste maksude peavalitsusele:

1) teated, kui palju on ettevõte 1928. aasta jooksul eraisikutelt ja mitte-aruandvatelt ettevõtetelt ükskõik missuguse nimetuse all laenatud kapitalidelt protsente maksnud.

Märkus. Laenatud kapitalide pealt väljamaal asuvatele isikutele ja asutustele, kui nad Eestis aru andma kohustatud ettevõttena ärimaksu alla ei käi, makstud protsentide summa tuleb teadetes näidata.

2) Eesti Panga osakonna kviitung teates näidatud summade pealt Otsekoheste maksude seaduse § 614 p. 3 põhjal võetava 5% riigimaksu äratasumise üle nende kapitalide omanikkude eest.

Otsekoheste maksude seaduse § 622 põhjal hilja makstud maks nõutakse sisse viivitusrahaga 1% kuus, arvates seda päevast, millal möödus üks kuu peale aruande kinnitamist peakoosoleku poolt (Otsekoheste maksude seaduse § 574 tähendatud ettevõtted 1. aprillist 1929. a.), kusjuures poolik kuu loetakse terveks. 5% riigimaksu alla kuuluvaid kapitalide tulusid varjamise või ülaltähendatud teatest väljajätmise korral nõutakse maksmatajäänud maks kolmekordses summas sisse.

RT 8 — 1929.

Sellesama sisuga Maksudevalitsuse teadaanne 1929. tegevusaasta kohta RT 17 lisa — 1930.

§ 615. Maksustamisele ei kuulu:

1) Protsendid paberitelt, mis on eraldatud maksu alt nende väljalaske tingimustega.

1. Välislaenu seadus — RT 58 — 1927. Artikkel I.

3. § 1. all kavatsetud laenukapitaliga intressid kuuluvad maksmisele Eesti valitsuse poolt ilma ühegi mahaarvami-

615. Обложенію не подлежатъ:

1) Проценты по бумагамъ, изъятымъ условіями ихъ выпусковъ отъ платежа налоговъ, перечисленнымъ въ прилагаемой къ сей (615) статьѣ вѣдомости*). 1885 Мая 20 (2961) пол., ст. 2, п. а.

*) See veneaegne pikk nimekiri on jäetud välja, kuna temal ei ole enam praktilist tähendust.

seta Eesti riigi kasuks maksude, lõivude või muude kohustuste näol.

2) Protsendid sissemaksudelt (talletistelt), mis mahutatud riiklikkudesse hoiukassadesse.

2) Проценты по вкладамъ въ Государственномъ Банкѣ, оставшимся отъ бывшаго Коммерческаго Банка, равно по вкладамъ, внесеннымъ въ государственныя сберегательныя кассы, въ учрежденія мелкаго кредита, а также въ кустарно-промышленный банкъ Пермскаго губернскаго земства. Тамъ же, ст. 2, п. б.; 1893 Іюнь 8 (9768) III; 1895 Іюнь 1 (11755) уст., ст. 4; (11756) мн. Гос. Сов., III, ст. 2.

1. Riigi hoiukassa seadus — RT 104 — 1927.

§ 4. Riigi hoiukassa on vabastatud igasugustest riiklikkudest maksudest. Riigihoiukassa asjaajamine ja hoiuleandjate avaldused hoiukassale on vabad tempelmaksust.

3) Eri alustel (art. 509 ja järgm.) maksustatavate tööstuslikkude ja kaubanduslikkude ühingute aktsiate ja osatähtede tulud.

3) Доходы по акціямъ и паямъ промышленныхъ и торговыхъ обществъ, облагаемыхъ на особыхъ основаніяхъ (ст. 509 и слѣд.). 1885 Мая 20 (2961) пол., ст. 2, п. в; 1898 Іюнь 8 (15601) мн. Гос. Сов., VII; пол., ст. 91–152.

4) Доходы по акціямъ общества Лодзинской желѣзной дороги и бывш. общества Курско-Кіевской желѣзной дороги. 1887 Янв. 12 (4154) I, ст. 2; 1890 Іюн. 7 (6909) I, ст. 2; Іюн. 13 (6954) уст., ст. 15; Іюн. 30 (7007) пол. Ком. Мин., ст., 1, 2; 1892 Апр. 18 (8511) II, IV, ст. 2; 1893 Февр. 5 (9308) Выс. пов.; Март. 22 (9435) пол. Ком. Мин.; Ноябр. 14 (10049) I; 1894 Янв. 25 (10274) I, II; Февр. 9 (10336) I, A, п. 1; Іюн. 6 (10802) III; 1895 Іюн. 7 (11827); 1899 Ноябр. 28 (17803) доп. V, § 1, 2.

5) Ежегодный доходъ, приносимый именными обязательствами Крестьянскаго Поземельнаго Банка (Уст. Кред., Разд. VII, изд. 1912 г., ст. 47, прим. 2, п. 3). 1906 Март. 21 (27584) III, ст. 4.

Примѣчаніе Высочайше повелѣно: освободить впредь отъ уплаты пятипроцентнаго сбора доходы:

Tähendus: **Kõrgeimalt on kästud: vabastada edaspidi 5%-lisest maksust tulud:**

1) Valitsuse poolt garanteerimata obligatsioonidelt, mis on lastud välja vene aktsia-ühingute poolt ja realiseeritud välismaal, ja

1) отъ негарантированныхъ Правительствомъ облигацій, выпущенныхъ русскими акціонерными компаніями и реализованныхъ за границею, и

2) obligatsioonidelt, mis on lastud välja välismaal välismaaliste anonüümsete ühingute poolt, kelledel teotsemine Venemaal lubatud, — sellel tingimisel, kui ülaltähendatud protsentpaberid on

2) отъ облигацій, выпущенныхъ за границею иностранными анонимными обществами, допущенными къ производству операцій въ Россіи, — при томъ условіи, если означенныя выше процентныя бумаги выпущены въ ино-

lastud välja välisvaluutas ilma pariteedita vene rahale. Seesuguseid protsentpabereid ei lubata liikvele vene börsidel.

странной валютѣ безъ паритета на русскую монету. Такія процентныя бумаги не допускаются къ обращенію на русскихъ биржахъ. 1899 Дек. 10 (17862) Выс. пов.

§ 617. Maks riiklikkude protsentpaberite tuludelt võetakse kas sel teel, et protsentide ja võitude väljamaksmisel peetakse maksu summa kinni, või jälle sel teel, et kupongide riiklisteks makseteks vastuvõtmisel tehakse vastav alandus.

616. Министру Финансовъ предоставляется установить и объявить во всеобщее свѣдѣніе условія, при наличности коихъ свидѣтельства государственной четырехпроцентной ренты, принадлежащія не проживающимъ въ Россіи иностраннымъ поданнымъ, освобождаются отъ установленнаго статьею 614 сбора. 1900 Дек. 4 (19315) Имен. ук.

617. Сборъ съ доходовъ отъ государственныхъ процентныхъ бумагъ взимается или посредствомъ удержанія суммы налога при выплатѣ процентовъ и выигрышей, или же въ видѣ соотвѣтственной скидки при пріемѣ купоновъ въ казенные платежи. 1885 Мая 20 (2961) пол., ст. 3.

§ 618. Maks kogukondlikkude või eraasutiste poolt väljalastud protsentpaberite tuludelt võetakse liikvel olevate paberite protsentide perioodilise väljamaksu täielt summalt ja kantakse mainitud asutiste poolt renteisse ühe kuu jooksul, arvates protsentide väljamaksmiseks määratud tähtajast. Pärast nimetatud asutised peavad nende poolt riigikassale tasutud maksu kinni protsentide saajailt.

618. Сборъ съ доходовъ отъ процентныхъ бумагъ, выпущенныхъ общественнымп или частными учрежденіями, взимается съ полной суммы періодическаго платежа процентовъ по находящимся въ обращеніи бумагамъ и вносится упомянутыми учрежденіями въ Казначейство въ теченіе одного мѣсяца, считая со срока, назначеннаго для выплаты процентовъ. Затѣмъ названныя учрежденія уплаченный ими въ казну сборъ удерживаютъ съ получателей процентовъ. 1885 Мая 20 (2961) пол., ст. 4; 1887 Янв. 12 (4154) I, ст. 3; Іюнь 2 (4510).

1. Kaebaja tunnustab Rahaministri korralduse ühingult 5%-lise maksu võlgade sissenõudmise kohta mitte õigeks sellepärast — 1) et ühingu obligatsioonid ei olnud realiseeritud ja liikvele lastud ja 2) et nende obligatsioonide järgi, mis olid hoiul N. pangas, keegi pole saanud mingisugust tulu. Pidades silmas: 1) et paluja esimesel väitel puudub alus, kuna ühingu obligatsioonid olid pangas mitte hoiul, vaid „on call" arve järgi tehtud laenu kindlustusena, s. o. oma obligatsioonide eest sai ühing pangast vastava summa krediiti, kusjuures korratu maksmise korral pank võis obligatsioonid võla katteks müügile lasta, 2) et niisuguse asja seisukorra juures ei saa kõnesolevaid obligatsioone tunnustada m i t t e r e a l i s e e r i t u t e k s j a l i i k v e l e m i t t e l a s t u t e k s, mille järgi ühing justkui poleks saanud mingisugust kapitali, kuna pangast laenu tegemine tuleb lugedagi obligatsioonide realiseerimiseks, sest et ühing sai nende vastu edaspidiseks läbikäiguks tarviliku kapitali, missuguseks otstarbeks oli lubatud ka obligatsioonide väljalaskmine; 3) et paluja väitel selle kohta, et ühing oma võla eest vastutas mitte ainult obligatsioonidega, vaid kõigi varandustega, puudub samuti alus, kuna esiteks see sugugi ei lükka ümber obligatsioonide reali-

seerimise fakti ja teiseks — pretensioonide rahuldamine obligatsioonide järgi sünnib eesõigustatult teiste pretensioonide ees (välja arvatud eriti näidatud juhtumid), ja 4) et obligatsioonide järgi tulude mitteväljamaksmise fakt sugugi ei muuda nende dokumentide tähendust, sest et a) seaduses ei leidu selle kohta tähendust, et 5%-lisest maksust tuleks vabastada niisugused paberid, missugused olgugi et on liikvele lastud, kuid seisavad antud momendil ühel ehk teisel põhjusel paberite väljalaskja asutise tingitavas (в условном) korralduses ja b) kolmanda isiku või ühingu enese poolt panditud obligatsioonide järgi protsentide saamine oleneb ainult viimase isiku kokkuleppest esimesega võla järgi tehtavate kompensatsioonide korra kohta ja ei või iseenesest muuta operatsiooni iseloomu, mis seisab obligatsiooni liikvele laskmises krediitasutisele pantimise teel.

(S. uk. 27. nov. 1897. a.).

2. Küsimus selle kohta, mis ajast peavad kuuluma kapitalide tulude pealt võetava maksu alla kogukondlikkude ja era-asutiste poolt väljaantavad protsentpaberid, juhtumil kui nad lastakse liikvele pärast tähtaega, mis määratud protsentide tekkimise algusest nende esimese tähtajalise kupongi kohta.

Otsekoheste maksude seaduse § 618 järgi võetakse maksu kogukondlikkude ja eraasutiste poolt väljalastud %% paberite tuludelt liikvel olevate paberite protsentide perioodilise väljamaksu täielt summalt ja makstakse sisse mainitud asutiste poolt renteisse ühe kuu jooksul, arvates protsentide väljamaksmiseks määratud tähtajast. Pärast nimetatud asutised peavad kinni nende poolt riigikassale tasutud maksu protsentide saajailt. Sel kombel mainitud § 618 nõuab: 1) et maksu protsentpaberite tuludelt tuleb võtta protsentide perioodilise väljamaksu täielt summalt ja 2) et maksu tuleb võtta liikvel olevate paberite protsentide väljamaksult. Esimene nõudmine järgneb sellest olukorrast, et protsentpaberid annavad tulusid protsentide näol, mille kogumine sünnib vahetpidamata kupongide väljamaksmise tähtpäevade vahel, mispärast ka seadus kindlaks määrab, et maksu tuludelt tuleb võtta mitte osaliselt, vaid täielt protsentide väljamaksu summalt. Edasi, teine § 618 ülesseatud nõue ja nimelt, et maksu tuludelt tuleb võtta liikvel olevatelt protsentpaberitelt, järgneb sellest olukorrast, et senini kui protsentpaber realiseeritud ja liikvel ei ole, ei anna see silmnähtavalt mingisugust tulu ja sellepärast ei ole veel olemas ka tulu, milline 5% riigimaksuga maksustamisele kuuluks. Edasi, kuna maksu tuludelt võib võtta ainult nendelt tuludelt, mis annavad juba liikvel olevad protsentpaberid, siis tekib küsimus, missugusest momendist alates tulevad protsentpaberid liikvel olevateks tunnistada. See küsimus lahendub järgmistel kaalutlustel. Kuna protsentpaberid annavad tulu arvates sellest ajast, kui algas nende juures oleva esimese tähtajalise kupongi järgi katkestamatu protsentide kasvamine, siis nimelt sest ajast, kui protsentpaber hakkas tulu andma, tuleb see paber ka liikvele lastuks lugeda.

Seadus kindlaks määrates, et maksu võetakse eraasutiste poolt väljaantud protsentpaberite tuludelt liikvel olevate paberite prot-

sentide perioodilise väljamaksu täielt summalt, ei näe ette sealjuures mingisuguseid erandisi nendeks juhtudeks, kui protsentpaberite faktilise realiseerimise aeg ei lange kokku ajaga, millest algab esimese tähtajalise kupongi järgi protsentide kasvamine. Sellepärast protsentpaberite faktilise realiseerimise aeg võib tähenduse omada 5% maksu arvutamisel ainult sel määral, kuivõrd realiseerimise aeg mõjus sellele ajale, missugusest alates protsentpaber hakkas selle pidajale tulusid andma. Näiteks, kui protsentpaberi faktiline realiseerimine jõudis kätte alles peale esimese tähtajalise kupongi väljamaksmise tähtpäeva, siis silmnähtavalt ei saa juttugi olla 5% kupongi maksu võtmisest, kuna paber faktiliselt esimese tähtajalise kupongi järgi mingisugust tulu ei andnud. Kui aga protsentpaber oli realiseeritud, olgugi ka peale tähtaega, mis kindlaks määratud protsentide tekkimise algusena esimese paberi küljes oleva kupongi järgi, kuid enne selle kupongi väljamaksmiseks määratud tähtaega, siis saavad ka protsentpaberite pidajad esimese kupongi väljamaksmise tähtpäeva kättejõudmisel kindlaksmääratud perioodilise protsendi; sellest aga järgneb, et liikvel olevaks protsentpaberiks tuleb tunnistada paber, mis oli liikvel juba esimese tähtajalise kupongi järgi protsentide väljamaksmiseks määratud tähtajaks. Mis puutub sellesse asjaolusse, et protsentpaberite väljaandja asutis arvab maha paberite liikvele laskmisel esimeste kupongide järgi osa protsente selle aja eest, mis möödunud protsentpaberite liikvele laskmise ajaks, siis see asjaolu täielikult puutudes protsentpaberite realiseerimisesse, ei ole otsekoheses ühenduses 5% maksu arvutamisega, ja sellepärast ei või sellel asjaolul olla ka mõju 5% maksu suurusele, mis otsekoheste maksude seaduse art. 563 järgi kuulub sissemaksmisele protsentide perioodilise väljamaksu täielt summalt. Kui nüüd asutised, kes on välja annud protsentpaberid peale tähtaega, millest algab paberi juures oleva esimese tähtajalise kupongi järgi protsentide kasvamine, kuid enne selle kupongi väljamaksmise tähtaja kättejõudmist, on kohustatud maksma niisuguste tähtajaliste kupongide pidajatele tähtaja kättejõudmisel nende kupongide täieliku väärtuse, siis see just näitabki, et esimesed tähtajalised kupongid andsid nende pidajatele tulu alates kupongide järgi protsentide kasvamise algusest peale; sellesama tingimuse juures peab ka 5% maks sisse tulema riigikassasse kupongi järgi väljamakstud täielt protsentide summalt.

Eeltähendatud kaalutlustel tunnistades, et protsentpaberid tulevad liikvel olevateks ja järjelikult ka 5% maksuga tuludelt maksustamisele kuuluvaks lugeda sellest tähtajast, millest algas paberi juures oleva esimese tähtajalise kupongi järgi protsentide kasvamine ja käsitades samalt vaatepunktilt ka käesolevat asja Senati Esimene Üldkogu leiab, et kuna ühisusele K. välja anda lubatud obligatsioonid 2-est väljaandest 1.000.000 rbl. peale tulevad lugeda liikvel olevateks mitte alates 28. sept. 1900. a. (obligatsioonide riikliste paberite valmistamise ekspeditsioonist kättesaamise aeg), vaid alates 1. juunist samast aastast (tähtaeg, millest algas obligatsiooni küljes oleva esimese poole aastase kupongi järgi protsentide kasvamine), siis ühisus oleks pidanud esimese kupongi väljamaks-

misel 1. detsembril 1900. a. kinni pidama obligatsioonide esitajailt 5% maksu täielikult ja selles suuruses maksu tasuma riigikassale.

(S. 1. Ük. 1909. a. nr. 9668).

3. Viieprotsendiline (kupongi) maks, mis sisaldab endas ühte liiki tulumaksust, esineb tingimata isiklise maksuna ja juhtumisel, kui maks maksetakse mitte väärtpaberite omaniku, vaid panga poolt, je sellepärast ei ole põhjust selle summa maksualusest kasust maha arvamiseks.

(S. uk. 28. aug. 1914. a. nr. 10125).

§ 619. Maks tuludelt, millised saadakse talletistelt jooksval arvel ja teistelt krediit- ja pangaasutistesse ning vahetuspoodidesse mahutatud protsendilistelt talletistelt, makstakse nende asutiste ja vahetuspoodide poolt ühe kuu jooksul pärast perioodiliste arvete lõpetamist tähendatud talletiste kohta, talletajaile väljamakstud või nende talletistele juurdearvatud protsentide arulehe alusel. Pärast need asutised ja poed peavad nende poolt riigikassale tasutud maksu kinni talletajailt.

619. Сборъ съ доходовъ, приносимыхъ вкладами на текущій счетъ и другими процентными вкладами, внесенными въ кредитныя учрежденія, банкирскія заведенія и мѣняльныя лавки, уплачивается ими въ теченіе одного мѣсяца послѣ заключенія періодическихъ счетовъ по симъ вкладамъ на основаніи вѣдомости о сдѣланныхъ отчисленіяхъ по процентамъ выданнымъ вкладчикамъ или причисленнымъ къ принадлежащимъ имъ вкладамъ. Затѣмъ означенныя учрежденія, заведенія и лавки уплаченный ими въ казну сборъ удерживаютъ съ вкладчиковъ. 1885 Мая 20 (2961) пол., ст. 5; 1895 Мая 22 (11698) II.

§ 620. Maks tuludelt, mida annavad eelpool § 614 p. 3 näidatud kapitalid, peetakse nende kapitalide omanikkudelt kinni samas punktis tähendatud kaubandus-tööstuslikkude ettevõtete poolt ja makstakse viimaste poolt renteisse tähtaegadel, mis on seatud lisaärimaksu õiendamiseks (§§ 520 ja 523). Samadeks tähtaegadeks ettevõtte juhatus on kohustatud esitama kohalikule kroonupalatile:

1) arulehe protsentide kohta, mis on makstud nende kapitalide pealt aruandeoperatsiooniaasta jooksul, ja

2) rentei kviitungi maksu tasumise üle nende kapitalide tuludelt kapitalide omanikkude eest.

620. Сборъ съ доходовъ, приносимыхъ капиталами, указанными выше въ пунктѣ 3 статьи 614, удерживается съ владѣльцевъ сихъ капиталовъ означенными въ томъ же пунктѣ торгово-промышленными предпріятіями и вносится ими въ Казначейства въ сроки, установленные для уплаты дополнительнаго промысловаго налога (ст. 520 и 523). Въ тѣ же сроки правленіе предпріятія обязано представлять въ мѣстную Казенную Палату:

1) вѣдомость о процентахъ, уплаченныхъ въ теченіе отчетнаго операціоннаго года по симъ капиталамъ, и

2) квитанцію Казначейства во взносѣ сбора съ доходовъ по симъ капиталамъ за ихъ владѣльцевъ. 1905 Іюн. 13 (26421) ст. 3.

1. § 520. Ettevõtte juhatus on kohustatud esitama ühe kuu jooksul pärast aruande kinnitamist peakoosoleku või vastava asutuse poolt, aga ettevõtete pea-esitajad ja vastutavad agentuurid, mis § 514 on nimetatud, — kahe kuu jooksul pärast kinnitamist, iseäralisele tulu- ja ärimaksu komiteele täielist aasta aruannet ja bilansi neljas eksemplaaris ühes üldkoosoleku protokolli ärakirjaga kinnituse kohta. Need ettevõtted, mis opereerivad nii kui Eestis, nii ka väljamaal, on kohustatud peale Eestis tehtud operatsioonide

esitama veel üldised aruanded ja bilansid kõigi etteveõtte operatsioonide kohta.

2. § 514. Ettevõtete põhikapitaliks, mis on väljamaa ühisuste ja kompaniide omandus ja millede juhatused asuvad väljaspool vabariiki, arvatakse see osa põhikapitaalist, mis on väljaeraldatud operatsioonide jaoks Eestis.

3. § 523. Kasu-protsendimaks maksetakse ettevõtte peajuhatuse asupaigal, aga ettevõtted, mis § 514 nimetud, maksavad nimetud maksu seal, kus Eestis asub ettevõtte pea-esitaja ehk vastutav agentuur, ühes aruande esitamisega iseäralise komiteele.

4. Küsimus, kas kreeditoridele maksti välja protsendid laenatud kapitalidelt, või jälle arvati kapitalvõla summa juurde, ei või omada krediitkantselei arvamise järgi paluja poolt antavat tähendust, kuna kreeditori rahuldamine ühel ehk teisel kujul on laenu kontrahentide eraasi ja tulud, mis annavad laenatud kapitalid, kuuluvad 5% maksu alla olenemata sellest, kas tulud on kätte antud kuuluvuse järgi ehk on vastav tulu juure arvatud kapitaalvõla summale.

Mis puutub kaebaja väitesse, nagu oleks maks kapitalistilt, kes kapitalilt tulu saab, ebaõigelt üle kantud deebitori peale, kohustades teda tasuma 5% maksu, kuna seaduse tähe järgi see kohustus lasuvat kreeditori peal, siis see asjaolu ei muuda sisuliselt asja. Otsekoheste maksude seaduse § 620, pannes mainitud maksu tasumise aruandma kohustatud kaubandus-tööstuslikkude ettevõtete peale, kes protsente laenatud kapitalidelt maksavad, ei tee seda kohustust üldse olenevaks faktist, kas kapitalide omanikelt oli juba maks kinni peetud.

Maksu kinnipidamise võimalus on ainult võlgniku õigus, mida tema võib ka mitte kasutada ja mis võib olla poolte erakokkuleppe aineks.

Ettetoodud kaalutlustel krediitkantselei arvab omalt poolt, et kaebus selles osas ei vääri tähelepanu. (Kred. Kants. 4. jaan. 1911. a. nr. 42).

5. Asjaolu, et 5%-line maks ei olnud ühisuse poolt omal ajal kinni peetud, ei või aluseks olla ühisuse vabastamiseks selle maksu tasumise kohustusest, kuna seadus, andes võlgnikule õiguse 5%-list maksu kinni pidada temale laenatud kapitali omanikult, ühes sellega paneb kaubandus-tööstuslikkude ettevõtete peale, kes sarnaseid kapitale kasutavad, kohustuse sisse maksta nende kapitalide tuludelt võetava maksu vastavasse renteisse kindlaksmääratud tähtajal, olenemata sellest, kas see maks võlgniku poolt tegelikult kreeditori peale pannakse või mitte, seda enam, et tegelik maksu äratasumine ühe või teise poolt võib olla nende ühise kokkuleppe objektiks.
(Ots. maks. dep. 28. juun. 1913. a. nr. 7970).

6. Otsekoheste maksude seaduse § 614 p. 3 ja § 620 põhjal võetava maksu tuludelt rahalistest kapitalidest, mis on laenatud kaubandus-tööstuslikkudele ettevõtetele, peavad need ettevõtted kinni tähendatud kapitalide omanikkudelt ja maksavad renteisse, esitades Kroonupalatile rentei kviitungi maksu tasumise üle nende kapitalide tuludelt kapitalide omanikkude eest; siit järgneb selgesti,

et seadus määrab kaubandus-tööstuslikkudele ettevõtetele kohustuse pidada 5% maksu kinni kapitalide omanikkudelt, mitte aga maksta seda maksu renteisse omal arvel; sellepärast, kuigi erakokkulepe kaubandus-tööstusliku ettevõtte ja mainitud kapitalide omanikkude vahel, maksu tasumise üle ettevõtte poolt omal arvel, on täiesti lubatav, siis, endastmõista, see vabatahtlik kokkulepe ei või muuta maksualuse kasu määra, teiste sõnadega: kaubandus-tööstuslik ettevõte võib võtta oma peale 5%-lise maksu tasumise, kuid mitte maksualuse kasu arvel. (Senati ukaas 12. dets. 1911. a. nr. 14803; 3. juul. 1912. a. nr. 7951, 28. apr. ja 29. nov. 1914. a. nr.nr. 5703 ja 15040.).

7. Kooskõlas otsekoheste maksude seaduse § 523 kasuprotsendimaks makstakse ettevõtete poolt ühel ajal ettevõtete aruannete kroonupalatile esitamisega; nende aruannete järgi arvutatud puhtakasu suurus loetakse aga kinnitatuks lisa-ärimaksu võtmiseks, kui 6 kuu jooksul, arvates eeltähendatud aruannete esitamise päevast, kroonupalat ei nõua nende järgi täiendavaid teateid ja ei tõsta vaielust aruannetes leiduvate arvutuste vastu. Sarnaste teadete nõudmise korral kroonupalatid on kohustatud kolme kuu jooksul, arvates teadete esitamise päevast, nende põhjal lõpulikult otsuse tegema (sama seaduse § 526). Mis puutub 5%-lise maksusse laenatud kapitalide tuludelt, siis tasutakse see otsekoheste maksude seaduse § 620 alusel, renteisse samal tähtajal, kui kasuprotsendimaks, kusjuures ühel ajal sellega ettevõtte juhatus on kohustatud esitama kroonupalatisse kviitungi maksu tasumise kohta ja teadaande aruande operatsiooniaasta jooksul nende kapitalide pealt väljamakstud protsentide kohta. Nii on otsekoheste maksude seaduse ülaltoodud määruste järgi protsendimaksu arvutamiseks aruandvate ettevõtete kasude pealt kindlaksmääratud teatud tähtaeg, mille jooksul kroonupalatite poolt peab lõpulikult läbi vaadatud olema ettevõtete poolt esitatud aastaaruanded ja bilansid; maksu suhtes laenatud kapitalide tuludelt ei leidu aga nimetatud seaduse määrustes mingisuguseid näpunäiteid, et selle maksu arvutuse juures, mis põhjeneb samade aruannete andmetel, peaks aruannete kontrollimine ja samuti ka maksu arvutamine lõpetatud olema lisaärimaksu jaoks kindlaksmääratud tähtaegadeks. Sarnane vaikimine seaduses laenatud kapitalide tuludelt võetava maksu kindlaksmääramise tähtaja kohta ei esine juhusliku puudusena seadusandluses, mida tuleks täita seaduse tõlgitsemise teel, laiendades kõnesoleva maksu peale kasuprotsendimaksu vastavad määrused, vaid maksva otsekoheste maksude seaduse määrustes on põhjalik erinevus selle ja teise maksu kohta antud. Kasutusprotsendimaksu makstakse otsekoheste maksude seaduse § 509 näidatud aktsiaseltside ja osaühisuste poolt, kellede omanikkena esinevad sageli käest-kätte käivate aktsiate ja osatähtede pidajad. Sellepärast on nimetatud ettevõtetelt selle maksu võtmise juures väga tähtis, et maksu arvutus iga aasta aruande järgi oleks läbi viidud võimalikult kiiremalt ja sealjuures täpselt kindlaksmääratud tähtajal, kuna viivituse korral sarnase arvutuse kontrollimisel ja selle järele ettevõtte aruandvuse revideerimise põhjal ettevõttele mingisuguse juurdemaksu määramisel, tuleb riigikassa ees maksu tasumise eest vastutada ikka samal ettevõttel, kuid tegelikult juba ettevõtte teistel omanikkudel.

Teises olukorras seisab aga samadele ettevõtetele laenatud kapitalide tuludelt 5%-lise maksu võtmine. Otsekoheste maksude seaduse § 620 kohaselt lasub 5%-lise maksu tasumine laenatud kapitalide omanikkude, mitte aga aruandvate ettevõtete peal, kes laenu kasutavad; erakokkulepped nende ettevõtete ja nimetatud kapitalide omanikke vahel 5%-lise maksu äramaksmise asjas, ei või aga ära muuta seadusega tähendatud omanikkude peale pandud kohustusi. Selle tõttu loetakse 5%-lise maksu äratasumine ühteviisi nii sel juhtumisel, kui aruandvad ettevõtted katsid kreeditori arvel oma kulud, mis tekkisid maksu tasumisega riigikassale, kui ka sel juhtumisel, kui ettevõte maksis maksu oma summadest, mitte ettevõtte kuluks, kes kasutas laenatud kapitali, vaid nende isikute ja asutiste kuluks, kes kapitali andsid, mispärast need kulud ei või ka puhtakasu arvutamisel kuuluda ettevõtte bruttotuludest mahaarvamisele. Sellepärast, kui palju aega ka oleks möödunud peale kroonupalati üldkogu poolt ettevõtte puhtakasu arvutamise aruannete kinnitamisest ja viimase poolt ärimaksu renteisse, sissemaksmisest, ei saa selle ettevõtte 5%-lise maksu alla heitmine välja kutsuda tarvidust puhtakasu jaotuse aruannete uuesti läbivaatamiseks ja selle maksu sissemaksmine ei või mõjuda puhtakasu suurusele ega ka sellele vastavalt arvutatud lisa-ärimaksule, sest 5%-line maks tasutakse mitte ettevõtte, vaid kreeditoride arvel. Sel kombel need alused, millega õigustatud on lisa-ärimaksu arvutamiseks ettevõtete aruannete ja bilanside läbivaatamiseks tähtaegade kindlaksmääramine, ei ole üldse käsitatavad laenatud kapitalide tuludelt võetava 5%-lise maksu juures, millega ka seletatav on seaduses eeskirja puudumine selle maksu peale otsekoheste maksude seaduse § 526 kindlaksmääratud tähtaegade laiendamise kohta.

Üleminnes kaebaja väidete läbiarutamisele selles osas, et ettevõtete poolt makstud protsendid arvatakse maha bruttotuludest ja maksustatakse 5%-lise maksuga, mispärast selle maksu arvutamiseks tarvilikud andmed pidavat kroonupalati poolt läbi vaadatud olema enne puhtakasu arvutuse kinnitamist, peab tähendama, et kooskõlas otsekoheste maksude seaduse § 519 p. 1, lit. „л“ arvatakse maha ettevõtte bruttotuludest kulud ettevõtte igasuguste võlgade protsentide maksmiseks mitte üle 8% aastas, aga sama seaduse art. 614 p. 3 [Eesti ajal 12% v. RT 44 — 1923], järgi 5%-lise maksuga maksustatakse protsendid mitte kõikide võlgade pealt, vaid ainult teatud liigi võlgade pealt ja nimelt laenatud kapitalide protsendid. Kasuprotsendimaksu ja 5%-lise maksu sarnase s u h t e juures kroonupalat on kohustatud lisa-ärimaksuga maksustatud ettevõtte puhtakasu õigeks arvutamiseks opereerima ainult nende andmetega, mis tarvilikud ettevõtte poolt tasutud protsentide summade võrdlemiseks kui ka küsimuse lahendamiseks, kas üks või teine summa, mille pealt protsente arvatud, tuleb tunnistada ettevõtte võlaks või mitte. Mis puutub aga teadetesse juba bruttotuludest mahaarvatud protsentide kohta, mis tarvilikud protsente maksnud ettevõtte võlatehingute iseloomu selgitamiseks ja nende protsentide otsekoheste maksude seaduse art. 614 p. 3 kohaselt maksustamise küsimuse äraotsustamiseks, siis nende teadete läbivaatamine kroonupalati poolt ja nende teadete alusel eeltähendatud protsen-

tide rahakapitalide tuludelt võetava maksu alla panemine, ei seisa mingisuguses ühenduses ettevõtte puhtakasu arvutamisega, kuna need protsendid olid juba varemalt kroonupalati poolt tunnistatud makstuks ettevõtte võlgade pealt ja selle tõttu vabastatud lisa-ärimaksu alla panemisest.

Ettetoodud kaalutlusel Senat jõudis otsusele, et kroonupalatite poolt ettevõtete aruannete kontrollimine laenatud kapitalide tuludelt 5% maksu võtmiseks pole piiratud otsekoheste maksude seaduse art. 526 ettenähtud tähtaegadega. (S. uk. 13. okt. 1915. a. nr. 14068).

§ 621. Kahtluse korral maksu õige arvutuse suhtes § 614 p. 3 ja §§ 618 ja 619 alusel, rahaministeeriumil on õigus määrata oma volinikku tehtud arvutuse kontrollimiseks üheskoos kogukonnavalitsuse esindajatega või juhatuse liigetega või krediit- ja kaubandus-tööstuslikkude ettevõtete omanikkudega. Kui nende viimaste ja rahaministeeriumi organite vahel tekib lahkheli, siis nõutakse maks sisse Rahaministeeriumi poolt arvutatud määral, kusjuures asjasthuvitatud poolel on õigus kaevata seatud korras selle arvutuse peale kolmekuulisel tähtajal ja kaebuse rahuldamise korral saada tagasi ülemäära sissenõutud maksu.

621. Въ случаѣ сомнѣнія относительно правильнаго исчисленія налога по пункту 3 статьи 614 и по статьямъ 618 и 619, Министерству Финансовъ предоставляется назначать своего уполномоченнаго, для повѣрки сдѣланнаго исчисленія, вмѣстѣ съ чинами общественнаго управленія или членами правленія или владѣльцами кредитныхъ и торговопромышленныхъ предпріятій. Если между сими послѣдними и органами Министерства Финансовъ возникаетъ разногласіе, то налогъ взыскивается въ размѣрѣ, исчисленномъ Министерствомъ Финансовъ, съ правомъ заинтересованной стороны обжаловать въ установленномъ порядкѣ такое исчисленіе въ теченіе трехмѣсячнаго срока и, въ случаѣ признанія жалобы правильною, получить обратно излишне взысканную часть налога. 1885 Мая 20 (2961) пол., ст. 6; 1887 Іюн. 2 (4510); 1905 Іюн. 13 (26421) ст. 4.

§ 622. Tähtajal õiendamata maks (§§ 618 ja 619) nõutakse sisse ühes viivitusrahaga, 1% kuus kogu õiendamata summa pealt, seejuures lugedes poolikut kuud terveks. Maksu alla kuuluva tulu näitamises varjamise või väljajäägi korral nõutakse sisse tasumata maks kolmekordsel määral.

622. Несвоевременно уплаченный сборъ (ст. 618 и 619) взыскивается съ пенею, въ размѣрѣ одного процента въ мѣсяцъ со всей невнесенной суммы, причемъ неполный мѣсяцъ считается за полный. Въ случаѣ утайки или пропуска въ показаніи дохода, подлежащаго сбору, взыскивается тройная сумма неуплаченнаго налога. 1885 Мая 20 (2961) пол., ст. 7; 1887 Іюн. 2 (4510).

§ 623. Rahaministrile antakse õigus, kokkuleppel riigikontrolöriga, määrata §§ 614—622 määruste järele maksustatavate tulude arvestamise korda, samuti ka summade vastuvõtmise, arvepidamise ja aruandmise korda selle maksu alal.

623. Министру Финансовъ предоставляется, по соглашенію съ Государственнымъ Контролеромъ, устанавливать порядокъ учета доходовъ, подлежащихъ платежу сбора по правиламъ, изложеннымъ въ статьяхъ 614—622, а равно и порядокъ пріема суммъ, счетоводства и отчетности по сему сбору. 1885 Мая 20 (2961) пол., ст. 8; 1887 Янв. 12 (4154) I, ст. 3; Іюн. 2 (4510).

§ 624. Protsentide summa kindlakstegemisel, mis maksustamisele kuulub § 614 p. 2 alusel iga üksiku korrespondendi korrespondent- (kontokorrent-) arve järele, võetakse arvesse ainult protsentide vahe (saldo) arvete kreediti ja debeeti järgi, ja kui krediitasutis ühe ja sama korrespondendi kohta peab mitu kontokorrentarvet „nostro" ja „loro", siis maks arvutatakse kõigi nende kontokorrent-arvete kreedit- ja deebet-summade protsentide vahe järgi.

624. При опредѣленіи суммы процентовъ, подлежащей обложенію сборомъ на основаніи пункта 2 статьи 614 по корреспондентскимъ (контокоррентнымъ) счетамъ каждаго отдѣльнаго корреспондента, принимается въ расчетъ только разница процентовъ (сальдо) по кредиту и дебету счетовъ, причемъ, если кредитное учрежденіе для одного и того же корреспондента ведетъ нѣсколько контокоррентныхъ счетовъ «нострo» и «лоро», то сборъ исчисляется на разницу процентовъ суммъ кредита и суммъ дебета всѣхъ такихъ контокоррентныхъ счетовъ. 1908 Апр. 10 (30238) ст. 1.

1. 10. apr. 1908. a. seadusega krediitasutistes korrespondent- (konto-korrent-) arvetel peatavatelt rahakapitalidelt 5%-lise maksu arvutamise ja tasumise tähtaja kohta, mis ette nähtud ots. maksude seaduse § 624 ja § 625 tekstis on selgitatud, et iga üksiku korrespondendi korrespondent-(kontokorrent-) arve järgi ots. maksude seaduse § 614 p. 2 alusel maksustamisele kuuluva protsentide summa kindlaksmääramisel võetakse arvesse ainult arvete kreediti ja deebeti protsentide vahe (saldo), kusjuures sel juhtumil, kui krediitasutis peab ühe ja sellesama korrespondendi kohta mitu kontokorrent arvet „Nostro" ja „Loro", siis maks arvutatakse kõigi niisuguste kontokorrent-arvete kreediti ja deebeti protsentide vahelt.

Rahaministeeriumist saadud teadetest nähtub, et mõned krediitasutised tõlgitsevad ettetoodud seadust võõriti ja ei arvesta üldse 5%-list maksu arvete järgi neil juhtudel, kui arve ühe poole järgi pole olnud ja pole läbi kantud mingisuguseid operatsioone aruandeaasta jooksul ja protsendid arvestatakse ainult arve teise poole kohta: kas ainult korrespondendile või jälle ainult krediitasutisele.

Selle tagajärjel krediitkantselei palub võtta juhtnööriks, et uus seadus, seades vastastikku arvestatavate protsentide vahe õiglasema maksustamise 5% maksuga, samal ajal ei vabastanud maksustamisest neid protsente, mis arvestatakse ainult ühe poole (kas korrespondendi või panga) kasuks nendel juhtumitel, kui teisele poolele vastastikuseks kompensatsiooniks mingisuguseid protsente ei arvestata. Eeltoodu põhjal tuleb mõista kõnesolevat seadust sarnase pankade kontokorrent-vahekordade juures korrespondentidega selles mõttes, et maksustamisele peab kuuluma terve protsentide summa, mis arvestatud krediitasutise poolt korrespondendi kasuks, või viimase poolt krediitasutise kasuks arve ühe poole järgi, sest et arve teise poole järgi protsentide summa võrdub nullile.
(Kred. Kants. 23. veebr. 1910. a. nr. 2306).

2. Arusaamatuste tõttu, mis tekkinud kroonupalatitel SK V k. § 624 käsitamise juures, loen tarvilikuks anda kroonupalatile käsitamiseks järgmised juhtnöörid:

Iga üksiku korrespondendi korrespondent-(kontokorrent-) arve järgi otsekoheste maksude seaduse § 614 p. 2 alusel maksustamisele kuuluva protsentide summa kindlakstegemisel võetakse ar-

vesse ainult need üksikute arvete saldod, mis näidatud krediitasutiste raamatutes „Loro“ arve kreeditis ja „Nostro“ arve deebetis; nendest summadest a r v u t a t a k s e vahe, mis kuulub maksustamisele, kusjuures sel juhtumil, kui krediitasutis peab ühe korrespondendi kohta mitu „Loro“ ja „Nostro“ kontokorrent-arvet, arvutatakse maks näidatud viisil kõigi sarnaste kontokorrent-arvete „Loro“ arvete kreeditи ja „Nostro“ arvete deebeti protsentide summa vahelt.

NÄITED

konto-korrent arvete järgi arvestatavatelt protsentidelt 5% maksu arvutamise kohta.

Arvestamise juures võetakse ainult need üksikute arvete saldod, mis näidatud „Loro“ kreeditis ja „Nostro“ deebetis ja nendest summadest arvestatakse vahe, mis kuulub maksustamisele.

NÄIDE I.

Deebet.	„LORO“ ARVE	Kreedit.
%% möödunud aasta eest . Rbl. 100.—	%% möödunud aasta eest . Rbl. 250.—	
Saldo kreediti poolel Rbl. 150.—		

Deebet.	„NOSTRO“ ARVE	Kreedit.
%% möödunud aasta eest . Rbl. 750.—	%% möödunud aasta eest . Rbl. 400.—	
Saldo deebeti poolel Rbl. 350.—		

„Loro“ ja „Nostro“ saldode vahe — Rbl. 200.—

„Nostro“ deebeti saldo (Rbl. 350.—) ja „Loro“ kreediti saldo (Rbl. 150.—) vahe võrdub Rbl. 200.—; 5% maks Rbl. 200.— pealt on Rbl. 10.—).

NÄIDE II.

Deebet.	„LORO“ ARVE	Kreedit.
%% möödunud aasta eest . Rbl. 250.—	%% möödunud aasta eest . Rbl. 100.—	
Saldo deebeti poolel Rbl. 150.—		

Deebet.	„NOSTRO“ ARVE	Kreedit.
%% möödunud aasta eest . Rbl. 400.—	%% möödunud aasta eest . Rbl. 750.—	
Saldo kreediti poolel Rbl. 350.—		

„Nostro“ ja „Loro“ saldode vahe — Rbl. 200.—

„Saldod mõlemi arvete järgi ei ole ei „Loro“ krediiti, ei „Nostro“ deebeti poolel ja sellega maksu üldse ei võeta.

NÄIDE III.

Deebet.	„LORO“ ARVE	Kreedit.
%% möödunud aasta eest . Rbl. 250.—		%% möödunud aasta eest . Rbl. 100.—

Saldo deebeti poolel Rbl. 150.—

Deebet.	„NOSTRO“ ARVE	Kreedit.
%% möödunud aasta eest . Rbl. 750.—		%% möödunud aasta eest . Rbl. 400.—

Saldo deebeti poolel Rbl. 350.—

„Loro“ arve järgi on saldo deebeti kasuks, mitte aga kreediti kasuks, mispärast seda arvesse ei võeta. „Nostro“ arve järgi saldo on deebeti poolel ja selle järgi ka arvutatakse maks.

5% Rbl. 350.— pealt — Rbl. 17.50.

NÄIDE IV.

Deebet.	„LORO“ ARVE	Kreedit.
%% möödunud aasta eest . Rbl. 100.—		%% möödunud aasta eest . Rbl. 250.—

Saldo kreediti poolel Rbl. 150.—

Deebet.	„NOSTRO“ ARVE	Kreedit.
%% möödunud aasta eest . Rbl. 400.—		%% möödunud aasta eest . Rbl. 750.—

Saldo kreediti poolel Rbl. 350.—

„Loro“ arve järgi on saldo kreediti kasuks ja sellega võetakse see arvesse; „Nostro“ arve järgi on aga saldo kreediti kasuks, mitte deebeti kasuks, mispärast seda ei saa arvesse võtta.

5% maks arvutatakse ainult „Loro“ arve kreediti saldo Rbl. 150 pealt — Rbl. 7.50 suuruses.

(Kred. Kants. 6. juul. 1912. a. nr. 9400).

§ 625. § 614 p. 2 määratud maks makstakse korrespondent- (kontokorrent-) arvete järele hiljemalt 31. märtsil aruande-aastale järgneval aastal, pidades silmas §§ 621—623.

625. Опредѣленный пунктамъ 2 статьи 614 сборъ уплачивается по корреспондентскимъ (контокоррентнымъ) счетамъ не позднѣе 31 Марта слѣдующаго за отчетнымъ года, съ соблюденіемъ статей 621—623. Тамъ же, ст. 2.

Teine peatükk.

Maks eri jooksvatelt arvetelt.

§ 626. Riiklikkude, kogukondlikkude ja era-krediitasutiste kui ka pangakontorite poolt protsentpaberite pantimisel avatavad eri jooksvad arved, maksustatakse erilise maksuga, mida võetakse vastavalt eri jooksva arve järgi tehtud laenude ajale ja summale arvates aastas 0,396%.

626. Открываемые государственными, общественными и частными кредитными установленіями, а также банкирскими конторами, спеціальные текущіе счеты подъ закладъ процентныхъ бумагъ облагаются особымъ сборомъ, взимаемымъ соотвѣтственно времени и суммъ позаимствованій по спеціальному текущему счету, считая 0,396% въ годъ. 1887 Дек. 21 (4896) I, ст. 1; 1900 Іюн. 10 (18782) уст. 1915 Янв. 9 (с. у. 149) пол. Сов. Мин. IX (Сборникъ дѣйств. постан., изд. въ пор. ст. 87 Осн. Зак., № 1068).

§ 627. Seatud maksu arvutamiseks lõpetatakse eri jooksvad arved tähtaegadel mitte üle poole aasta.

627. Спеціальные текущіе счеты, для исчисленія установленнаго съ нихъ сбора, заключаются въ сроки не болѣе полугодичнаго. 1887 Дек. 21 (4896) I, ст. 2.

§ 628. Kui eri arve lõpetamisel selgub, et protsendid arve järgi kuuluvad pangaasutiselt selle isiku kasuks, kelle nimele on avatud arve, siis nende protsentide summa maksustatakse määral ja alustel, mis on seatud §§ 614—619 ja 621—623.

628. Если при заключеніи спеціальнаго счета окажется, что проценты по оному слѣдуютъ отъ банковаго установленія въ пользу лица, на имя котораго открытъ счетъ, то сумма сихъ процентовъ облагается налогомъ въ размѣрѣ и на основаніяхъ, установленныхъ въ статьяхъ 614—619 и 621—623. Тамъ же, ст. 2, прим.

§ 629. Maks eri jooksvatelt arvetelt makstakse krediitasutiste poolt (§ 626) riigikassale ühe kuu jooksul pärast nende arvete perioodilist lõpetamist ja nõutakse tähendatud asutiste poolt sisse laenajatelt.

629. Сборъ съ спеціальныхъ текущихъ счетовъ вносится въ казну кредитными установленіями (ст. 626), въ теченіе одного мѣсяца послѣ періодическаго заключенія сихъ счетовъ, и взыскивается означенными установленіями съ заемщиковъ. Тамъ же, ст. 3

§ 630. Kahtluse korral maksu õige arvutuse suhtes Rahamanisteeriumil on õigus määrata oma volinikku arvutuse kontrollimiseks üheskoos isikutega, kes juhatavad era- või kogukondlikku kreditasutist. Kui nende viimaste ja Rahaministeeriumi organite vahel tekib lahkheli, siis nõutakse maks sisse Rahaministeeriumi poolt arvutatud määral, kusjuures asjasthuvitatud poolel on õigus kaevata seatud korras selle arvutuse peale kolmekuulisel tähtajal ja kaebuse rahuldamise korral saada tagasi ülemäära sissenõutud maksu.

630. Въ случаѣ сомнѣній, относительно правильнаго исчисленія сбора, Министерству Финансовъ предоставляется назначать своего уполномоченнаго для провѣрки сдѣланнаго исчисленія, вмѣстѣ съ лицами, завѣдывающими частнымъ или общественнымъ кредитнымъ установленіемъ. Если между сими послѣдними и органами Министерства Финансовъ возникаетъ разногласіе, то сборъ взыскивается въ размѣрѣ, исчисленномъ Министерствомъ Финансовъ, съ правомъ заинтересованной стороны обжаловать, въ установленномъ порядкѣ, такое исчисленіе въ теченіе трехмѣсячнаго срока и, въ случаѣ признанія жалобы правильною, получить обратно излишне взысканную часть налога. 1887 Дек. 21 (4896) I, ст. 4.

§ 631. Vastutus maksu ebaõigel ajal tasumise ja ebaõige arvutuse eest pannakse vastavate krediitasutiste peale.

631. Отвѣтственность за несвоевременный взносъ сбора и за неправильное исчисленіе его возлагается на подлежащія кредитныя установленія.

Tähtajal õiendamata maks (§ 629) nõutakse sisse ühes viivitusrahaga, 1% kuus kogu õiendamata summa pealt, seejuures lugedes poolikut kuud terveks. Maksu alla kuuluva eri jooksva arve näitamises varjamise või väljajäägi korral nõutakse sisse tasumata maks kolmekordsel määral.

§ 632. Rahaministrile antakse õigus, kokkuleppel riigikontrolöriga, määrata eri jooksvate arvete maksu arvestamise korda, samuti ka summade vastuvõtmise, arvepidamise ja aruandmise korda selle maksu alal.

Несвоевременно уплаченный сборъ (ст. 629) взыскивается съ пенею въ размѣрѣ одного процента въ мѣсяцъ со всей невнесенной суммы, причемъ неполный мѣсяцъ считается за полный. Въ случаѣ утайки или пропуска въ показаніи спеціальнаго текущаго счета, подлежащаго сбору, взыскивается тройная сумма неуплаченнаго налога. Тамъ же, ст. 5.

632. Министру Финансовъ предоставляется, по соглашенію съ Государственнымъ Контролеромъ, установлять порядокъ учета сбора съ спеціальныхъ текущихъ счетовъ, а равно порядокъ пріема суммъ, счетоводства и отчетности по сему сбору. Тамъ же, ст. 6.

5%-line maks tuludelt rahalistest kapitalidest (laenudest), mis kuuluvad pikaajalise krediidi asutistele (arvatud välja riigi päralt olevad), linnaomavalitsuse pankadele ja muudele aruandvatele ettevõtetele ja mis ka võlgadena kindlustatud kinnisvaradel.

(9. jaanuar. 1915. a. seadus.)

1) Maksu rahakapitalide tuludelt nõuda 5% määral tuludelt, mida annavad pikalaenu asutistele (väljaarvatud riiklistele), linna kogukonna pankadele ja muudele aruandvatele ettevõtetele kuuluvad ja kinnisvaradele võlgadena kindlustatud kapitalid, väljaarvatud laenud, mis väljaantud pikalaenu asutistest protsentpaberitega.

2) Eelmises artiklis näidatud maks tasutakse riigikassasse samas artiklis tähendatud asutiste poolt ühe kuu jooksul pärast aasta arvete lõpetamist.

3) Muus osas käsitatakse näidatud maksu võtmise juures korda, mis ettenähtud otsekoheste maksude seaduses (VSK V köide — 1903. a. väljaanne ja 1912. a. järg) maksu suhtes rahakapitalide tuludelt.

VI. 1) Сборъ съ доходовъ отъ денежныхъ капиталовъ взимать, въ размѣрѣ пяти процентовъ, съ доходовъ, доставляемыхъ принадлежащими учрежденіямъ долгосрочнаго кредита (кромѣ государственныхъ), городскимъ общественнымъ банкамъ и прочимъ отчетнымъ учрежденіямъ, капиталами, обезпеченными въ качествѣ долговъ на недвижимыхъ имуществахъ, за исключеніемъ ссудъ, выданныхъ изъ учрежденій долгосрочнаго кредита процентными бумагами.

2) Указанный въ предшествующей (I) статьѣ сборъ уплачивается въ казну означенными въ той же статьѣ учрежденіями въ теченіе одного мѣсяца послѣ заключенія ими годовыхъ счетовъ.

3) Въ остальномъ ко взиманію указаннаго сбора примѣняется порядокъ, установленный въ Уставѣ о Прямыхъ Налогахъ (Св. Зак. т. У. изд. 1903 г. и по Прод. 1912) г.) въ отношеніи сбора съ доходовъ отъ денежныхъ капиталовъ. [Высочайше утвержденное 9 Января 1915 года, положеніе Совѣта Министровъ о нѣкоторыхъ мѣрахъ къ увеличенію доходныхъ въ казну поступленій (собр. узак. 149).]

1. Otsekoheste maksude peavalitsuse seletus 5% riigimaksu asjus tulult rahalistest kapitaalidest.

Protsendid laenude pealt, mis krediitasutuste ja pangakontorite poolt välja antud vekslite vastu liikumata varanduse kindlustusel, kuuluvad end. 9. jaanuari 1915. a. seaduses (VI jagu) ettenähtud korras 5% riigimaksu alla üleüldisel alusel.

Niisama kuuluvad 5% riigimaksu alla krediitasutuste heaks arvatud protsendid erijooksvate (on call) arvete pealt, mis olid avatud vekslite vastu liikumata varanduste kindlustusel, ehk ainult liikumata varanduste kindlustusel.

Niisuguste summade liikumise üle on krediitasutused kohustatud saatma otsekoheste maksude peavalitsusele „Riigi Teatajas“ nr. 95/96 — 1919. a. väljakuulutatud sama peavalitsuse teadaandes nõutavaid andmeid 1919. a. eest alates.

3. okt. 1922. a. nr. 30903.

RT 124 — 1922. Võrdle järgmise seletusega.

2. Kirjaga 15. dets. 1927. a. nr. 45-a teatas Otsekoheste maksude peavalitsus G. S. ja Ko-le, et nende 1926. a. tulude ja kulude arvest selgub, et nad on 1926. a. jooksul saanud obligatsioonide kindlustusel avatud konto-korrent arvetelt %% kogusummas mk. 4.705.456.50. See summa kuulub 5% riigimaksu alla mk. 235.273.— suuruses; panga kontori poolt on tasutud seda maksu mk. 124.701.—, seega mk. 110.572 vähem.

Peavalitsus palub nimetatud summa lähemal ajal ühes viivitusprotsentidega, arvates 1% kuus 1. veebruarist 1927. a. Eesti panga osakonda sisse maksta ja kviitung peavalitsusele saata.

A.-s. G. S. ja Ko kaebas selle Otsekoheste maksude peavalitsuse nõudmise peale Rahaministrile. Viimase poolt järgnes järgmine resolutsioon 27. juunist 1928. a.: „tunnustada, et pankadel tuleb 5% maksu maksta ainult siis, kui obligatsioonid, mille kindlustusel raha on välja antud, on kirjutatud panga nimele, s. t. siis, kui pangad on obligatsiooni pidajad (omanikud) ja protsentide saajad obligatsioonide järgi: kui aga blanko obligatsioonid on antud pankadele kindlustuseks käsipantidena, s. t. kui obligatsioonide omanikkudeks (pidajateks) ja protsentide saajateks obligatsioonide järgi on isikud, kes blanko obligatsioonid pankadele kindlustuseks käsipantidena on andnud, ei tule 5% maksu mitte maksta, vaid konto-korrent arvete pealt, mis blanko-obligatsoonidega ja väärtpaberitega kindlustatud, tuleb maksta 0,396% maksu.

Kui Otsekoheste maksude peavalitsus Rahaministri eeltähendatud resolutsiooni täitmiseks hakkas nõudma a.-s. G. S. ja Ko-lt 1926. aasta teise poole-aasta kohta konto-korrent arvetelt obligatsioonide kindlustusel 0,396% riigimaksu väljaarvamist ja tasumist, esines a.-s. G. S. ja Ko Rahaministrile kaebusega 22. novembrist 1928. a.

Majandusministri resolutsiooniga 12. VI. 1929. a. on tähendatud kaebus tagajärjeta jäetud põhjusel, et a.-s. G. S. ja Ko tuleb 1926. a. eest kõnesolevate summade alusel tasuda igal juhul kas 5% või 0,396% maksu.

Omalt poolt hakkas Otsekoheste maksude peavalitsus kirjaga 26. aug. 1929. a. nr. 529-E uuesti nõudma, et a.-s. G. S. ja Ko ära tasuks 5% riigimaksu kr. 1.105.72 ühes viivitusrahaga. Ka selle peale a.-s.. G. S. ja Ko poolt antud kaebus on Majandusministri resolutsiooniga 15. oktoobrist 1929. a. tagajärjeta jäetud.

Majandusministri resolutsioonide peale nii 12. VI. 1929. a. kui ka 15. okt. 1929. a. on a.-s. G. S. ja Ko poolt Riigikohtule antud kaebused.

Esimeses Majandusministri 12. VI. 1929. a. resolutsiooni peale antud kaebuses toob a.-s. G. S. ja Ko järgmist ette: „Nõudmisega, mille peale kaebus tõstetud, nõuab Otsekoheste maksude peavalitsus 1926. aasta teise poolaasta kohta konto-korrent arvetelt obligatsioonide kindlustusel 0,396% riigimaksu. Resolutsiooniga 27. juunist 1928. a. meie kaebuse peale on Rahaminister juba tunnustanud, et „kui blanko-obligatsioonid on antud pankadele kindlustuseks käsipantidena, s. t. kui obligatsioonide omanikkudeks (pidajateks) ja protsentide saajateks obligatsioonide järgi on isikud, kes blanko-

obligatsioonid pankadele kindlustuseks käsipantidena on annud, ei tule 5% maksu mitte maksta.“ Seega jääb käesoleval juhul tingimata ära 5% maks, millest kõneldakse ministri resolutsioonis, ning Otsekoheste maksude peavalitsus ei nõuagi kirjas, mille peale kaebus tõstetud, nimetatud maksu. Samuti ei kuulu sissenõudmisele Otsekoheste maksude seaduse § 626 põhjal määratud 0,396% maks laenude pealt, millised antud pangale panditud hüpoteeginõudmiste kindlustusel. § 626 alusel käivad nimetatud maksu alla protsendipaberite kindlustusel avatud eri-jooksvad arved. Obligatsioonid ei ole aga protsendipaberid, vaid võlakohustused, mis kindlustatud liikumata varandustega. Üksnes asjaolu, et obligatsioonide järgi harilikult makstakse protsente, ei muuda neid nõudmisi „protsendipaberiteks.“ Kui teisiti arvustada, tuleb tunnustada iga võlakohustust, mille järgi protsente makstakse, protsentpaberiks. Meie seadusandlus, järgides üldist terminoloogiat, ei nimeta iga protsent-võlakokohustust „protsentpaberiks“, nagu näha on Otsekoheste maksude seaduse § 614-st, milles asetakse protsentpaberitele vastu muuseas protsendilised hoiusummad pankades ja protsendilised laenud kaubandus-tööstus ettevõtetele. Need hoiusummad ja laenud ei ole aga midagi muud kui pankade ja kaubandustööstusettevõtete protsendilised võlakohustused. Seadusandja ei saanudki käesoleval juhul silmas pidada obligatsioone, sest et Seaduste kogu I jao X köide järgi ei ole lubatav kinnisvarade peale väljaantud obligatsioonide üleandmine pealkirjade abil (§ 1653) ja seepärast ei teostata ka praktikas pankade poolt seesuguste nõudmiste pantimist. Panga poolt laenu andmine obligatsioonide kindlustusel ei ole midagi muud kui panga kliendi nõudmise pantimine kolmanda isiku vastu. Kas see nõudmine on kindlustatud liikumata varandusega või mitte, ei muuda muidugi kokkuleppe juriidilist iseloomu ja ei ole iseloomustavaks tunnusmärgiks.“

Teises majandusministri 1929. a. 15. oktoobri resolutsiooni peale antud kaebuses palub a.-s. G. S. ja Ko Majandusministri resolutsiooni tühistada ja tunnustada, et maks, summas kr. 1.105.72, sissenõudmisele ei tule järgmistel põhjustel:

„Otsekoheste maksude valitsuse nõudmine on juba sel põhjusel ebaõigustatud, et kõnesolev küsimus juba kord varemalt meie kasuks otsustatud oli. Nagu juba ministrile esitatud kaebuses tähendasime, on samasugune maksunõudmine meile esitatud Otsekoheste maksude peavalitsuse poolt kirjaga 15. detsembrist 1927. a., mille peale minister oma resolutsiooniga 27. juunist 1928. a. meie kaebuse rahuldas ning tunnistas, et maksu obligatsioonidega kindlustatud laenude pealt sisse nõuda ei tule. Nii on siin tegemist res judicata'ga ja Otsekoheste maksude valitsus ei ole seega õigustatud ministri resolutsiooni tähele panemata jättes veel kord maksunõudmisega esinema. Nõudmine on aga ka iseenesest ebaõigustatud.

Otsekoheste maksude peavalitsus põhjendab oma nõudmist seadusele 9. jaanuarist 1915. a. Vastavalt seadusele 9. jaanuarist 1915. a. (VI jagu p. 1) alluvad maksustamisele tulud, mis pangale toovad *tema omanduses olevad* kapitalid, mis võlgade näol kindlustatud kinnisvaraga. Seega oleks maksustamise aluseks kapital, mis

antud panga poolt kinnisvaraga kindlustamisel, s. o. panga nõudmine obligatsiooni põhjal, kuna maksustamise objektiks oleks panga poolt saadavad protsendid obligatsiooni järele. Kahtlemata alluks see maks sissenõudmisele siis, kui pank annaks laenu obligatsioonide vastu ja saaks selle obligatsiooni järele protsente. Kuid seesugused operatsioonid ei ole meie pangale põhikirja § 16-le (RT 161/162 — 1925) vastavalt lubatud ja seepärast ei ole meie kunagi laenu obligatsioonide vastu andnud. Vastavalt § 16,2 on meile aga lubatud laenude andmine vekslite vastu, mis kindlustatud kinnistusraamatutesse sissekantud obligatsioonidega kinnisvarade peale. Nähtavasti nõuab nüüd Otsekoheste maksude peavalitsus neist operatsioonidest saadud protsentide pealt 5% riigimaksu seaduse alusel 9. jaanuarist 1915. a. Säärane maksustamine on aga kahtlemata seadusevastane. Seesuguste laenude väljaandmisel on nõudmise aluseks mitte nõudmine obligatsiooni järele, vaid nõudmine kas veksli ehk konto-korrent arve järele. Protsente tasutakse mitte obligatsiooni, vaid veksli ehk konto-korrent arve järele.

Obligatsioonid aga, s. o. nõudmised panditud kinnisvara omaniku vastu, ei ole panga omandus. Siin on meil tegemist kohustuse pantimisega (Balti Eraseadus § 1465 III jagu.). Ainult sel juhul, kui panga võlgnik oma kohustusi panga vastu korralikult ei täida, on pangale õigus antud kas nõuda rahuldamist obligatsioonide järele ehk obligatsiooni ära müüa (§ 1466). Kui aga obligatsioon ei ole panga omandus, s. o. nõudmine obligatsiooni järele ei olegi panga omanduses olevaks kapitaliks, siis ei või loomulikult juttu olla protsentide maksustamisest seaduse põhjal 9. jaanuarist 1915. a. silmas pidades, et seaduses ettenähtud kapital puudub. Kuid mitte ainult kapital, vaid puuduvad ka maksustamisele alluvad protsendid ise, mis panga poolt saadud. Asi seisab selles, et meie kunagi protsente meile panditud obligatsioonide järele saanud ei ole, vaid oleme alati jätnud nende inkasso meie võlgnikkudele, s. o. panditud obligatsioonide omanikkudele. Ja viimased, sõltumata nende poolt obligatsioonide järele saadud protsentidest, on meile omalt poolt maksnud protsente nende kohustuste järele meie vastu. Iseloomustav on ka see asjaolu, et protsentide määr, mida meie oleme saanud oma klientidelt, ei ole kunagi vastanud protsentide määrale meile panditud obligatsioonide järele. Kinnistus-osakonnad kinnistavad obligatsioone määraga ainult kuni 12%, kuna meie alati oleme saanud rohkem kui 12%. Ülaltoodust on selge, et Otsekoheste maksude peavalitsus, ebaõige seaduse 9. jaanuarist 1915. a. tõlgendamise tõttu, nõuab maksu tasumist tulude pealt, millised selle maksustamise alla üldse ei kuulu."

Riigikohus leiab, et mõlemad kaebused tulevad rahuldada nendes väljendatud põhjendustel.

1. Otsekoheste maksude sead. § 626 põhjal (1914. a. väljaanne) võetakse 0,396%-list maksu eriliste jooksvate arvete pealt, kui laenude kindlustuseks on antud protsentpaberid. Käesoleval juhul on tegemist mitte eriliste jooksvate arvetega, vaid konto-korrent arvetega ja kindlustusena on mitte protsentpaberid, vaid obligatsioonid. Protsentpabereid ei saa identifitseerida obligatsioonidega, sest obli-

gatsioonid on kinnisvaraga kindlustatud võlakohustused, kus lepingu sõlmijad otsekohe ära on tähendatud; obligatsioon kinnistatakse vastavale kinnisvarale; blanko pealkirja põhjal võib obligatsioon ühelt omanikult teisele üle minna; kinnisvara omanik võib kinnisvarale obligatsioone teha nii palju kui soovib (BES § 1335 j. j.). Protsentpaberid aga antakse välja eriloaga ehk peab nende väljaandmine juba asutise või ettevõtte põhikirjades ettenähtud olema. Protsentpaberid lastakse välja seeriate viisi, nad on varustatud kupongidega, neid noteeritakse börsil; kreditor ei ole au porteur protsentpaberites üldse nimetatud ja protsentpaberi üleandmise juures vastutab üleandja ainult selle eest, et nõudmine üldse olemas on (veritas nominis) (BES § 3120 j. j.). Seepärast puudub alus 0,396%-lise riigimaksu võtmiseks konto-korrent arvetelt, mis obligatsioonidega kindlustatud. A.-s. G. S. ja Ko ei esitanud nõutud aruandeid 0,396% maksu kohta, mis tarvilikud riigimaksu summa kindlakstegemiseks ja Otsekoheste maksude valitsus hakkas sel põhjal nõudma a.-s. G. S. ja Ko-lt 9. 1. 1915. a. sead. VI jao p. 1 põhjal 5% riigimaksu, kuid see asiolu ei anna põhjust a.-s. G. S. ja Ko poolt Majandusministri 12. VI. 1929. a. resolutsiooni peale antud kaebuse läbivaatamatajätmiseks, nagu seda kaebusealune arvab, sest tähendatud resolutsioon ei ole veel Majandusministri poolt maksvusetaks tunnustatud, selle tõttu kaebuse rahuldamiseks tuleb see resolutsioon tühistada.

II. Majandusministri 1929. a. 15. oktoobri resolutsiooni järele on õigeks tunnustatud Otsekoheste maksude peavalitsuse 9. I. 1915. a. seaduse VI osale põhjenev nõudmine, et a.-s. G. S. ja Ko tasuks 5% riigimaksu kr. 1.105.72 summas 1926. a. II poole eest tuludelt, mis saadud laenude eest, missugused on kindlustatud a/s-le panditud tema võlgnikkude hüpoteeginõudmistega. 9. I. 1915. a. seaduse VI osaga on sisse seatud 5% riigimaks tuludelt, mis seal tähendatud pangad ja rahaasutised saavad nende omanduses olevatelt kapitalidelt, missugused võlgade näol on kindlustatud kinnisvaradega.

Selles seaduses on selgesti ära tähendatud, et pankade kapitalid, millede tulud maksu alla heidetakse, peavad laenude näol kinnisvaradega kindlustatud olema. Käesoleval juhul seda ei ole, sest a.-s. G. S. ja Ko kapitalid ei ole laenude näol kindlustatud kinnisvaraga, vaid kindlustatud on temale panditud nõudmised. Otsekoheste maksude valitsuse seisukoht, et laenud, mis kinnisvara obligatsioonidega kindlustatud, tulevad kinnisvaral kindlustatud laenudeks lugeda ja nende sissetulekutelt ülaltähendatud seaduse põhjal 5% riigimaksu võtta, ei ole kooskõlas seaduse selge väljendusega, mille järele pankade kapitalid laenude näol ise vahendita kinnisvaraga kindlustatud peavad olema.

Majandusministri kaevatud resolutsioon, millega Otsekoheste maksude valitsuse seisukoht hääks on kiidetud, ei või selle järele jõusse jääda. (RK. Adm. 1930. a. Nr. 334[11]).

Otsekoheste maksude peavalitsuse teadaanne 5% ja 0,396% riigimaksude asjus.

Otsekoheste maksude peavalitsus annab sellega teada, et 5% ja 0,396% riigimaksude võtmist 1919. a. eest rahaliste kapitalide sissetulekute pealt toimetatakse Vene otsekoheste maksude seaduse §§ 614—632 (sead. kogu V köide 1914. a. väljaanne) ja 9. jaanuari 1915. a. seaduse järele.

Nimetatud maksude võtmise asjus on kohustatud alamalnimetatud asutused järgmisi teateid otsekoheste maksude peavalitsusesse saatma:

I.

Kogukondlised- ja eraasutused, kes protsentpaberid välja annavad, on kohustatud (otsek. maks. sead. § 614 p. 1 ja 618) järgmisi teateid saatma.

1. Ühe eksemplari põhikirjast.
2. Väljavõtte põhikirjast, milles üles tähendatud olgu:

a) väljaantud protsentpaberite kupongide väljamaksmise tähtajad;

b) nimetatud paberite protsendi kõrgus;
c) aruanne jooksva aasta algusel protsentpaberite arvu üle.

Kusjuures, kui protsentpaberid mitmesuguses liigis on välja antud, neid aruandes vastavate liikide kaupa üles tähendada tuleb, s. o. näidata summad, mille suuruses protsentpaberid metall- või krediitvaluutas on välja antud, nii ka näidata protsentpaberid nende protsendi kõrguse liigi järele.

Peale kupongide väljamaksmise tähtaja kättejõudmise ja nõutava riigimaksu äraõiendamise renteisse tuleb teatada peavalitsusele.

3. Bilans kupongide väljamaksmise ajaks.
4. Aruanne, mille järele riigimaks õiendatud on.

Tähele pannes, et linnade poolt väljaantud obligatsioonide sissetulekud § 614 p. 1. põhjal 5% riigimaksu alla kuuluvad, tuleb linnavalitsustel otsekoheste maksude peavalitsusele teatada:

1. Obligatsioonide omandamise tingimused milles üles tähendatud oleks:

a) obligatsiooni kupongide väljamaksmise tähtajad;

b) nende obligatsioonide protsendi kõrgus.

2. Aruanne jooksva aasta algusel liikuvate obligatsioonide arvu üle. Peale obligatsiooni kupongide väljamaksmise tähtaja kättejõudmise ja nõutava riigimaksu äraõiendamise renteisse tuleb saata peavalitsusele aruanne, mille järele riigimaks makstud.

II.

Krediit-asutused ja pangakontorid, kes raha hoiule ja jooksvale arvele vastu võtavad, on kohustatud (ots. maks. sead. § 614 p. 2. ja 619) otsekoheste maksude peavalitsusesse saatma:

1. Ühe eksemplaari põhikirjast.

2. Ühe eksemplaari neist määrustest, mille põhjal raha hoiule ja jooksvale arvele vastu võetakse.

3. Teateid selle üle, missugusel tähtajal %% väljaarvamine hoiule ja jooksvale arvele võetud kapitalide pealt ette võetakse.

Linna kogukondlised normaal-põhikirja alusel töötavad pangad saadavad teateid ainult selle üle, kas nemad peale hoiusummade ka raha jooksvale arvele vastu võtavad. Jaataval korral, kas sünnib %% väljaarvamine jooksva arve pealt iga poolaasta või aasta lõpul.

Peale selle, kui nõutav maks renteisse ära õiendatud on, (otsek. maks. sead. § 619.) tuleb teatada:

4. Aruanne, mille põhjal riigimaks õiendatud, kusjuures üles tähendatud olgu:

a) hoiule antud summad, mis aasta (või poolaasta) jooksul krediit-asutustes liikumas olid, kusjuures neid üksikult liikide järgi üles tähendada tuleb (tähtajalised, tähtajata, jooksval arvel, jne.);

b) protsendi kõrgus, mis asutus üksikute hoiule antud summade liikide pealt maksab;

c) protsentide summa üksikute summade liikide pealt ja nende kogusumma (kokkuvõetud);

d) renteisse makstud riigimaksu summa.

Vaata vorm nr. 1.

Korrespondentide (konto-korrent) arvete pealt arvatud protsentide üle, mis otsek. maks. seaduse § 614 p. 2., 624., 625. põhjal 5% riigimaksu alla käivad, tuleb saata teateid vormi nr. 2 järele.

III.

Need avaliku aruandmise korra alla kuuluvad ja põhi-ärimaksu maksvad kaubandus- ja tööstuslised ettevõtted, kes üksikute eraisikute ehk mitteavaliku aruandmise korra alla kuuluvate ettevõtete

käest rahalisi kapitalisid ükskõik mis nimetuse all laenuks on saanud (otsek. maksude seadus § 614. p. 3. ja 620.), on kohustatud, peale nõutava 5% riigimaksu nende kapitalide sissetulekute pealt äraõiendama renteisse, järgmisi teateid peavalitsusesse saatma:

1. Aruande protsentide üle, mis on nende kapitalide pealt aruandva tegevusaasta jooksul makstud.

2. Rentei kviitungi riigimaksu äraõiendamise üle nimetatud kapitalide sissetulekute pealt, nende omanikkude eest.

Vaata vorm nr. 3.

IV.

Pika-aja laenu asutused, linna pangad, vastastikused krediitseltsid ja muud avaliku aruandmise korra alla kuuluvad ettevõtted, kes omad kapitalid on mahutanud laenu näol liikumata varanduste kindlustusel ja nende kapitalide sissetulekute pealt 5% riigimaksu 9. jaanuari 1915. a. seaduse järele maksavad, on kohustatud, peale riigimaksu äraõiendamise renteisse, otsekoheste maksude peavalitsusele saatma aruande, mille põhjal riigimaks ära õiendatud on, kusjuures üles tähendatud olgu:

a) üksikute kapitalide summa, mis ettevõtte poolt on mahutatud liikumata varanduste kindlustusel;

b) protsendi kõrgus iga üksiku kapitali pealt;

c) protsentide summa, mida iga kapital tegevusaasta jooksul on toonud ja ka kõigi nende kapitalide protsentide kogusumma (kokkuvõetud);

d) renteisse äramakstud riigimaksu summa.

Vaata vorm nr. 4.

V.

Krediit-asutused ja panga-kontorid, kelle juures eri-jooksvad arved (on call) protsentpaberite pantimise vastu avatud on, peavad otsekoheste maksude peavalitsusse saatma (otsek. maks. seadus § 626. ja 629.):

1. Ühe eksemplari põhikirjast.

2. Ühe eksemplari neist määrustest (juhtumusel, kui neid on lisaks põhikirjale välja antud), kus on üles tähendatud need alused, mille põhjal laenu eri-jooksva arve peale välja antakse.

3. Teateid selle üle, millal eri-jooksvad arved lõpetatakse ja %% arvamine toimetatakse.

Linnapangad, kes normaal-põhikirja alusel töötavad, saadavad ainult teated selle üle, kas nemad annavad laenu protsentpaberite pantimise vastu eri-jooksva arve (on call) näol. Jaataval korral — millal arved lõpetatakse ja millal %% arvamine toimetatakse.

Peale selle, kui renteisse nõutav maks õiendatud, tuleb teatada:

4. Aruanne, mille põhjal riigimaks õiendatud on, kusjuures üles tähendada tuleb:

a) krediit-asutuse poolt avatud eri-jooksvate arvete (on call) arv;

b) selle protsendi summa, mis krediit-asutus oma kasuks eri-jooksvate arvete pealt, kas poole ehk veerand aasta jooksul võtnud;

c) eri-jooksvate arvete pealt (on call) võetava protsendi kõrgus;

d) renteisse äramakstud riigimaksu summa.

Juhtumisel, kui võetakse %% mitmesuguses kõrguses, siis tuleb eraldi näidata, kui palju protsente on arvatud panga kasuks iga % kõrguse liigi järele.

Vaata vorm nr. 5.

Teadete ühtlustamise otstarbel tulevad aruanded äraõiendatud 5% ja 0,396% riigimaksude üle selle teadaande juure lisatud vormide järele saata.

Peale selle juhib peavalitsus tähelepanemist selle peale, et arvete lõpetamiseks võib olla:

5% maksu asjus — kaks tähtaega:

aastane (31. detsember)

ja pooleaastane (30. juuni ja 31. detsember), kusjuures nõutav riigimaks tuleb renteisse riigikassa heaks sisse maksta mitte hiljem kuulisest tähtajast peale arvete lõpetamise.

Väljaarvatud on 5% maks korrespondentide (konto-korrent) arvete pealt, mille õiendamise tähtaeg on mitte hiljem kui 31. märtsil peale aruande-aasta lõppu.

Peatükk I nimetatud 5% riigimaks õiendatakse renteisse ühe kuu jooksul protsentide väljamaksmise tähtajast arvates.

Peatükk III nimetatud 5% maks makstakse renteisse tähtaja jooksul, mis on määratud lisa-ärimaksu äramaksmiseks (otsek. maks. seadus §§ 520 ja 523).

0,396% maksu asjus:

poole-aastane (30. juuni ja 31. detsember) ja veerand-aastane (31. märts, 30. juuni, 30. september, 31. detsember),

kusjuures nõutav riigimaks tuleb renteisse riigikassa heaks sisse maksta mitte hiljem kuulisest tähtajast peale arvete lõpetamise.

Kui eri-jooksva arve (on call) lõpetamise juures ilmsiks tuleb, et panga- ehk krediitasutusel tuleb maksta %% sellele, kelle nime peale eri-jooksev arve on avatud, siis käib see %% summa 5% riigimaksu alla, otsek. maksude seaduse §§ 614.—623. järele, ja tuleb ära maksta renteisse ühel ajal nende maksudega, mida võetakse hoiusummade pealt.

Eri-jooksvad arved (on call), mis on vekslite ehk kaupade pantimise vastu avatud, 0,396% maksu alla ei käi.

Vorm nr. 1
Peatükk nr. 2

(Asutuse nimetus)

Aruanne

3% riigimaksu äraõiendamise kohta rahaliste kapitaalide sissetulekute pealt 1. jaanuarist kuni 30. juunini 19..... a. (ehk 1. jaan. kuni 31. dets. 19..... a.)

Hoiusummade nimetus (üksikute liikide järele)	Arv	Üleüldine summa aruande ajajärgu lõpul		% suurus	Asutuse poolt arvatud ja hoiuletoojatele väljamakstud ehk nende arvele kantud %% summa		5% riigimaksu summa	
		Kr.	S.		Kr.	S.	Kr.	S.
1. Tähtajalised hoiusummad								
2. Jooksev arve ...								
3. Tähtajata hoiusummad ..... jne.								
Summa ...								

5% riigimaks kr..... on ..... renteisse sisse makstud ..... kviit. nr..... all.

Juhatuse allkirjad: Raamatupidaja:

Vorm nr. 2
Peatükk nr. 2

(Asutuse nimetus)

Aruanne

5% riigimaksu väljaarvamise üle korrespondentide (konto-korrent) arvete protsentide pealt 19..... aasta eest.

Korrespondendid	Makstud %% Korrespondentide arvete krediit				Saadud %% Korrespondentide arvete deebet				%% summad, mis ühisuse või panga väljaarvamise järele 5% riigimaksu alla kuuluvad		%% summa, mis 5% riigimaksu alla tuleb korrespondentide väljaarvamise järele	
	Nostro		Loro		Nostro		Loro					
	Kr.	S.	Kr.	S.	Kr.	S.	Kr.	S.	Kr.	S.	Kr.	S.
Summa												

Riigimaks ..... kr. ..... s. suuruses ..... renteisse ..... 19..... a. kviit. nr. ..... vastu ära makstud.

Allkirjad:

Vorm nr. 3
Peatükk nr. 3

(Ettevõtte nimetus)

Aruanne

ettevõtte võlgade protsentide üle ja ka nende spetsiaal kapitalide protsentide üle, mis ettevõttes liikumas olid, kuid mitte tema omandus ei olnud.

(Peakoosolek kinnitas aasta aruande ..... 19..... a.)

Krediitorite nimetus	Missugune võlg	Võla suurus		Aastane % kõrgus iga võla summa pealt	Aeg, mille eest protsenta on arvatud ja kulude hulka kantud	Protsentide summa, mis on tegevusaastal kulude hulka kantud		Ots. maks. seaduse § 614 p. 3 põhjal võetav 5% riigimaksu summa		Rentei kviitungi nr. ja kuupäev 5% maksu õiendamise üle. (Kviitung tuleb ligi panna)
		Kr.	S.			Kr.	S.	Kr.	S.	
Summa										

Allkirjad:

Vorm nr. 4.
Peatükk nr. 4

(Asutuse nimetus)

Aruanne

äramakstud 5% riigimaksu üle nende kapitalide protsentide pealt, mis on kindlustatud laenu näol liikumata varanduste peale 19..... tegevusaasta. eest, mis algab .....

Debitoorid	Üksikute kapitaalide summa		% kõrgus	Protsentide summa, mida igakapitaal toonud		Makstud 5% riigimaksu summa		Märkus
	Kr.	S.		Kr.	S.	Kr.	S.	
Summa								

Selle aruande järele arvatud riigimaks ..... kr. .....s.
suuruses on ..... renteisse ..... 19..... kviit. nr. .....
vastu sisse makstud, nagu juurelisatavast kviitungist näha.

Allkirjad:

Vorm nr. 5.
Peatükk nr. 5.

(Asutuse nimetus)

Aruanne.

äraõiendatud 0,396% maksu kohta eri-jooksvate arvete (on call) pealt aja eest 1. jaan. kuni 31. märtsini 19..... a. (ehk 1. jaan. kuni 30. juunini 19..... a.)

Avatud eri-jooksvate arvete arv	Ühisuse või panga heaks arvatud %% summa	Missugune %	Renteisse makstud 0,396% riigimaksu summa
Summa			

0,396% maks ..... kr. ..... s. suuruses ..... renteisse ära makstud ..... 19..... a. kviit. nr..... vastu.

Juhatuse allkiri:
Raamatupidaja allkiri:

Märkus: Arvatud %% summa ja renteisse äramakstud maksusumma tulevad iga % suuruse liigi järgi eraldi näidata.

Otsekoheste maksude peavalilsuse juhataja abi:
Asjaajaja:

21. nov. 1919. a.
nr. 8797.

Määrus krediit-asutuste ja pangakontorite aasta-aruannete kokkuseadmise kohta.

§ 1. Kõik krediit-asutused ja pangakontorid, kes otsekoheste maksude seaduses (V köide) ettenähtud 5% ja 0,396% riigimaksusid tulult rahalistest kapitalidest maksavad, on kohustatud aasta-aruandes tulude ja kulude arves alalnimetatud arvete pealt saadud ja makstud %% eraldi summadena näitama:

I makstud %%:

eri-jooksvate arvete pealt;
hoiusummade pealt;
jooksvate arvete pealt;
korrespondentide arvete Loro pealt;
korrespondentide arvete Nostro pealt.

II saadud %%:

eri-jooksvate arvete pealt, mis olid avatud:

a) %% paberite vastu;
b) kaupade vastu;
c) vekslite vastu;

korrespondentide arvete Loro pealt;
korrespondentide arvete Nostro pealt;
liikumata varanduse kindlustusel väljaantud laenude pealt;
liikumata varanduse kindlustusel avatud konto-korrent arvete pealt.

Viimaste arvete hulka tuleb ka mõista neid liikumata varanduste kindlustusel avatud konto-korrent arveid, kus veel *veksel kindlustusena on võetud.*

§ 2. Käesolev määrus hakkab maksma aasta-aruannete kohta 1922. a. eest alates.

29. detsembril 1922. a. Nr. 2861.

RT. 3 — 1923.

Kommentaarid.

Maksud rahakapitalidelt on järgmised: Maksude liigid.

I. 5% maks rahakapitalide tuludelt nimelt:

a) tuludelt, mis nähtud ette §§ 614—625;

b) tuludelt rahalistest kapitalidest (laenudest), mis kuuluvad pikaajalise krediidi asutistele (arvatud välja riigi päralt olevad) linnavalitsuse pankadele ja muudele aruandvatele ettevõtetele ja mis võlgadena kindlustatud kinnisvaradel. (9. jaanuaril 1915. a. seadus).

II. 0,396% maks eri jooksavtelt arvetelt (§ 626—632).

5% maks rahakapitalide tuludelt, mis nähtud ette §§ 614—625.

5% maks rahakapitalide tuludelt oma tähtsuse järele seisab esimesel kohal kõigist ülaltähendatud maksudest. See on maks, mida laenatud kapitalide omanik (Besitzer) peab maksma nende kapitalide tuludelt. Saksa terminoloogia järgi on see maks: Kapitalertrag, Kapitalzins, Leihzins, Kapitalrentensteuer.

Seda maksu võetakse: Maksu objektid.

1) igat liiki liikvel olevate väärtpaberite tuludelt. (§ 614 p. 1 ja § 618).

Mida Vene praktika mõistis „liikvel olevate all" selle kohta v. seletused § 618 juurde.

2) Tuludelt, mida annavad sissemaksud (talletised) jooksvale arvele ja muud protsendilised sissemaksud (talletised) krediitasutistes. (§ 614 p. 2, § 619, § 624). Nagu näha alljärgnevast, maksev maksuseadus vaatab konto-korrent (korrespondent) vahekorrale samuti kui sui generis sissemaksu operatsioonile.

3) Tuludelt rahakapitalidest, mida üksikud eraisikud või -asutised (arvatud välja §§ 509 ja 574 mainitud ettevõtted) on laenanud, ükskõik mis nimetuse all, kaubandus-tööstuslikkudele ettevõtetele, mis kuuluvad riigi ärimaksu alla avalikult aruandma kohustatud ettevõtete tarvis seatud alustel (§§ 509—531 ja 574).

5% maksuga maksustamist toimetatakse allika juures, „an der Quelle". Niiviisi maksusubjektiks ehk maksukohuslaseks, maksu-

Maksu subjekt (Steuersubjekt).

võlglaseks, maksumaksjaks (Steuersubjekt, Steuerpflichtiger, Steuerschuldner, Steuerzahler), kes on kohustatud maksu riigile maksma seatud tähtajal ja korras, esineb laenatud kapitali saaja s. o. võlgnik, kes peab maksu kinni laenatud kapitali omanikult (kreditorilt) temale protsentide väljamaksmisel (§§ 617, 618, 619, 620).

Tehtud arvutuse kontrollimine toimub laenatud kapitali saaja juures; viimasele on jäetud edasikaebamise õigus ja kaebuse põhjendatuks tunnustamise korral saada tagasi ülemäära sissenõutud maksu osa (§ 621).

Samuti ka nõutakse temalt sisse tähtajal õiendamata maks ühes viivitusrahaga, maksu alla kuuluva tulu näitamises varjamise või väljajäägi korral aga nõutakse sisse tasumata maks kolmekordsel määral.

Maksudestinataar (Steuerdestinatar).

Seadusandja mõtte järgi laenatud kapitali omanik, s. o. kreeditor esineb maksudestinataarina (Steuerdestinatarina) s. o. sellena, keda maks seadusandja tahte järgi koormama peab.

Maksuga koormatud subjekt (Steuerträger).

Mis puutub sellesse, kes antud konkreetsel juhul osutub maksuga koormatud subjektiks (Steuerträger), s. o. kes tegelikult katab, maksu oma tulust, siis eri kokkulepped laenatud kapitaliomaniku ja selle kapitali saaja vahel ei muuda ära viimase avalikõiguslikku kohustust fiskuse ees.

Sellel vaatekohal seisis muutmatult kohtu ja administratiiv praktika niihästi vene kui ka Eesti ajal.

§ 614 p. 1. § 617 ja 618 juurde kergendused, obligatsioonide väljalaskmisel.

Protsentpaberite tuludelt võetava maksu suhtes tuleb eristada kaks juhtu: 1) Maksu võtmine riiklikkude protsentpaberite tuludelt, seaduse § 617 ettenähtud ja 2) maksu võtmine kogukondlikkude ja eraasutiste poolt väljalastud protsentpaberite tuludelt, ettenähtud § 618. Kogukondlikkude ja eraasutiste poolt väljalastud protsentpaberite tuludelt võetakse maksu liikvel olevate paberite perioodilise protsentide maksmise täielt summalt.

Praktikas on võimalikud juhud, kui osa väljalastud obligatsioone mitte ainult ei leidnud minemit, s. o. ei võinud saada võõrandatud neid väljalaskvate asutiste poolt, vaid ka ei võinud olla kasutatud muuks otstarbeks, näit. krediidi saamise kindlustuseks.

Vene praktika lõi niisuguse korra.

Ajutiselt realiseerimata obligatsioonid eritati neid väljalaskvate asutiste poolt kohalikule kroonupalatile, kes riigikontrolli ametniku juuresolekul tegi kindlaks, kas obligatsioonid on täielikud (terved), pani oma pitseri paketile, mis neid pabereid sisaldas ja andis selle tagasi väljalaskvale asutisele.

Realiseerimise vajaduse tekkimise korral esitati paketid uuesti kroonupalatile, kus need avati, lõigati ära möödunud tähtaegade kupongid ja tehti viimastele kustutamise märgid. Paberid äralõigatud kupongidega anti tagasi asutisele.

Tähendatud korra järgimisel realiseerimata paberid tunnustati kupongimaksu alla mitte kuuluvateks. Tunduva trahvi ähvardus § 622 järgi garanteerib küllaldaselt fiskust igasuguste kuritarvituste eest kinnipitseeritud paberitega.

Vastavad Senati seletused on toodud § 618 all.

Aruandvate ettevõtete laenud eraisikute ja mittearuandvate ettevõtete käest.

614 p. 2 ja 3 juurde.

Art. 614 p. 3 (art. 560 p. 3 — 1903. a. väljaande järgi) sisu ja selle sidet art. 614 p. 2 (art. 560 p. 2) samuti lähemat sidet ärimaksu seadusega võib selgitada ainult selle artikli tekkimise jälgimise teel.

Riigi ärimaksu seadus 8. juun. 1898. a. pandi maksma alates 1. jaan. 1899. a.

5 aasta pärast peale selle seaduse maksmahakkamist tunnustas Rahaministeerium tarvilikuks võtta riigi ärimaksu seadus terves ulatuses revideerimisele, jättes aga siiski muutmata üldiselt selle maksu põhialused ja süsteemi. Vastavad muudatused viidi läbi seaduseandlises korras. Muuseas muudeti põhiartikel aruandvate ettevõtete maksustamise kohta, nimelt art. 101, p. 1 (sellele vastab 1914. a. väljaandes art. 519, p. 1.) osas, mis puutub ettevõtete võlgade pealt protsentide maksmisesse. Esialgne redaktsioon oli järgmine:

101, p. 1, lit. „л". Protsentide maksmiseks kinnisvaradega kindlustatud võlgadelt ja samuti nendelt obligatsioonilaenudelt, mis pole arvatud ettevõtte põhikapitali hulka."

101, p. 1, lit. „м". „Protsentide maksmiseks ettevõtte jooksvatelt võlgadelt, nagu näiteks jooksvatelt arvetelt, krediidi peale saadud kaupade arvelt ja m. s., samuti ka ettevõtte läbikäigus olevatelt erikapitalidelt.

Krediitasutiste maksustamine talletiste protsentide suhtes oli lahendatud vastavate Senati seletustega ja pealegi olid panga asutistesse jooksvale arvele mahutatud talletiste ja teiste protsendiliste talletiste tulud maksustatud maksuga rahakapitalide tuludelt juba alates 1885. a. (Praegu 1914. a. väljaandes art. 614, p. 2.)

Ärimaksu suhtes kõlas Senati seletus järgmiselt.

Krediitasutise poolt talletiste pealt protsentide maksmine moodustab ühe neist ettevõtte kuludest, millised tekkides ettevõtte tegevuse tingimustest, vähendavad vastaval määral puhastkasu ja sellepärast tähendatud kulud ka jäetakse välja sellest kasust üldisel alusel, kui kulud ekspluatatsiooniks. (Ots. 20. dets. 1900. a. nr. 10213; uk. 28. aug. 1901. a. nr. 7657).

Rahaministeerium ei tunnustanud krediitasutiste suhtes maksustamise reformeerimise vajadust.

Kuna Rahaministeeriumi kaalutlused omavad tähtsuse uue seaduse mõttest arusaamiseks, on need motiivid tervikuna äratoodud,, sest praegu ei ole Eestis seda materjali, mis seaduse eelnõu arutamise puhul sissekanti Riigi Nõukogu vastavatesse shurnaalidesse.

Rahaministeeriumi seletused.

Aruandvate ettevõtete poolt maksualuse kasu arvutamisel üldisest (brutto) kasust nende protsentide mahaarvamise küsimuse kohta, mis on makstud ettevõtte läbi-

käiguvahendite (оборотныя средства) suurendamiseks laenatud kapitalide pealt, Kaubanduse osakond teatas Kroonupalatile, et Rahaministeerium on juba korduvalt oma ettekannetes Valitsevale Senatile avaldanud arvamist, et nimetatud protsendid tulevad järgmistel kaalutlustel arvata maksualuse kasu koosseisu. Protsendimaksu alla kuuluva kasu arvutamisel tuleb juhtnööriks võtta mitte neid või muid üldisi kaalutlusi, vaid riigi ärimaksu seaduse täpne mõte, eriti seaduse art. 101, milles on täpselt ülesloetud kulud ja mahaarvamised, mis lubatakse üldisest kasust välja jätta. Nimetatud artikliga on muuseas ka kindlaks määratud kaks liiki protsente, mis lubatud üldisest kasust mahaarvata ja nimelt protsendid kinnisvaradega kindlustatud võlgadelt ja nendelt obligatsiooni laenudelt, mis pole arvatud ettevõtte põhikapitali hulka (p. 1. lit. „л") ja protsendid ettevõtte jooksvatelt võlgadelt (lit. „м"). Kui oleks kuulunud mahaarvamisele üldse protsendid igasugustelt laenatud kapitalidelt, siis seaduseandjal, kõige pealt, ei oleks olnud tarvidust üleslugeda ja seal juures veel kahes eraldi punktis (p. 1. lit. „л" ja „м") nimelt missuguste võlgade protsentide mahaarvamine on lubatud; juba ainult see loetlemine näitab, et selles asjas taheti sisse võtta teatud kitsendused, mis lubasid üldisest kasust välja jätta mitte kõik kulud protsentide maksmiseks igasugustelt võlgadelt, vaid ainult nendelt võlgadelt, mis täpselt loetletud eeltähendatud punktides. See arvamine on täiesti kinnitatud ka kaalutlustega, mis avaldatud Riigi Nõukogu poolt riigi ärimaksu seaduse eelnõu läbivaatamisel. Nimelt — seaduse eelnõus ei olnud üldisest kasust mahaarvatavate kulude hulgas tähendatud kulusid protsentide maksmiseks isegi kapitalvõlgadelt. Kuid Riigi Nõukogu ei leidnud võimalikuks ühineda täielikult selle kavatsusega ja avaldas arvamist, et kui kõigi tähendatud protsentide maksust vabastamine osutab mitte otstarbekohaseks praktilistel kaalutlustel kuritarvituste ärahoidmiseks nõnda nimetatud perekondlikkude ühisuste poolt ja üldse kahtlastelt võlgadelt protsentide maksmisega kasu kunstliku vähendamise ärahoidmiseks, siis oleks tulnud vähemalt üldistest tuludest välja jätta sarnased vaieldamatud kulude liigid, nagu protsendid kinnisvaradega kindlustatud võlgadelt ja samuti sarnastelt obligatsioonilaenudelt, mis pole arvatud põhikapitali hulka. (Riigi-nõukogu ühendatud departemangude shurnaal 1898. a. nr. 188 lhk. 52.) Edasi pöördudes ettetoodud seaduse nõuete üksikasjalisele vaatlusele, peab tunnistama, et kooskõlas art. 101, p. 1. lit. „м", vabastatakse maksustamisest ainult kulud protsentide maksmiseks ettevõtte jooksvatelt võlgadelt, kusjuures jooksvate võlgade mõiste on selgitatud alljärgneva näitelise loetlusega: „jooksvate arvete järgi, krediidi peale ostetud kaupade arve järgi j. m. s." Selles loetluses on näidatud iseloomustavamad „jooksvate võlgade" liigid tähtsamate aruandvate ettevõtete kategooriate kohta ja nimelt krediitasutiste jaoks — jooksvad arved (täiesti piiris (опредѣленный) termiin), kaubandus-tööstuslikkude ettevõtete kohta aga võlad krediidi peale saadud kaupade arve järgi. Kahtlemata võib kaubandus-tööstuslikkude ettevõtete jooksvate võlgade hulka arvata ainult näidatud võlgadega üheliigilised lühikeseajalised võlad, mis tekivad

juba kommertskrediidi kasutaja ettevõtte ekspluateerimisest. Sarnased võlad on võetud (забранные) kaupade ja valmistusmaterjalide eest, sisseseadete esemete eest väljamaksmata summad, teenijatele väljamaksmata palgad j. n. e. Mis puutub „jooksvasse arvesse", siis kaubandus-tööstuslikkudes ettevõtetes niisugune arve, kui asja sisule mitte vastav (не соотвѣтствующій существу дѣла), normaalsetes tingimustes üldse ei või aset leida, sest jooksva arve omapärasus seisab just selles, et jooksvale arvele mahutatud kapitali omanik võib seda kapitali igal ajal tagasi nõuda ja kui krediitettevõte, milles raha esineb kaubana, võib igal ajal omanikule nõuetava summa tagasi anda, siis kaubandus-tööstuslik ettevõte muutes laenatud raha kaubaks, toodeteks või valmistusvahenditeks, ei või tagasianda seda raha kreditorile esimese nõudmise peale ilma asja enese käiku rikkumata. Sel kombel kaubandus-tööstusliku ettevõtte iga teine võlg peale eelpooltähendatud lühikeseajaliste võlgade, oma iseloomu järgi esineb pikaajalise võlana; üldisest kasust aga sarnase võla protsentide välja jätmiseks nõuab seadus, et võlg ise oleks kindlustatud kinnisvaraga (art. 101, p. 1. lit. „л"). Normaalsetes tingimustes igasugune ettevõtte laiendamine ei või sündida jooksva lühikeseajalise võlakoormatuse (задолженность) arvel. Sarnastel juhtumistel ettevõtted pöörduvad pikaajalisele krediidile, kas laenule kinnisvara pantimisega või obligatsiooni laenule, või lõpuks vastaval loal oma põhikapitali suurendamisele.

Hoopis teistsugustes tingimustes viibivad perekondliku iseloomuga ettevõtted, missuguseid peaasjalikult on silmas peetudki. Sarnastes ettevõtetes piiratud liikmete arvuga, osanikud mahutavad ettevõttesse sageli üsna suure kapitali „jooksva arvena", „talletisena erilise tingimisega" või „veksliga kindlustatud summana", kusjuures need vekslid tähtaja möödumisel kirjutatakse ümber uueks perioodiks ja protsendimäär sarnaste näiliste laenude pealt määratakse kindlaks üldkoosolekul osanikkude eneste poolt, kes suuremalt jaolt oma vahel on sugulased. Sarnastes ettevõtetes peale bilansis tähendatud põhikapitali arvestatakse veel täiendav kapital laenu kujul, mis tegutseb ühesugustel alustel põhikapitaliga ja ei erine viimasest ka oluliselt millegagi. Osanikke poolt sarnaste võlgade peale isetahtlikus suuruses saadavad protsendid ei ole aga muud kui varjatud kujul dividendid ettevõtte ekspluateerimisest, mis saadud ainult teistsugusel kujul. Sarnaste laenatud kapitali summade ja viimaste pealt arvatavate protsentide määra *varieerimise* (варирование) teel võib suurem osa kasust üleminna protsentide näol aruandvate ettevõtete omanikkele. Kuid sarnaste protsentide üldtuludest väljajätmine, mitte vastates seaduse art. 101, p. 1. lit. „м" tõelisele mõttele, avaks laia tegevusevälja maksualuse kasu varjamiseks ja seadusest mööda hiilimiseks, mida just Riigi Nõukogu eeltähendatud kaalutlustel kartiski (Kaubanduse osakonna kiri Liivimaa Kroonu palatile 15. juul. 1903. a. nr. 4226).

13. juun. 1905. a. seadusega on eelpooltoodud art. 101, p. 1. lit. „л" ja „м" asetatud art. 470 p. 1. lit. „л"-ga (1903. a. väljaanne), praegu art. 519, p. 1. lit. „л" — 1914. a. väljaanne. Ühes sellega

täiendati rahakapitalide maksu seadus (art. 560, p. 3-daga (art. 614, p. 3-daga — 1914. a. väljaandes.).

Nagu näha art. 519. p. 1. lit. „л" tekstist jäätakse välja kulud protsentide maksmiseks mitte üle 8% aastas. Eesti ajal on see protsendimäär kõrgendatud 12% (RT. 44 — 1923. a.). Eraisikud ja asutised, kes aruandvatele ettevõtetele laenavad, on maksustatud 5%-lise maksuga rahakapitalidelt. Ühes sellega laenude protsendid, mis tasutud ettevõtete poolt, eraldatakse ettevõtte üldistest tuludest ja seega vabastatakse ärimaksust.

5%-lise maksu kinni pidamise kohustus lasub aruandvate ettevõtete peal, kes iseenesest mõista, võivad kokkuleppel kreditoriga võtta maksu hoopis oma kanda.

Tulud nende rahaliste kapitalide pealt, mis aruandvate ettevõtete poolt laenatakse samuti aruandvatele ettevõtetele, 5% maksu alla ei kuulu, sest need tulud, kui aruandvate ettevõtete kasuks minevad, käivad kasu-protsendimaksu alla.

Seaduse algteksti tähtsuse tõttu praktika jaoks on see toodud vene seaduste täiskogust algkeeles.

№ 26421 — іюня 13.

Высочайше утвержденное мнѣніе Государственнаго Совѣта (Сбор. Узак. 1905 г. Августа 16, отд. I ст. 1369).

Объ измѣненіи и дополненіи нѣкоторыхъ постановленій о налогахъ съ торговли и промышленности.

Государственный Совѣтъ въ Соединенныхъ Департаментахъ Государственной Экономіи, Законовъ Гражданскихъ и Духовныхъ Дѣлъ и Промышленности, Наукъ и Торговли и въ Общемъ Собраніи, разсмотрѣвъ представленіе Министра Финансовъ объ измѣненіи и дополненіи нѣкоторыхъ постановленій о налогахъ съ торговли и промышленности мнѣніемъ положилъ:

Въ измѣненіе и дополненіе подлежащихъ узаконеній постановить:

1) При опредѣленіи, на предметъ обложенія процентнымъ сборомъ, чистой прибыли обязаннаго публичною отчетностью торгово-промышленнаго предпріятія и кредитнаго установленія (Свода Зак. Т. У., Уст. прям. нал., изд. 1903 г. ст. 407—482), вычету изъ суммы валоваго дохода подлежатъ въ размѣрѣ не свыше восьми процентовъ годовыхъ расходы на уплату процентовъ по всякаго рода долгамъ предпріятія, а равно по находящимся въ оборотѣ онаго, но ему не принадлежащимъ спеціальнымъ капиталамъ.

2) Опредѣленный статью 560 Устава о прямыхъ налогахъ сборъ съ доходовъ отъ денежныхъ капиталовъ взимается съ доходовъ, доставляемыхъ денежными капиталами, ссуженными, подъ какимъ бы то ни было наименованіемъ отдѣльными лицами или учрежденіями (кромѣ предпріятій, указанныхъ въ ст. 460 и 521 того же Устава) торгово-промышленнымъ предпріятіямъ, подлежащимъ платежу государственнаго промыслового налога на основаніяхъ, установленныхъ для предпріятій обязанныхъ публичною отчетностью (ст. 460—482 и 521 того же Устава).

3) Сборъ съ доходовъ, приносимыхъ капиталами, указанными выше въ статьѣ 2, удерживается съ владѣльцевъ сихъ капиталовъ означенными въ той же статьѣ торгово-промышленными предпріятіями и вносится ими въ Казначейства въ сроки, установленные для уплаты дополнительнаго промысловаго налога (ст. 471 и 474 Уст. прям. нал.). Въ тѣ же сроки Правленіе предпріятія обязано представлять въ мѣстную Казенную Палату: а) вѣдомость о процентахъ, уплаченныхъ въ теченіе отчетнаго операціоннаго года по симъ капиталамъ и б) квитанцію Казначейства во взносѣ сбора въ доходовъ по симъ капиталамъ за ихъ владѣльцевъ.

4) Сомнѣнія относительно правильнаго исчисленія налога по статьѣ 2 настоящаго узаконенія разрѣшаются въ порядкѣ, опредѣленномъ статьею 565 Устава о прямыхъ налогахъ, при участіи въ подлежащихъ случаяхъ чиновъ общественнаго управленія или членовъ Правленія или владѣльцевъ кредитныхъ и торгово-промышленныхъ предпріятій.

Kontokorrendi mõiste Vene kohtu praktika järgi.

1. Senat leiab, et kuigi meie seadustes, nii tsiviil- kui ka kaubanduslistes, ei leidu definitsioone, mis kindlaks määraks kontokorrent-lepingu omadused, kuid see asjaolu ei saa olla aluseks sarnase lepingu olematuks- või maksvusetukstunnustamiseks, sest, nagu Senati poolt seletatud, iga leping, kuigi see ei kuulu ühegi seaduses näidatud liigi hulka, on kohustav, kui leping seadusevastane ei ole (1881. a. otsus nr. 99 ja 110, 1887. a. ots. nr. 70 ja paljud teised); et aga kontokorrent-leping seadusevastane oleks, seda keegi pooltest pole tähendanud, ja Senat selle üle küsimust ei aseta. Silmas pidades, et Senati seletuste järgi otsustes 1869. a. nr. 1292 ja 1893. a. nr. 50 kohtuasutused võivad seaduse seletamise juures käsitada üldiseid õiguse algeid (põhimõtteid), võttes need oma otsuse aluseks, siis Senat loeb kohaseks kontokorrent-lepingu omaduste kindlaksmääramiseks pöörduda definitsioonile, mida sellele lepingule annab teadus.

Kooskõlas Scherschenevitsch'iga (Курсъ торговаго права), Tsitovitsch'iga (Учебникъ торговаго права), Endemann'iga (Handbuch des deutschen Rechts), Levy-Rièsser'iga (Lehre von Contocorrent) — kontokorrent- ehk jooksva arve lepinguks loetakse kahe isiku kokkulepet vastastikuse krediidi avamise kohta nende vahel sõlmitavate tehingute järele teatava aja jooksul.

Kontokorrent-vahekordade aluseks on lepinguline sobing, tema sõlmimise siht aga vastastikuse krediidi avamine; lepingus peab kindlaks määratud olema tähtaeg arvete õiendamiseks (разсчетъ). Kontokorrent-lepingu sõlmimiseks pole ette kirjutatud mingisugust kindlat vormi. Kõige sagedamini see leping sõlmitakse kaubandusliku korrespondentsi teel, kuid võib ka kokku seatud olla suusõna-

liselt, ja koguni vaikides. Lepingu sõlmimine väljendub täitmises ja järeldub mõlema konto-korrentisti vastastikusest ülevalpidamisest. Jooksva arve lepingu aluseks on jagamatuse põhimõte, ja selle põhimõtte tõttu esineb iga eraldi tehing ainult jooksva arve rahalistes summades väljenduvate eraldi sissekirjutiste (статьи, Posten) alusena; arve jagamatus sünnitab novatio, iga kohustuse uuendamise, mille tõttu iga tehing kaotab oma individuaalsuse, oma juriidilise iseseisvuse (обезличивается), muutudes rahalist summat väljendavaks sissekirjutiseks; jooksva arve jagamatusest ja sellesse kuuluvate kohustuste novatio'st järgneb nõudmise võimatus ühe või teise tehingu alusel, aga võib aset leida ainult nõudmine arvete õiendamiseks (искъ о разсчетѣ) kontokorrendi järgi kindlaksmääratud tähtajal. Arvete õiendamise juures võrreldakse mitte ainult rahalisi summe, vaid ka protsente viimaste pealt, sest krediiti kaubanduslikus vahekorras pole kunagi tasuta ette nähtud. Arvete õiendamine (разсчетъ) sünnib ühe kontrahendi poolt arve kokkuseadmisega ja saatmisega teisele kontrahendile vastuvõtmiseks. Teine pool on õigustatud tunnustama arvet või vaidlema arve õigsuse vastu. Tunnustamine võib olla kirjalik või vaiklik, mis avaldub vaieluste puudumises ja kontokorrent-vahekorra jatkamises. Arve vastuvõtmise momendist kõik endised, arve koosseisu kuulunud tehingud, kaetakse saldoga, mis kujutab ühe isiku võlakohustust ja teise isiku nõudmise õigust. Niisugune on jooksva arve lepingu teooria õigusteaduse järgi. Olulised järeldused sellest on kinnitatud ka meie kõrgemate kohtute praktikaga. Nii seletas Tsiviil Kassatsiooni Dep. 1870. a. otsuses Nr. 1012 ja 1876. a. otsuses Nr. 215:

„Kui kaks isikut, kaupmehed või mitte kaupmehed, kaubanduslikus või tööstuslikus läbikäigus seisavad oma vahel seesuguses tehingulises vahekorras, et üks avab teisele krediidi ja võtab tema eest vastu maksmised, siis nende seesugune ühendus on kontokorrentleping, mille järgi nemad omavahel seisavad jooksva arve vahekorras. Selles vahekorras olevatest isikutest harilikult üks peab vastastikusel tingimusel nende mõlemate arvet, n. n. jooksva arve (contocurrento) vormi järgi, millesse tema kannab oma kaaslase kreeditisse kõik sissekanded, milliste järgi viimasel midagi on saada ja deebetisse kõik sissekanded, mille järgi temalt midagi saada on. Kontokorrent-vahekorra juures valitseva kombe järgi sulgeb jooksva arve pidaja selle teatud perioodidel kas kokkuleppe järgi või kombe järgi (aastalised ja pooleaastalised perioodid), kindlaksmäärates summade vahe (bilans), (установляя разницу между обоюдными итогами (балансъ) ja, oma äranägemise järgi või kokkuleppe järgi või erilise nõudmise peale, esitab oma kaaslasele väljakirjutise jooksvast arvest võrdlemiseks ja õigekstunnustamiseks.

Kontokorrent-vahekorral on see iseäraldus, et arves vastastikku seisvad kreediti ja deebeti sissekirjutised ei esine mitte võlana ja maksena (платежъ) vaid nõudmistena ja vastunõudmistena, такъ что произведенные въ отдѣльныхъ періодахъ платежи или другія дѣйствія, посредствующія суммы къ полученію дѣлаются какъ бы только въ намѣреніи имѣть на время продолженія взаимнаго отношенія кредитъ такимъ образомъ, что по текущему

счету не имѣетъ мѣста зачетъ платежа (компенсація) на отдѣльныя статьи, но что, напротивъ, правовыя отношенія, проистекающія изъ контокуррентнаго отношенія, положительно установляются только при окончательномъ заключеніи счета, вслѣдствіе прекращенія самаго дѣлового соотношенія, вызвавшаго общій текущій счетъ.

Jooksva arve kokkuseadmine arve pidaja poolt on iseenesest ühepoolne tegevus, mis kohustav ei ole teisele kontokorrendist osalisele, ja arve pidaja poolt vastaspoolele väljakirjutise esitamine ei ole iseenesest mitte rohkem, kui ettepanek arve lõpetamiseks arves-näidatud aktiva ja passiva järgi; ainult kui arve saaja kiidab arve heaks, muutub arve (разсчетъ)suletuks ja vastastikku kohustavaks. Kui jooksva arve summet (saldot) ei tuunustata õigeks ja ei võeta vastu, siis arvete õiendamine (разсчетъ) ei toimunud; arve ettepanija ei ole enam sellega seotud ja on õigustatud ära ütlema üksikute arve sissekirjutiste järgi nõudmiste rahuldamisest, sest ainult kogu arve oma tervikus võib tunnustamise esemeks olla. Kui aga jooksva arve summe (saldo) leiab tunnustamist, siis loetakse arvete õiendamine (разсчетъ) toimunuks, ja seejuures nõnda, et tema summe (saldo) katab täielikult kõik arve üksikud sissekirjutised, millised sissekirjutised ei või enam olla mingisuguste nende põhjal erinõudmiste esemeteks, arve summe (saldo) aga, kujutab ühe või teise poole iseseisva võla eset, ühes sellega ka seadusliku aluse sissenõudmiseks, nõudeks. Jooksva arve lõplikult toimunud arvete õienduse (разсчетъ) summe (saldo) võib olla vaieldatav ainult siis, kui arvesse sattunud vabandatav viga põhjenduseks on sel alusel, et kombe järgi kõik arved kaubanduslikkudes ja tööstuslikkudes toimustes seatakse kokku kaitseva õiendusega „mitte süüks pannes vigu", mis väljendub arvetel leiduva vormeliga S. E. et O. (Salvo errore et omissione).

Selle õienduse hindamine kuulub kohtu kompetentsi."

Samuti ka Valitseva Senati 4-as Dep. paljudes otsustes kinnitas ülaltoodud õigusteadusega kindlaksmääratud kontokorrent-lepingu omadusi. Nii 1876. a. otsuses Nr. 839 Ljaski asjas krahv Adlerberg'iga ja 1880. a. otsuses Nr. 1261 on seletatud, et jooksva arve väljakirjutise saldo tunnustamine on võrdne kõigi väljakirjutise üksikute sissekirjutiste tunnustamisele ja et see tunnustamine võib olla ka vaiklik, s. o. vastuvaidluste puudumine aja jooksul esimese arve saamisest kuni järgmise arve vastuvõtmiseni.

1878. a. otsuses Nr. 1824 Sotiriadi asjas Matschini'ga on kinnitatud, et kontokorrendi üksikud sissekirjutised ei või olla iseseisva nõudmise esemeks, vaid nõudmist võib esitada ainult kogu kontokorrent-arve saldo järgi.

1880. a. otsuses Nr. 1261 on kinnitatud, et kontokorrendi järgi saldo pealt protsentide arvestamine vastab jooksva arve mõistele ja kaubanduslises läbikäimises maksvale kombele.

1891 a. otsuses Nr. 194 on tunnustatud, et omalajal mitte vaieldes temale teatatud arve väljakirjutises näidatud kulude vastu ja jatkates kontokorrendi järgi edasist vahekorda, kontrahendil ei ole

õigust vaielust tõsta tema poolt omalajal vaieluseta vastuvõetud sissekirjutise vastu. (Ts. D. 1907. a. Nr. 18).

2. Kontokorrent-leping on kahe isiku (või asutise) kokkulepe vastastikuse krediidi avamise kohta nende vahel sõlmitavate tehingute järele teatava aja jooksul. Lepingu siht on — krediidi avamine, mis seisab selles, et vastastikuste tehingute järele ühelt kontrahendilt teisele kuuluvaid summe ei makseta mitte kohe, vaid nad jäävad kohustatud poole korraldusse. Nõnda asendatakse iga tehingu järgi arvete õiendamine arve vastastikuste võlgade bilanseerimisega kindlaksmääratud tähtajal.

Kontokorrent-arve aluseks on vastastikkuse põhimõte —krediidi avamine peab olema mõlemapoolne. Kumbki kontrahentidest loobub kohe nõudmast iga eraldi tehingu järele kuni üldise arvete õiendamise tähtaja kättejõudmiseni, kumbki pool osutab teisele poolele usaldust, krediiti ja sooritab makse, väljaandeid, oste jne. ilma et selleks oleks saanud oma kontrahendilt tarvilikku raha, või, vastuoksa, käsutades teise poole raha üle, kes disponeerimise momendil määrab niiviisi sellele rahale teatud otstarbe. *Selles vastastikkuse elemendis sisaldubki vahe jooksva arve ja kontokorrent-arve vahel.* Kontokorrent-arved osutuvad niiviisi isikute (või asutiste) vastastikuste teenete regulaatoriks, kusjuures nostro-arvel näidatakse ülesanded, mis korrespondent täitis meile, loro-arvel aga ülesanded, mis meie täitsime korrespondendile. Sellejuures pahemal poolel (deebet) kirjutatakse kõik see, mis isik, kellele arve on avatud, saab, paremal poolel (kreedit) aga see, mis ta annab, sisse maksab või tema arvel sisse makstakse. Majanduslik tähtsus sisaldub muuseas selles, et summad, mis oleks pidanud minema üle teisele isikule, jäävad võlgniku käsutusse ja annavad viimasele võimaluse lasta neid uuesti liikvele (läbikäiku), tasudes isikule, kellele see summa kuulus, protsente sellest momendist peale, kus vastav summa temale arvestati; sellejuures tähendatud protsendi määr määratakse kindlaks kontrahentide poolt kontokorrent-arvete vastastikusel avamisel. Peale selle nimetatud arvete avamisel määratakse kindlaks veel ka komisjonitasu määr (harilikult ⅛ kuni½%), mida kontrahendid kohustuvad üksteisele maksma kas deebeti või kreediti üldsummast (läbikäigust). Nõnda kontokorrent-arvete lõpetamisel isik (või asutis), kes on avanud selle arve teisele isikule (või asutisele), paneb temale arvesse: 1) protsendid valuteeritud summadelt, 2) komisjonitasu, kas deebeti või kreediti üldsumma (läbikäigu) pealt, ja 3) postikulud, kurtaaži, tempelmaksu ja muud kulud — kui summade tasu, mis on kulutatud tema tarvidusteks ja tema ülesannetel. Ettetoodust järgneb, et kontokorrent-arvete õigel pidamisel on maksuasutiste korralduses kõik andmed, mis on tarvilikud aruandvate ettevõtete poolt kontokorrent-arvete järgi makstud protsentide summa kindlakstegemiseks; sellesse summasse muidugi ei tule arvata ei komisjonitasu ega eelpool p. 3-das ettetoodud kulusid. Kontokorrent-arvete järele protsentide summa kindlakstegemisel tuleb võtta arvesse ainult arvete deebeti ja kreediti protsentide vahe (saldo), kusjuures siis, kui isik (või asutis) ühe ja sama korrespondendi jaoks peab mitu arvet „nostro" ja „loro", peab arvesse võetama

kõigi seesuguste kontokorrent-arvete kreediti ja deebeti summade protsentide vahe, teisiti öeldes: tuleb võtta arvesse see protsentide summa, mis isiku (või asutise) poolt faktiliselt on makstud, mitte aga see summa, mis oleks tulnud maksta, kui sellel isikul (asutisel) ei oleks olnud kontokorrent-arvete järele oma kontrahendiga vastastikuseid kohustusi. Teades aruandva ettevõtte poolt kontokorrent-arvete järele makstud protsentide üldsumma ja protsendi määra, mida korrespondendid kokku leppisid üksteisele maksta nende arvete valuteeritud summade pealt, — maksuasutised võivad alati arvutada protsentide summa, mille aruandev ettevõte maksis kontokorrent-arvete järele üle 8% aastas, muidugi kui kokkulepitud protsendimäär oli üle 8%*) aastas. (Sen. ukaas 31. juul. 1914. a. Nr. 9213.)

Riigikohtu seletus kontokorrendi kohta.

3. Kontokorrent- ehk jooksva arve lepinguks loetakse kahe isiku kokkulepet vastastikuse krediidi avamise kohta nende vahel sõlmitavate *tehingute järele* teatava aja jooksul (v. Vene Senati Tsiv. Kass. Dep. otsus 1907. a. nr. 18). Arvete õiendamine sünnib teatavail, — poolte kokkuleppel kindlaks määratud —, tähtaegadel arvepidaja poolt saadetava väljavõtte põhjal kontokorrent-arvest. Selles väljavõttes peavad täpselt ära tähendatud olema üksikute kreediti ja deebeti sissekirjutused (статьи, Posten) ühes nendest saadavate protsentidega, kui neid võetakse, ja lõpuks „saldo", s. o. vahe kreediti ja deebeti summade kokkuvõtte vahel. Saldo esineb raamatupidamise seisukohalt arve lõpetamisel kas deebeti- või kreediti-poolsete sissekirjutuste tasakaalustajana selle järele, kumma poole sissekirjutuste summa teise sissekirjutuste summast väiksem on; õiguslikult väljendub saldos lõplik tulemus asjaosaliste kontokorrent-vahekorra vastastikustest nõuetest arve lõpetamise päevaks, sündigu see lõpetamine kontokorrent-vahekorra enese edasikestel äriilma kommete või omavahelise kokkuleppe järele teatavate ajajärkude järele, näit. täis-, pool-, veerandaasta või kuu möödumisel või ka muu kontokorrent-vahekorra kokkuleppes ettenähtud ajal. Arvest saadetakse väljakirjutus kontokorrent-vahekorra teisele poolele, kes, kui ta ei leia arve olevat täieliku või õige, kohustatud on selle vastu vaidlust tõstma kokkuleppes ettenähtud või äriilmas kombeks võetud tähtaja kestel. Ei ole ta seda teinud, siis on saldol kontokorrent-vahekorral põhjeneva võlakohustuse tähendus teatavaks tähtpäevaks. Ei ole ettepandud väljavõttes kontokorrent-arves saldot ära näidatud, siis ei vasta väljavõte vastastikuste arvete õiendamiseks tarvisolevaile tingimustele.

Nendest põhilausetest välja minnes ja silmas pidades: 1) et nõudja, — nagu asjatoimetusest näha —, ei rajanud oma nõudmist mõnele üksikule tehingule, vaid kostjale oma ajal väljakirjutuses saadetud ja tema poolt, — nõudja seletuse järele —, kokkulepitud tähtaja jooksul ilma vastuvaidluseta jäetud kontokorrentarvele kui

*) Eesti ajal mitte üle 12% v. R. T. 44 — 1923.

võlakohustusele; ning 2) et väärtpaberite ostmine panga poolt kliendi ülesandel temale kontokorrent-lepingu põhjal avatud krediidi piirides osutub harilikuks pankade poolt ettevõetavaks operatsiooniks ja õigustab panka tähendatud ülesande täitmisel äratarvitatud summasid kliendi arvesse deebetina sisse kandma, leiab Riigikohus, et kokkulepe, mille järele pank kliendi ülsandel temale avatud krediidi piirides enda peale võtab kliendile teatavaid väärtpabereid osta, samuti ka asjaolu, et neid pabereid lepingu (s. o. kontokorrendi ja sellega ühenduses sõlmitud väärtpaberite ostulepingu) sõlmimise ajal veel kohal või üldse olemas ei olnud, vaid neid alles väärtpaberite emissioniasutuselt tuli tellida ja omandada, ei kõrvalda iseenesest kuidagi kontokorrent-vahekorra olemasolu ega tee kontokorrent-vahekorra loomiseks sõlmitud lepingut *fiktiivseks;* kontokorrent eeldab —, just vastupidi rahukogu arvamisele —, teiste toimingute, teiste tehingute olemasolu või tekkimist, mida kontokorrent-arve teel ja sellele omases korras, nagu seda eelpool seletatud, õiendatakse, ning seaduses ei ole mingi liigi toimingute jaoks, niivõrd kui nad ise oma iseloomu poolest seks kohased on, keeldu, et neid ei tohita kontokorrendi teel õiendada. Kontokorrent-arve kaudu võib kõiksugu rahalisi vahekordi õiendada, nagu veksleid, ostuhindu, üüriraha, kõiksugu makse ja võlakohustusi. Kontokorrent-vahekorda astujaist enesest oleneb kokku leppida, missuguseid tehinguid nad selle arve teel õiendavad ja missugustes piirides. Pärast kokkulepet kontokorrent-vahekorra loomise üle tekibki kontokorrent-vahekord tegelikult siis, kui juba üks toiming sel alal teostatakse. Kui käesoleval korral pank pidi kostjale kontokorrent-arvel avatud krediidi piirides ostma vabaduslaenu pabereid ja ta seda täitis, siis järgneb, et ta oli õigustatud oma raamatuis kostja kontokorrent-arve ostuhinnaga, komisjoni või provisjoni tasuga, või ilma, vastavalt poolte omavahelistele tingimustele, debeteerima, ka protsendid juure arvama, nii kuidas lepitud. Teiselt poolt pidi ta sama arve krediteerima kõigi maksudega, kui neid kostja poolt selle kontokorrent-arvel tehti, ühes protsentidega, vastavalt tingimustele või õiguskombele. Omakord oli kostja, kui ta raamatuid pidas, õigustatud oma sissemakse pangale enda juures panga kontokorrent-arves panga deebetisse kandma ja kohustatud panga makse ja kulusid panga heaks kirjutama.

Tähtsuseta on asja kohta, et nõudja paberite ostu operatsioonist komisjonärina oli huvitatud, sest ilma huvita ta muidugi lepingut ei sõlminud. Samuti ei ole asja kohta olulise tähtsusega, kas pank krediidi avamisel tarvilikke kindlustusi ette nõudis või mitte.

Kõike seda arvesse võttes leidis Riigikohus ebaõige olevat rahukogu lõppjärelduse, nagu oleks käesoleval juhusel tegemist mitte kontokorrent-vahekorraga, vaid kontokorrent-arve näol sõlmitud katte-lepinguga, kus poolte tahe olevat sihitud olnud mitte vastastikku krediidi avamise peale, vaid vabaduslaenu väärtpaberite ostmisele ja müümisele.*) (RK. Ts. 1927. a. vk. Nr. 52).

---

*) Riigikohtu ots. 1927. a. Nr. 15, väljakuulutatud Riigikohtu otsuste kogus 1927. a. Nr. 52 all.

Kontokorrent Balti Eraseaduses

Mis puutub Balti Eraseadusse, siis on huvitav märkida, et § 3412 saksakeelne tekst, erinedes vene tekstist, räägib niinimetatud kontokorrendist (sog. Contocurant).

Mõlemad tekstid sisalduvad ametlikus väljaandes (2 Отдѣленіе Канцелярій Его Величества).

3412. Между купцами, имѣющими другъ съ другомъ текущіе счеты, взаимное начисленіе узаконенныхъ процентовъ на очистившійся ко времени заключенія сихъ счетовъ остатокъ предполагается само собою постановленнымъ, и безъ предшествовавшаго тому положительнаго уговора.

Обычное право. Ср. также Nov. CXXXVI, c. 4. 1882 Дек. 28 (1281) ст. 1—5.

3412. Unter Kaufleuten, die in laufender Rechnung oder sog. Contocurant mit einander stehen, ist die gegenseitige Berechnung gesetzlicher Zinsen für den zur Zeit des sich ergebenden Rechnungsabschlusses sichergebenden Saldo, auch ohne vorhergehende ausdrückliche Verabredung, als stillschweigend einander zugestanden, anzunehmen. Gewohnheitsrecht. Vgl. auch Nov. CXXXVI. c. 4, 1882, 28. Dec. (1281) Art. 1—5.

Tuleb rõhutada, et Saksa Kaubanduse Seaduses 1861. a. (Allgemeines deutsches Handelsgesetzbuch) seaduseandlised määrangud [art. 291, 294 ja 374 *)], mis puudutavad kontokorrent-vahekordi, on samuti väga puudulikud. Misjuures põhiartikkel 291 on oma sisu poolest väga lähedal art. 3412-le.

Art. 291-es, samuti termini „kontokorrent "kõrval tarvitatakse ka terminit „laufende Rechnung".

Mispärast 1864. a. väljaande vene tekstis ei nimetata kontokorrenti, on raske seletada. Väga võimalik, et selles terminis nähti lihtsalt tautoloogiat.

Igatahes vene teaduslikus kirjanduses, samuti ka kohtupraktikas kuni viimase ajani tarvitatakse termini „kontokorrent" kõrval terminit «договоръ текущаго счета» — jooksva arve leping. Seesama kahekordne terminoloogia on tarvitusel ka uuemas (1897. a.) Saksa kaubanduse Seaduses (§ 355—357). *)

---

*) Allgemeines deutsches Handelsgesetzbuch: art. 291: „Wenn ein Kaufmann mit einem anderen Kaufmanne in laufender Rechnung (Contocurrent) steht, so ist derjenige, welchem beim Rechnungsabschlusse ein Guthaben gebührt, von dem ganzen Betrage desselben, wenngleich darunter Zinsen begriffen sind, seit dem Tage des Abschlusses Zinsen zu fordern berechtigt;" art. 294: „Die Anerkennung einer Rechnung schliesst den Beweis eines Irrthums oder Betrugs in der Rechnung nicht aus."

Peale selle art. 374-as: Pfandrecht des Kommissionärs am Kommissionsgut wegen „aller Forderungen aus laufender Rechnung in Kommissionsgeschäften."

*) § 355.

Steht jemand mit einem Kaufmanne derart in Geschäftsverbindung, dass die aus der Verbindung entspringenden beiderseitigen Ansprüche und Leistungen nebst Zinsen in Rechnung gestellt und in regelmässigen Zeitabschnitten durch Verrechnung und Feststellung des für den einen oder anderen Teil sich

Tagasi tulles § 3412 juure, näeme seal toetisi esiteks kombeõigusele, siis 136 novelli 4-le peatükile ja 1890. a. väljaandes 1882. a. 28. dets. seadusele (1281 ст. 1—5) 136 novelli 4-as peatükk *) on seotud seaduses ettenähtud protsendimääraga. Justinianus seadis seadusliku protsendimäära 6% peale (semisses usurae), kuid ühtlasi määras kindlaks mitmesugused normid eri gruppide jaoks, näit. kaupmeeste ja tööstürite jaoks kuni 8% (8% — besses usurae), „illustres" jaoks ümberpöördult — mitte rohkem kui 4% (4% — trientes usurae). Edasi tekkis küsimus, kuidas talitada niisugusel juhtumil, kui protsentide kohta ei olnud seaduses ettenähtud formaalset kokkulepet. 136 novell lahendab seda küsimust selles mõt-

---

ergebenden Überschusses ausgeglichen werden (laufende Rechnung, Kontokorrent), so kann derjenige, welchem bei dem Rechnungsabschluss ein Überschuss gebührt, von dem Tage des Abschlusses an Zinsen von dem Überschusse verlangen, auch soweit in der Rechnung Zinsen enthalten sind.

Der Rechnungsabschluss geschieht jährlich einmal, sofern nicht ein anderes bestimmt ist.

Die laufende Rechnung kann im Zweifel auch während der Dauer einer Rechnungsperiode jederzeit mit der Wirkung gekündigt werden, dass derjenige, welchem nach der Rechnung ein Überschuss gebührt, dessen Zahlung beanspruchen kann.

§ 356.

Wird eine Forderung, die durch Pfand, Bürgschaft oder in anderer Weise gesichert ist, in die laufende Rechnung aufgenommen, so wird der Gläubiger durch die Anerkennung des Rechnungabschlusses nicht gehindert, aus der Sicherheit insoweit Befriedigung zu suchen, als sein Guthaben aus der laufenden Rechnung und die Forderung sich decken.

Haftet ein Dritter für eine in die laufende Rechnung aufgenommene Forderung als Gesamtschuldner, so findet auf die Geltendmachung der Forderung gegen ihn die Vorschrift des Abs. 1 entsprechende Anwendung.

Der vorliegende Paragraph ordnet an, dass die Sicherheiten und gesamtschuldnerischen Mithaftungen, die für eine in die laufende Rechnung aufgenommene Einzelforderung bestehen, durch Anerkennung des Rechnungsabschlusses nicht untergehen.

§ 357.

Hat der Gläubiger eines Beteiligten die Pfändung und Überweisung des Anspruchs auf dasjenige erwirkt, was seinem Schuldner als Überschuss aus der laufenden Rechnung zukommt, so können dem Gläubiger gegenüber Schuldposten, die nach der Pfändung durch neue Geschäfte anstehen, nicht in Rechnung gestellt werden. Geschäfte, die auf Grund eines schon vor der Pfändung bestehenden Rechtes oder einer schon vor diesem Zeitpunkte bestehenden Verpflichtung des Drittschuldners vorgenommen werden, gelten nicht als neue Geschäfte im Sinne dieser Vorschrift.

Neid seaduse paragrahve kommenteeritakse üsna üksikasjaliselt Staub'i Kommentaris Zum Handelsgesetzbuch. II Aufl. Berlin-Leipzig. 1921.

*) De argentariorum contractibus. Strategio comiti largitionum.

IV. Quoniam vero legem tulimus, ne argentariae mensae praepositi ultra besses usuras fenerentur, illi autem nos docuerunt se etiam sine scripto fenerari solere, nec tamen fidem sibi servari circa usuras, utpote cum mutuum sine scriptis contractum nec stipulatio interposita sit (secundum illud quod vulgo dicitur non convenire ut usurae absque stipulatione currant, quantumvis multi sint casus in quibus et sine stipulatione usurae et ex solo pacto nascantur, nonnunquam etiam ne ex pactis quidem, sed sua sponte introductae nihilominus exigantur); propterea sancimus, ut non solum ex stipulatione usurae iis, sed etiam ex non scriptis tales praestentur quales lex ipsis stipulari concedit, hoc est usque ad bessem centesimae. Nam qui omnibus propemodum indigentibus opem ferre parati sunt, eos par non est iniuria affici ex eiusmodi subtilitate.

tes, et „argentarii"del (selle aja pankurid) on õigus ülaltähendatud protsentide peale ka sel korral, kui vastavad formaalsed nõuded täitmist ei leidnud, neile ikka jääb õigus seaduslikkude protsentide peale (usque ad bessem centesimae).

Seadusliku vormi täitmise nõudes näeb seaduseandja käesoleval juhul teatavat peensust (subtilitas) ja seaduse viimase lause järgi: „osutub ülekohtuseks, et seaduse peenkavaluse (subtilitas) tõttu kannataksid need, kes on valmis avitama kõike, kes abi vajavad (sic!).

Art 3412 all olevas viimases toetises (28. dets. 1882. a. seadus) ilmnes juba Vene üldriikliku seadusandluse mõju, mis avaldus ka BES §§ 3408, 3411, 3416—3424 ja 3453.

Pankade kontokorrent-vahekorrad.

[Kontokorrent (korrespondent) arve.]

Kontokorrent-vahekorrad sagedamini toimuvad pankade ja pankurite vahel. Osalised, toimingu pooled, nimetatakse korrespondentideks. Terminit „korrespondent" tarvitatakse krediitseaduses ka juba ammu. Vrdl. näit. Уст. Госуд. Банка §§ 169, 177. Положеніе о городскихъ общественныхъ банкахъ, законъ 13 января 1912 г. § 44 p. 12. Meie pangapraktika, samuti ka seadusandlus tarvitab ka seda sama terminit.

Peetakse 2 arvet: 1) panga poolt korrespondendi ülesandel tehtavate operatsioonide tarvis (Conto loro), ja 2) korrespondendi poolt panga ülesandel tehtavate operatsioonide tarvis (Conto nostro).

Nõnda „Conto loro" võimaldab eraldada kõiki neid operatsioone, mida teatav pank teeb korrespondendi arvel ja ülesandel, „Conto nostro" aga — kõike neid operatsioone, mida teeb korrespondent (teine pank) panga arvel ja ülesandel.

Neile isikuile kergenduseks, kes vähe on tuttavad tähendatud operatsioonidega, on alamaltoodud näites meelega lisatud juurde sõnad: „meie", „meie" tähenduses: meie käsundid (korraldused) või meie klientide käsundid, mis teise poole („teie") juures täidetakse meie vahendusel; „teie", „teie" tähenduses: teie käsundid (korraldused) või teie klientide käsundid, mis teise poole („meie") juures täidetakse teie vahendusel; et kriipsutada alla, kelle korraldusel tehakse antud operatsioone. Endastmõistetav on, et antud vahekorra juriidiline külg ei sõltu ei tehtud operatsioonide arvust ega nende iseloomust. Sellepärast on ülevaatlikkuse tarvis toodud kõige rohkem tuntud operatsioonid. Intresside arvestamise tehnika on toodud alamal (vt. lhk. 55).

Näites korrespondendid N pank Tallinnas ja Pärnu pank Pärnus. Operatsioonid on kantud läbi Pärnu panga raamatute järgi. Et neid operatsioone läbi kanda N panga raamatute järgi, siis tuleb meelespidada, et „nostro deebet" Pärnu panga jaoks on „loro kreedit" N panga jaoks, „loro deebet" Pärnu panga jaoks on „nostro kreedit" N panga jaoks jne. V. all tab. nr. I ja nr. II.

Deebet ..... **Pank Tallinnas**

Kuupäev	Tähtpäev		Päevad	%%% numbrid	Summa Kr.
	1929				
	Veebr. 10	Sissetulnud meie inkasso veksli järgi . .	320	1 600	500.—
	Juuni 30	Teie poolt saadud meie arvel h-ra A. Sillaots'a käest	180	900	500.—
	Dets. 31	%%% numbrite vahe . .		5 375	
		Saldo . . .			1 589.58
				7 875	2 589.58

Deebet ..... **Pank Tallinnas**

Kuupäev	Tähtpäev		Summa Kr.
	1929		
	Jaanuar 12	Teie maksukäsk	600.—
	„ 18	Teie tsekk Nr. 68	1 000.—
	August 20	Makstud Teie arvel h-ra Sillaots'ale . .	2 500.—
	Dets. 31	9% intresse staafeli järgi	73.17
			4 173.17
	1930		
Jaanuar 1	Dets. 31	Saldo	1 650.52

Tab. nr. 1.

Conto Nostro

Kreedit

Kuupäev	Tähtpäev		Päevad	%%/%% numbrid	Summa Kr.
	1929				
	Jaan. 15	Meie maksukäsk	345	5 175	1 500.—
	Märts 30	Meie tshekk Nr. 73 . .	270	2 700	1 000.—
	Dets. 31	6% intresse Nr. 5375 pealt			89.58
				7 875	2 589.58
1930					
Jaanuar 1	Dets. 31	Saldo . . .			1 589.58

S. E. & O.
Pärnu Pank.
Pärnu, 31. detsembril 1929.

Tab. nr. 2.

Conto Loro

Kreedit

Kuupäev	Tähtpäev		Summa Kr.
	1929		
	Veebr. 16	Teie inkasso veksli järgi	500.—
	Märts 19	Saadud meie poolt hr. Mets'alt Teie arvel	2 000.—
	Dets. 31	6% intresse staafeli järele	22.65
		Saldo	1 650.52
			4 173.17

(Staafel v. järgmisel küljel).

Ex bibl. univ.

Protsentide arve (Staafel)

1929		Summa Kr.	Päevad	%/% numbrid Deebet	Kreedit
Jaanuar 12	D	600.—	6	36	
„ 18	D	1 000.—			
	D	1 600.—	28	448	
Veebruar 16	K	500 —			
	D	1 100.—	33	363	
Märts 19	K	2 000.—			
	K	900.—	151		1 359
August 20	D	2 500.—			
	D	1 600.—	130	2 080	
Detsemb. 31			348	2 927	1 359

Intressid:

D. 9% Nr. 2927 pealt = Kr. 73.17
K. 6% Nr. 1359 pealt = „ 22.65

D. Kr. 50.52

S. E. & O.
Pärnu Pank
Pärnu, 31. detsembril 1929.

Aruanne

makstud 5% riigimaksu üle korrespondent-arvete %/% pealt 1929. a.

Korrespondendid	Makstud %/% Nostro	Makstud %/% Loro	Saadud %/% Nostro	Saadud %/% Loro	%/% summa 5% rgm. alluv m/arv	Korresp. arvestusel
Eesti Hüpoteek Pank .		2.202 41		71 01	2.131 40	
Eesti Rahvapank	1.199 58	6.099 17	724 25	89 03	6.010 14	
Eesti Kommerts Pank		176 96		5.555 56		
Kauba Pank	112 90	1.600 14	2.063 56	507 13		857 65
Jõgeva Ühispank	254 45	500 39	184 99	287 92	212 47	
Paide Ühispank	542 85	201 68	28 35	189 89	11 79	
Pikalaenu Pank		44.001 66			44.001 66	
Sakala Pank	29 06	4 45	347 10	651 10		318 04
G. Scheel & Co.		3.105 53		12 60	3.092 93	
Tallinna Linnapank . .	45.304 07	6.875 21		25 03	6.850 18	
Valga Pank	831 74	100 71	49 12	858 72		
Viru Pank	465 57	191 06	93 15	824 95		
Diskonto Pank		144 48		171 80		
	48.740 22	65.203 85	3.490 52	9.244 74	62.310 57	1.175 69

5% riigimaks on tasutud E. P. ..... osakonda 31. III. 30 kv.
Nr..... vastu ..... Kr. 3.115.52.

Kokkuseadja märkus: v. Kred. Kants. ringkiri nr. 9400, lkg. 19—21 ja R. T. 95/96 — 1920. a. lkg. 33.

5%-line maks tuludelt rahalistest kapitalidest,

mis kuuluvad pikaajalise krediidi asutistele (arvatud välja riigi päralt olevad) linnaomavalitsuse pankadele ja muudele aruandvatele ettevõtetele ja mis on võlgadena kindlustatud kinnisvaradel. (9. jaanuari 1915. a. seadus.)

Sellel maksul on tema võtmise suhtes see iseäraldus, et maks makstakse riigile krediitasutiste poolt, kes antud juhul esinevad laenu andjatena, kuid mitte laenu saajatena, millistena esinevad §§ 614 p. 1, 2 ja 3 nimetatud asutised.

Puhtteoreetiliselt vaatekohalt vahe tähendatud maksude vahel väljendub maksuvõtmise iseloomus. Fiskaalselt vaatekohalt, nagu kergesti on arusaadav, mõlemil juhul fiskus kindlustab enesele kindlaima ja lihtsaima võtmise viisi.

Eri jooksev arve.

0,396% maks eri jooksvatelt arvetelt (§ 626—§ 632).

Väärtpaberite kindlustusel eri jooksvate arvete maks oli, kui rahalise kapitali maksustamise liik, erilise nimetuse all maksma pandud 1887. aastal. Seaduse algredaktsioonis oli otsekohe tähendatud, et uus maks pannakse maksma proportsionaalse tempelmaksu asemele (End. tempelmaksu seaduse art. 15). Seda tempelmaksu võeti vekslite tempelmaksu suuruses. Termin „eri jooksvad arved" oli laenatud krediidi seadusest. Tempelmaksu seaduses maksustamise objektina esinesid protsentpaberitega kindlustatud võlaaktid ja dokumendid. Sisemine side endise tempelmaksu seadusega on ikkagi säilinud. Igasuguste võladokumentide toimimisel, vekslite väljaandmise juures, harilikult on võlgnik see, kes omal kulul ostab vekslipaberit või tempelmarke. Ka uue seaduse järele maksusubjektina esineb krediitasutis, kes maksab maksu riigile ühe kuu jooksul pärast arvete perioodilist lõpetamist (§ 629), kuid maksukoormat kannab mitte laenatud kapitali omanik (käesoleval juhul krediitasutis), nagu see aset leiab 5% maksu juures, vaid laenu saajad isikud. Riigikassasse maksetud maks nõutakse krediitasutiste poolt sisse laenajatelt (s. s. § 629).

Kuna kaubanduslises elus vekslid antakse välja tähtaegadega vähem kui 1 aasta, siis tempelmaks vekslite pealt tasutakse aasta jooksul keskmiselt mitte vähem kui kahekordsel määral, näit. praegu maksva seaduse järgi 100 kr. pealt $0{,}2 + 0{,}2 = 0{,}4$ kr.

Maks eri jooksvatelt arvetelt 0,396 on peaaegu võrdne 0,4. Teisest küljest tempelmaks vekslite pealt, esinedes proportsionaalsena, ei esine ühesuurusena (равномѣрнымъ). Ühe ja sellesama summa juures on tempelmaks ühesugune, selle peale vaatamata, mis tähtaja peale veksel välja on antud.

0,396% maks arvutatakse laenu päevade arvu järgi ja arv 396 on võetud arvutamise kergendamiseks, kuna aastas on 360 päeva ja 396 on jagatav 36-le.

Maks arvutatakse laenu päevade arvu järgi proportsionaalselt laenu summa suurusele. Kui laenu summa muutub (suureneb või väheneb), siis selle summa muudatusega arvutatakse maks proportsionaalselt muutunud summale. Kui näit. 20 päeva jooksul on laenatud 1000 kr. ja pärast seda see summa muutus sissemaksu või uue laenu tõttu, näit. vähenes 200 kr. võrra, siis 20 päeva möödumisel võetakse maksu järgmiste päevade eest kuni edaspidiste muudatusteni juba 800 kr. pealt. Maks esimese 20 päeva eest on vastavalt:

$$\frac{1000 \times 0{,}396 \times 20}{100 \times 360}$$

järgmiste päevade eest kuni edaspidise sissemaksuni või laenuni võetakse 800 kr. pealt jne.

0,396% maksu arvutamine.

Protsentide arvamise juures laenatud kapitali pealt, samuti ka 0,396% maksu arvamise juures tuleb tarvitada n. n. protsentnumbreid. Kui oletame, et summa s oli laenatud t päevadeks, protsendimäära p% juures, siis intressid selle summa pealt kujunevad vastavalt:

$$\frac{s.\ t.\ p.}{100 \times 360}$$

Korrutis tähendatud valemis s. t. omab konkreetse(t) sisu: see on nimelt summa, mis ühe päeva jooksul toob sama palju intresse, kui summa s t-päevade jooksul. Kuid arvesse võttes, et s ja t võivad olla üsna suured ja meie valem sisaldab jagajat 100, siis protsentnumbriks nimetatakse korrutis s. t jagatud 100-le.

Niimoodi intressid, mis arvatud summa s pealt t päevade eest, aastase protsendimäära p juures võrdub protsentnumbrile korrutatud protsendimäära p peale ja jagatud aasta päevade arvule 360.

0,396%-lise maksu arvutamise juures on võimalik kaks juhtumit, esimeseks isik, kellele on avatud eri jooksev arve protsentpaberite kindlustusel, kogu arve periodi jooksul esineb panga võlgnikuna. 0,396%-lise maksu arvamine võib sel juhtumil läbiviidav olla nii progressiivse, kui ka staafelmeetodi järgi ja teiseks seaduse § 628-as ettenähtud segakombinatsioon, kui isik, kellele on avatud eri jooksev arve, esineb mitte ainult võlgnikuna, vaid teatava aja jooksul võib osutuda kreditoriks (kui krediit ületab deebeti) ja kui maksmisele kuuluvate protsentide pealt arvatakse 5% maksu, et aga protsendimäärad deebeti ja kreediti suhtes erinevad, siis sel juhtumil maksu arvutamine toimub ainult staafeli süsteemi järgi.

Alamaltoodud tab. nr. 1 ja 2 maks on arvutatud välja progressiivse meetodi järgi, tab. nr. nr. 3 ja 4 — staafelmeetodi järgi.

Progressiivne meetod.

(Progressive Methode.)

Progressiivse meetodi juures arvestatakse protsendid kõigi viitade kohta protsentide arvutamise tähtpäevast (Verfalltag) kuni arve lõpetamise päevani (Abschlusstag).

Arvestamise käik on järgmine:

1. Iga viida jaoks arvestatakse päevad protsentide arvutamise tähtpäevast kuni arve lõpetamise päevani ja kirjutatakse selleks määratud lahtrisse.

2. Arvestatakse protsentnumbrid (Zinszahlen):

$$\frac{\text{kapital} \times \text{päevad}}{100}$$

3. Protsentnumbreid mõlemil pooltel võetakse kokku, saldeeritakse tasakaalustamiseks neid ja nende saldo kirjutatakse sellele poolele (deebet või kreedit), kus numbrite summa on väiksem.

4. Saadud %%-numbrite saldost arvestatakse protsendid ja kantakse need suurema poole (Stärkere Seite) summa lahtrisse.

Staafelmeetod.

Deebet- ja kreeditpoole intresse ei arvestata mitte eraldi, vaid igakordsest saldost tähtpäevade järjekorra järgi, nimelt n. n. protsentarvest (Zinsennota). Alatakse viitaga, millel on kõige varem tähtaeg, märgitakse ta, vastavalt sellele, kas ta on deebet- või kreeditpoolelt, tähega D või K, tehakse kindlaks päevade arv kuni lähema tähtpäevani ja kantakse see siis sisse ühes tema alusel arvutatud protsentnumbriga. Selle alla pannakse teise tähtaja viit. On mõlemad summad pärit samalt poolelt, siis arvatakse nad kokku, on aga üks viit deebetpoolelt, teine kreeditpoolelt, siis arvatakse väiksem suuremast maha. Niiviisi käsitletakse kõiki viite, kust intressid tulevad arvestada; nii tehakse kindlaks iga tähtpäeva kohta kapitalsaldo ja arvutatakse igakord päevad kuni lähema tähtpäevani, samuti ka protsentnumbrid. Need kirjutatakse deebet- resp. kreeditlahtrisse.

Protsentnumbrid mõlemas lahtris nüüd arvatakse kokku. Summadest arvutatakse intressid kokkulepitud protsendimäära järgi. Protsentide saldo viiakse arve sellele poolele, mis staafelis on annud suurema protsentide summa.

Deebet **Eri jook-**

Kuupäev		Tähtpäev	Päevad	%%-numbrid	Summa Kr.
		1929			
	Tshekk Nr.	Jaanuar 5	175	875	500.—
	„ „	Märts 12	108	216	200.—
	„ „	Mai 30	30	210	700.—
	„ „	Juuni 12	18	90	500.—
	Intressid 12% aastas Nr. 539 pealt				17.97
	0,396% maks Nr. 539 pealt				—.59
				1 391	1 918.56
Juuli 1	Saldo	Juuni 30			618.56

Deebet **Eri jook-**

Kuupäev		Tähtpäev	Päevad	%%-numbrid	Summa Kr.
		1929			
	Saldo	Juulil 1	180	1 114	618.56
	Tshekk Nr.	August 18	132	792	600.—
	„ „	Dets. 22	8	72	900.—
	Intressid 12% aastas Nr. 1239 pealt	„ 31			41.30
	0,396% maks Nr. 1239 pealt				1.36
				1 978	2 161.22
1930					
Jaanuar 1	Saldo	Dets. 31			1 261.22

Tab. nr. 1.

sev arve Kreedit

Kuupäev		Tähtpäev	Päevad	°/₀°/₀ numbrid	Summa Kr.
		1929			
	Sissemaks	Veebr. 13	137	548	400.--
	„	Aprill 10	80	80	100.—
	„	Juuni 2	28	224	800.—
	°/₀°/₀ numbrite vahe . .	„ 30		539	
	Saldo				618.56
				1 391	1 918.56

S. E. & O.*)
Tallinn, 30. juunil 1930.

*) salvo errore et omissione
vead (eksitused) ja väljajätted ettenähtud
исключая ошибки и описки
Irrtum vorbehalten
errors and omissions excepted.

Tab. nr. 2.

sev arve Kreedit

Kuupäev		Tähtpäev	Päevad	°/₀°/₀ numbrid	Summa Kr.
		1929			
	Sissemaks	Sept. 25	95	475	500.—
	„	Okt. 13	77	154	200.—
	„	Nov. 5	55	110	200.—
	°/₀°/₀ numbrite vahe . .	Dets. 31		1 239	
	Saldo	„ 31			1 261.22
				1 978	2 161.22

S. E. & O.

Deebet **Eri jook-**

Kuupäev	Tähtpäev		Summa Kr.
	1929		
	Mai 2		1.600.—
	„ 25		1.100.—
	„ 26		500.—
	Juuni 30		1.000.—
	„ „	intressid staafeli järgi	5.67
	„ „	5% riigimaks kr. 60.73 pealt	3.04
	„ „	0,396% riigimaks N 170 p.	—.19
			4.208.90
	1929		
	Juuli 1	Saldo	1.448.17

sev arve Kreedit

Kuupäev	Tähtpäev		Summa Kr.
	1929		
	Jaanuar 2		1.500.—
	Märts 16		800.—
	Aprill 30		400.—
	Juuni 30	intressid staafeli järgi	60.73
	„ „	Saldo	1.448.17
			4.208.90

Protsentide arve (Staafel)

Tähtpäev		Summa Kr.	Päevad	% numbrid Deebet	% numbrid Kreedit
1929					
Jaanuar 2	K.	1 500.—	74		1 110
Märts 16	K.	800.—			
	K.	2 300.—	44		1 012
Aprill 30	K.	400.—			
	K.	2 700.—	2		54
Mai 2	D.	1 600.—			
	K.	1 100.—	23		253
25	D.	1 100.—			
	—	—	1	—	—
Mai 26	D.	500.—	34	170	
Juuni 30	D.	1 000.—			
	D.	1 500.—			
			178	170	2 429

Intressid:
Kreedit 9% aastas Nr. 2429 pealt = 60,73.
Deebet 12% aastas Nr. 170 pealt = 5,67.

S. E. & O.
Tallinn, 30. juunil 1929. a.

Deebet **Eri jook-**

Kuupäev	Tähtpäev		Summa Kr.
	1929		
	Juuni 30	Saldo	1.448.17
	Juuli 12		2.000.—
	Dets. 31	Intressid staafeli järgi	65.43
	„ „	5% riigimaks %% kr. 9.85 pealt	—.49
	„ „	0,396% maks Nr. 1.963 pealt	2.16
	„ „	Saldo	1.393.60
			4.909.85

sev arve Kreedit

Kuupäev	Tähtpäev		Summa Kr.
	1929		
	August 5		1.200.—
	Sept. 6		1.200.—
	Okt. 3		1.000.—
	Nov. 6		500.—
	Dets. 15		1.000.—
	„ 31	Intressid staafeli järgi	9.85
			4.909.85
1930			
Jaanuar 1	Dets. 31	Saldo	1.393.60

Protsentide arve (Staafel).

Tähtpäev			Summa Kr.	Päevad	% numbrid Deebet	% numbrid Kreedit
1929						
Juuni	30	D	1 448.17	12	174	
Juuli	12	D	2 000.—			
		D	3 448.17	23	793	
August	5	K	1 200.—			
		D	2 248.17	31	697	
September	6	K	1 200.—			
		D	1 048.17	27	283	
Oktoober	3	K	1 000.—			
		D	48.17	33	16	
November	6	K	500.—			
		K	451.83	39		176
Detsember	15	K	1 000.—			
		K	1 451.83	15		218
„	31			180	1 963	394

Intressid:

D. 12% aastas Nr. 1 963 pealt = Kr. 65.43
K. 9% aastas Nr. 394 pealt = Kr. 9.85

S. E. & O.
Tallinn, 31 dets. 1929 a.

Korrelatsioon 0,396% maksu ja panga kasuks eri jooksva arve järgi arvestatavate protsentide vahel.

Nimetame laenatud summa s, päevade arvu t, makstava protsendimäära p, siis 0,396% maks avaldub järgmises valemis:

$$\Sigma = \frac{s.\,t.\,0{,}396}{100\,.\,360}$$

ja panga kasuks arvestatud protsendid S avalduvad vastavas valemis:

$$S = \frac{s.\,t.\,p.}{100\,.\,360}$$

Kui teatava arve avamise perioodi jooksul (mitte rohkem kui pool aastat, seaduse § 627) laenu summa muutus n korda, siis maksusumma $\sum_{e=n}^{e=1}$ väljendub järgmiselt:

$$\sum_{e=n}^{e=1} = \frac{s_1 \cdot t_1 \cdot 0{,}396}{100\,.\,360} + \frac{s_2 \cdot t_2 \cdot 0{,}396}{100\,.\,360} + \cdots\cdots\cdots +$$

$$+ \frac{s_k \cdot t_k \cdot 0{,}396}{100\,.\,360} + \cdots\cdots + \frac{s_n \cdot t_n \cdot 0{,}396}{100\,.\,360} =$$

$$= 0{,}396 \left(\frac{s_1 \cdot t_1}{100\,.\,360} + \frac{s_2 \cdot t_2}{100\,.\,360} + \cdots + \frac{s_k \cdot t_k}{100\,.\,360} + \frac{s_n \cdot t_n}{100\,.\,360} \right).$$

Panga kasuks arvestatavate protsentide summa aga $\underset{e=1}{\overset{e=n}{S}}$ selle sama perioodi eest väljendub järgmiselt:

$$\underset{e=n}{\overset{e=1}{S}} = \frac{s_1 \cdot t_1 \cdot p}{100\,.\,360} + \frac{s_2 \cdot t_2 \cdot p}{100\,.\,360} + \cdots + \frac{s_k \cdot t_k \cdot p}{100\,.\,360} +$$

$$+ \cdots\cdots + \frac{s_n \cdot t_n \cdot p}{100\,.\,360} = p. \left(\frac{s_1 \cdot t_1}{100\,.\,360} + \frac{s_2 \cdot t_2}{100\,.\,360} + \cdots \right.$$

$$\left. \cdots + \frac{s_k \cdot t_k}{100\,.\,360} + \cdots + \frac{s_n \cdot t_n}{100\,.\,360} \right).$$

Jagades $\sum_{e=n}^{e=1}$ $S_{e=n}^{e=1}$-ga, saame: $\sum_{e=n}^{e=1} : S_{e=n}^{e=1} = 0{,}396 : p$, kust

$$\sum_{e=n}^{e=1} = \frac{S_{e=n}^{e=1} \cdot 0{,}396}{p}, \text{ s. o.}$$

0,396%-line maks arvutatakse panga kasuks arvestatud protsentide summa jagamise teel panga poolt eri jooksva arve pealt võetava protsentmäära peale ja korrutamisega 0,396 peale.

Ülevaltoodust on selgesti näha, et intressid panga kasuks ja 0,396% riigimaks arvestatakse ühede ja samade summade pealt, mispärast kui intresse arvestada mitte p. % aastas, vaid 1% aastas, siis muidugi intresside summa on p korda vähem (p jagaja), 0,396% määra juures, aga korrutatult 0,396% (0,396 korrutaja) peale, järeldub vormel:

$$\frac{\text{intressid} \times 0{,}396}{p}$$

Näide:

1. okt. — 31. dets. 1929.

Panga heaks arvatud % % määr
15.851.22 12%
0,396% maks võrdub $\frac{15851.22 \times 0{,}396}{12} = 523$ kr. 09.

Eri jooksev arve krediitseaduse järgi.

Protsentpaberite pantimisega kindlustatud eri jooksvate arvete maksustamine oli ellu viidud 1887. aastal erilise seaduse alusel. Krediidi seadustiku sama 1887. a. väljaandes on tähtajaliste laenude kõrval eri jooksvate arvete avamine väärtpaberite kindlustusel nähtud ette ainult ühes ainsas artiklis (XI jaotus, Linna kogukondlikkude pankade sead. art. 41 p. 3, sead. 26. IV. 1883. a. (1526). Hilisemates seadustes eri jooksvad arved on nähtud ette palju suuremas ulatuses.

Nii Riigipanga põhikirja järgi (IV jaotus, 6. VI. 1894. a. sead. (10767) art. 134—137 avati krediite eri jooksvate arvete järele neil samadel kindlustustel kui tähtajaliste laenude juures. Tähtajalised laenud olid nimelt: 1) Tööstuslikud laenud kindlustusega soloveksilite vastu (89—107); 2) laenud kaupade ja kaubadokumentide vastu (108—126); 3) laenud väärtpaberite kindlustusel (127—133).

X jaotuses (kogukondlikud ja era krediitasutused) art. 10 [2. III. 1898. a. (15098)] ja art. 11 [26. VII. 1889. a. (6137) ja 14. V. 1890. a. (6822)] sisalduvad mõned reeglid väärtpaberite kindlustusel eri jooksvate arvete kohta; art. 36[1] p. 1 järgi aga rahaministrile antakse õigus lubada kommertspankadele, nende erilisel palvel, laenude andmist ja krediitide avamist kaupade ja kaubadokumentide kindlustusel. Nagu eeltähendatud art. 10 sisust järeldada võib, tunnustab seaduseandja, et eri jooksvate arvete operatsioone erapankade praktikas toimetati ka teise nimetuse all. Eriti aktsiapankade kohta tuleb tähendada, et nende suhtes on peale krediidi seaduse maksvad ka Kaub. Seaduse art. 77 ja 78, millede järgi panga operatsioonid määratakse kindlaks nende põhikirjades. Pangakontorite operatsioonid aga on nähtud ette vastavas loas.

Kuid üksikasjalikumad määrandid eri jooksvate arvete kohta leiavad aset XI-as jaotuses (Linna kogukondlikkude pankade sead.).

Varemalt maksvate seaduste põhjal 26. IV. 1883. a. (1526) ja 14. XII. 1893 (10152) oli linnapankadele muuseas lubatud (art. 40 p. 3) laenude andmine igasuguste pantide vastu ning eri jooksvate arvete avamine riigipaberite ja valitsuse poolt garanteeritud protsentpaberite vastu, samuti ka kaubaladude tunnistuste vastu vilja hoiulevõtmise kohta, kuid 13. I. 1912. a. seadus laiendas operatsioonide ringi eri jooksvate arvete jaoks tunduvalt.

Krediitide avamine eri jooksva arve alusel on 1912. a. seaduses eriti nähtud ette paljudes artiklites, ja nimelt järgmisel kujul: art. 62 kuni 73 eri jooksvad arved vekslite vastu; art. 74—86 eri jooksvad arved kinnisvarade pantimisega kindlustatud solovekslite vastu ja 44 p. 6 eri jooksvad arved muudel kindlustustel. 44 p. 6 käsitab laene ja krediitide avamist erijooksva arve kujul järgmiste pantide vastu: protsentpaberite, konossementide, kaubandude tunnistuste (varrantide), transportkontorite kviitungite, raudteede ja laevaühingute saatekirjade duplikaatide jne. vastu.

Ülesloetud operatsioonid eri jooksvate arvete suhtes on üksikasjaliselt arendatud seaduse art. 87 kuni 117. Neist artiklitest sisaldab art. 92 eri jooksva arve kindlaksmääramist. Krediidid pantide kindlustusel eri jooksvate arvete näol (44 p. 6) avatakse nõudmiseni*) tingimusel, et need kustutatakse esimesel panga juhatuse nõudmisel või teatava aja möödumisel peale etteütlemist.

Kõigest ülaltoodust nähtub, et eri jooksvad arved, mis alguses avati ainult väärtpaberite kindlustusel, kooskõlas elu uute nõuetega laiendati krediidi seaduses ka teistsuguste kindlustuste peale.

Maksvas maksuseaduses on nähtud ette ainult maksustamine väärtpaberite kindlustusel, sest et ainult eri jooksvad arved väärtpaberite kindlustusel esinevad maksustamise objektina. Eri jooksvad arved aga, mis avatakse muude kindlustusliikide vastu, maksu alla ei käi.

---

*) on call.

Eriti väärtpaberite kindlustusel eri jooksvate arvete kohta peab tähendama, et krediidi seaduse kui ka maksuseaduse terminoloogia ei ole päris täpne. Termin „väärt- ja protsentpaberid" tarvitatakse vahet tegemata. See tähendab, et protsentpaberite all mõistetakse mitte ainult protsentpabereid (kitsamas mõttes), vaid ka dividendilisi. Võrdleme, näit. jaotus IV-as pealkirja enne art. 127: „laenud väärtpaberite kindlustusel". Jaotus X art. 10-as räägitakse „väärtpaberitest", art. 11 räägitakse „protsentpaberitest" — mõni rida edasi „väärtpaberitest"; jaotus XI 1912 sead. art. 44 p. 6-as mainitakse „protsentpaberitest", kuna artiklid, mis tähendatud artikel arendavad, nimelt pealkirjas art. 98 ees räägitakse juba „väärtpaberitest". Ka Vene Senat oma otsustes (Senati seletused Dobrovolsky — Beri kogus) räägib protsentpaberitest laiemas mõttes. Niisamuti ka maksuseaduses art. 614 p. 1-es räägitakse „protsentpaberitest" ja nende hulgas ka aktsiatest. Ka maksuseaduse § 626-as võrdselt sellega tuleb protsentpaberite all mõista igasuguseid väärtpabereid. Nii Vene kui ka Eesti ajal ei ole tekkinud mingeid kahtlusi selle kohta, et „protsentpaberid" tuleb § 626-as mõista laiemas mõttes.

Eesti Panga põhikirjas (R. T. 1919. a. nr. 28/29), mis kinnitati Ajutise Valitsuse poolt 24. II. 1919. a., on E. Pangal muuseas õigus (§ 14 p. 4) tähtajalisi laenusid anda ja *on call* arveid ning krediite avada kindlustuste vastu, mis on loendatud sama punkti „a", „b", „c" ja „d" all. Termin *„on call"* arved näeb ette arvete avamist väärtpaberite kindlustusel, mis loetletud selle punkti „b" all. Termin „on call" on ühtlustatud krediitseadustiku art 92-ga, jaotus XI, ja senati seletusega (vaata allpool sel. 4. XII. 1890. a. nr. 1509). Eri jooksev arve oma sisu poolest on „on call" — nõudmiseni.

Eestis maksvusel olev panga praktika peaaegu ei tarvita ametlikku terminit „eri jooksev arve". Tarvitatakse ühevõrdselt „on call" ja „kontokorrent" arve. Näit. Tallinna Krediit Panga põhikiri (R. T. nr. 99/100 — 1919. a.). § 12 p. „b" näeb ette „konto-korrent (on call) arvete ja krediitide avamist kindlustuste vastu; niisamuti Kommerts Panga põhikiri (R. T. I. nr. 74 — 1923. a.), Sakala Panga põhikiri § 8 p. 2. Teistes põhikirjades — näit. Eesti Rahvapank (R. T. 6/7 — 1920. a.), G. Scheel ja Ko (R. T. lisa nr. 161/162 — 1925. a. nähakse lihtsalt ette „krediitide avamist.... kindlustuste vastu. Harva ettetuleva erandina esineb Pärnu Panga põhikiri (R. T. nr. 109/110 — 1920. a.), millises tarvitatakse seaduslikku terminoloogiat: krediidi avamine (iseäraline jooksev arve on call)... pantide ja kindlustuste vastu (§ 18 p. 3).

Maksuseaduses ja krediitseadustikus ettenägemata terminoloogia tähendatud vahekordade suhtes pääsis ka Eesti seadusesse. Nimelt seadusandlisel teel vastuvõetud Eesti Panga põhikirjas (R. T. nr. 48 — 1927. a.) § 51 p. 8 näeb ette muuseas õigust: anda tähtajalisi laene, kuid mitte pikema aja peale, kui 6 kuud, ning *laene konto-korrent arvetel kindlustuste vastu,* mis ülesloetud selle sama punkti „a", „b", „c", „d" ja „e" all.

See terminoloogia ei ole juhuslik. Ei ole kahtlust, et panga praktika Balti maades veel suuremal määral kui Vene sisemaal oli saksa praktika mõju all; viimane ülaltähendatud operatsioonide suhtes tarvitab terminit „konto-korrent". Vrdl. näit. Konrad-Sozialökonomie lhk. 236 ja Müller-Erzbach. Deutsches Handelsrecht — lhk. 616. *)

Eri jooksvad arved eraõiguslikult seisukohalt.

1. Vahe erijooksva arve „on call" toimingu ja protsentpaberite pantimisega kindlustatud laenu vahel seisab selles (keisri poolt 21. dets. 1887. a. kinnitatud Riiginõukogu arvamus ja Peterburi ning Moskva börsikomiteede tunnistused kaubandusliste kommete üle), et protsentpaberite pantimisega kindlustatud laenu olulisena päraldisena esineb võlasumma, maksmise tähtaja ja panditud eseme enese täielik piirsus, kuna „on call" arve toimingus võlasummat ette ära ei määrata, panditud ese võib alati muutuda niihästi kvalitatiivselt kui ka kvantitatiivselt, arve lõpetamiseks tähtaega aga üldse ei määrata ja see võib saabuda igal ajal ükskõik kumma kontrahendi nõudmisel arve likvideerimise ja sulgemise üle.

Asja läbi vaadanud, Valits. Senat leiab, et kuigi meie seadusandluses ei sisaldu äri-ilmas erijooksva arve „on call" (kuni nõudmiseni) nimetuse all tuntud toimingu olemuse, tingimuste ja sõlmimise korra definitsiooni, siiski see operatsioon, olles juba ammu põimunud meie äriellu ja saanud selles laia arenduse, on täielikult tuntud ka kohtu praktikas, samuti tunnustatakse seadusandluses täielikult seaduslikuks ja üldkättesaadavaks, nagu see on näha 21. detsembril 1887. a. keisri poolt kinnitatud Riiginõukogu arvamusest (sead. ja korr. kogu 1887. a. nr. 118 art. 1029), millega mitte ainult riiklikkude, kogukondlikkude ja era-krediitasutiste poolt (kellel on eri põhikirjad, mis määravad nende operatsioonide ala ja olemuse), vaid ka pangakontorite poolt, kes tegutsevad üldisel seaduslikul alusel nõndasama nagu eraisikud, avatavad erijooksvad arved on maksustatud erimaksuga fiskuse heaks. Erijooksva arve (on call) toimingu olemus ja tingimused ning selle toimingu erinevus vallasvara pandiga kindlustatud laenust üldse ja protsentpaberite pandiga

*) Durch das Depositengeschäft wird die Bank Schuldnerin des Deponenten, dessen Überschüsse sie in laufender Rechnung übernimmt. Wird von dem Kunden umgekehrt Kredit in laufender Rechnung gewünscht, so tritt das *Kontokorrentgeschäft* ein. Der Kreditnehmer kann eine Höchstsumme in beliebigen Teilbetägen von der Bank erheben und in Abschlagszahlungen zurückerstatten. Er verfügt also über einen bestimmten Kredit, braucht ihn aber nur insoweit zu verzinsen, als er ihn in Anspruch genommen hat. Die Vorschüsse in laufender Rechnung können gedeckt oder ungedeckt (Blankokredite) sein. Als Deckung dienen gewöhnlich Wertpapiere und Wechsel. Müller — Erzbach. Deutsches Handelsrecht — lhk. 616 „Eine bedeutende Aufgabe haben die Banken daneben in der Versorgung von Handel und Industrie mit flüssigem Kredit in der Form des Kontokorentkredits jne.

kindlustatud laenust eraldi, nagu niisugune on nähtud ette art. 1663 ja järgm. ja art. 2168. X k. I. j., olid juba seletatud Valits. Senati poolt ja käesolevas asjas leiavad seletuse asja juurde esitatud Peterburi ja Moskva börsikomiteede tunnistustes kommete üle, mis nendel börsidel on maksvad erijooksva arve operatsiooni asjus. Nõnda vallasvara pandiga kindlustatud laenu iga lepingu olulisena päraldisena esineb võlasumma, maksmise tähtaja ja panditud varanduse enese täielik piirsus (art. art. 1663, 1669, 1673 ja 2168 X k. I j.); selle vastu erijooksva arve ehk „on call" arve toimingus võlasummat ette ära ei määrata, panditud ese võib muutuda iga päev niihästi kvalitatiivselt kui ka kvantitatiivselt, tähtaega aga üldse ei määrata ja see võib saabuda iga minut ükskõik kumma kontrahendi nõudmisel arve likvideerimise või sulgemise üle. Ei või kuuluda kahtluse alla, et niisuguse toimingu olemus ise erandab võimaluse tema tegemisel järgida mõnda kombetalitustest (обрядность), millistega seaduse järgi on seotud vallasvara pantimine tema harilikul viisil; ühes sellega ei üldise seadusega ega kombega ei ole seatud mingisugust sunduslikku vormi erijooksva arve sõlmimiseks, sellepärast nende kombega väljatöötatud normide, millistega reguleeritakse erijooksva arve toiming, kohaldamine kontrahentide vastastikustes vahekordades peab leidma aset igal niisugusel antud juhul, kui asjaoludest väljendub, et astudes lepingulistesse vahekordadesse, kontrahendid pidasid silmas nimelt äri-ilmas tuntud erijooksva arve ehk „on call" arve toimingut. (Sen. IV Dep. 1890. a. nr. 1509.)

2. Senati Tsiviil kass. Departemangu otsuse järgi (1899. a. nr. 37 ja 1903. a. nr. 4) erijooksev arve kujutab kombinatsiooni harilikust jooksvast arvest väärtuste pantimisega tulevase võla kindlustamiseks, mis võib tekkida arvete kokkuvõtmisel saldu alusel.

Martin Lutheri voliniku vann. adv. L. Mederi kassatsioonikaebus kohtupalati otsuse peale 17. märtsist 1927. a. Eesti panga nõudes Martin Lutheri ja a.-s. „Renommée" vastu 163.100 marga suuruses.

3. 5. oktoobril 1925. a. Tallinna-Haapsalu rahukogule antud nõudepalves seletas Eesti Panga volinik vann. adv. Ernst Jürmann, et aktsiaselts „Renomée" võlgneb Eesti Pangale suurema summa *kontokorrentlepingu* põhjal ja on selle võla kindlustuseks oma vallasvara nimetatud pangade pantinud ja käsipandina üle andnud; — et tähendatud vara on Eesti Panga poolt hoiule antud August Klaasile ja Hermann Koltsile; — ning et sama vallasvara on 14. septembril 1925. a. kohtupristav Kuuskmanni poolt üles kirjutatud Martin Lutheri nõudmise rahuldamiseks. Neil põhjustel nõudmisega pöördudes Martin Lutheri ja aktsiaselts „Renommée" vastu, palus Eesti Panga volinik tunnistada, et mainitud vallasvara on Eesti Pangale panditud, ja seda varandust üleskirjutuse ja aresti alt vabastada.

Asjale on juurde lisatud: 1) aktsiaselts „Renommée" poolt Eesti Pangale 29. novembril 1923. a. välja antud kohustus, millega nimetatud aktsiaselts tunnistab, et ta on pantinud ja üle andnud Eesti Pangale oma šokolaadi- ja kompvekivabriku masinad ja sisseseadu nimekirja järele 29. novembrist 1923. a. temale avatud kontokor-

rentarve-kujulise laenu kindlustuseks; ning 2) „Eesti Pangale panditud ja üle antud šokolaadi- ja kompvekivabriku A.-s. „Renommée" masinate ja sisseseade nimestik" Hermann Koltsi, K. Klaasi ja August Klaasi poolt alla kirjutatud pealkirjaga: „selles nimekirjas ülesloetud masinad ja sisseseade oleme oma hoiu ja ülevalvuse alla võtnud tingimustel, mis meie hoiukohustuses 14. veebruaril ja 29. novembril 1923. a. tähendatud on."

Otsusega 1. oktoobrist 1926. a. lükkas rahukogu Eesti Panga eeloleva nõudmise tagasi, leides, et käsipandi mõtte järele peab asi tingimata tegelikult üle antama pandivõtjale ja viimase valduses seisma, kuna käesoleval juhul tegelik üleandmine Eesti Pangale aset ei leidnud, vaid asjad, kui ka ruumid, kus need asuvad, on endiselt aktsiaseltsi „Renommée" juhatuse ja ametnikkude kätte jäänud, ilma et asjade küljes oleks mingisuguseid pantimise väliseid tunnuseid olnud; et isegi Eesti Pangale aktsiaselts „Renommée" poolt välja antud kohustus ja asjade nimekiri on alla kirjutatud Eesti Pangas, mitte aga asjade asupaigas; ning et Eesti Panga põhikirja § 11 on üles loetud, missuguseid asju pank võib pandile võtta, kuid nende hulgas masinaid ei leidu.

Rahukogu otsuse peale antud edasikaebuses seletas Eesti Panga volinik, et pandiõiguse sünnitamiseks ei olevat tarvis panditud asjade tegelikku üleandmist, vaid valduse üleandmine võivat sündida asjade nimekirja kätteandmisega pandivõtjale. Ka olevat plakatite väljapanemisega asjade pantimisest kolmandatele isikutele teatavaks tehtud ja B.E.S. § 3767 lubavat pandivõtjale panditud asjad pantijale ajutiselt tarvitada anda. Rahukogu arvamus, et pantimine olevat tühine, ei vastavat Eesti Panga põhikirja § 11-le, mille järele pank võivat kaupasid pandiks võtta, kaubaks aga tulevat ka masinad lugeda. Peale selle olevat Vene Senat juba seletanud, et pangad võivad igasuguseid operatsioone ette võtta, mis nendele üldseadustega ja põhikirjaga keelatud ei ole. Neil põhjustel palus Eesti Panga volinik rahukogu otsust tühistada ja nõudmine rahuldada.

Otsusega 17. märtsist 1927. a. tühistas kohtupalat rahukogu otsuse ja rahuldas Eesti Panga nõudmise täies ulatuses. Oma otsuses on kohtupalat kõige pealt peatunud küsimuse juures, kas on praegusel ajal seaduse järgi lubatud vallasvara pantimine ilma panditud asjade füüsilise üleandmiseta kreeditorile, ja kui see lubatud on, siis missugustel juhtudel ja tingimustel, ning tähendatud küsimuse lahendanud selles mõttes, et Balti eraseaduses sisalduvad määrused lubavad vallasvara pantimist ka ilma panditud asjade füüsilise üleandmiseta *(apprehensio)* kreeditorile ja ilma asjade tegeliku käespidamiseta *(detentio)* viimase poolt, kui, — nagu käesoleval juhul, — panditud asjade valduse üleminek pandivõtjale sünnib *„constitutum possessorium"* näol asemiku kaudu ja panditud varandus *„precariumina"* jääb pantija enese kätte. Peale selle on kohtupalat leidnud aluseta olevat kostja voliniku Eesti Panga põhikirja § 11-l põhineva väite sel kaalutlusel, et Vene Senati Tsiv. Kass. Dep. seletuse järele (vt. otsus 1908. a. nr. 105) ühe või teise operatsiooni krediidiasutusele lubatuks tunnistamiseks ei ole vaja,

et see operatsioon oleks ära tähendatud vastava asutuse põhikirjas, vaid lubatuks tuleb lugeda kõik need operatsioonid, mis nende eesmärkide kättesaamise piiridest üle ei astu, mille kättesaamiseks ühing on asutatud, vabriku sisseseadu pandile võtmine aga Eesti Panga põhikirjaga keelatud ei ole ja ei seisa vastuolus pangaoperatsioonide eesmärkidega, mille hulka kuulub tööstuslikkudele ettevõtetele krediidi avamine reaalkindlustiste vastu.

Asja ettekande ära kuulanud ja kostja Martin Lutheri voliniku vann. adv. Leopold Mederi kassatsioonkaebuse arutusele asudes, ei leia Riigikohus mõjuvat põhjust selle kaebuse rahuldamiseks.

Ajutise Valitsuse poolt 24. veebruaril 1919. a. kinnitatud põhikirja (RT 1919. a. nr. 28/29, sead. nr. 69) järele on Eesti Pank Eesti Vabariigi valitsuse juhatuse ja kontrolli all töötav pank, millel on ülesandeks korraldada raha liikumist Eesti Vabariigis, kergendada maksuõiendusi nii sise- kui ka välismaal ja kanda hoolt vabade kapitalide mahutamise eest (§ 1). Tema põhikapital on kokku pandud 4000 osast (§ 4) ja iga osa üle antakse selle omanikule vastav nimeline osatäht (§ 5). Põhikapital on määratud panga ärioperatsioonide tarbeks, tagavarakapital — juhtuvate puudujääkide katmiseks ja mitmesugused erikapitalid — täiskogu poolt määratud otstarvete täitmiseks (§ 3). Seega kuulub Eesti Pank oma iseloomu järele Krediit-seadustikus (Vene Sead. Kogu XI k. II j.) ette nähtud aktsia alustel töötavate krediitasutuste hulka, kelle tegevuspiirkond ja õigused määratakse kindlaks nende põhikirjadega (Kaub. sead. § 77 ja 78), kuid kellel ühtlasi oli riigipanga ülesanne korraldada rahaliikumist Eestis.

Oma põhikirja § 11. järele on Eesti Pangal õigus järgmisi operatsioone toimetada: 1) kulda, hõbedat ja teisi kalleid metalle tükkides ja rahas osta ja müüa; 2) veksleid ja riigi- ning omavalitsuseasutiste võlakohustusi diskonteerida, osta ja müüa; 3) välismaa raha, veksleid, tratte ja tsekke osta ja müüa; 4) tähtajalisi laenusid anda mitte pikemaks, kui kuue kuu peale, ja *„on call" arveid ning krediite avada järgmiste kindlustuste vastu:* a) raha ja tükis olev kuld ja hõbe ning muud kallid metallid; b) riigi võlakohustused, protsentpaberid, aktsiad ja obligatsioonid, mis valitsuse poolt kindlustatud, niisamuti ka hüpoteegiasutuste pantkirjad, välismaa raha, vekslid, tratid ning väärtpaberid, mis valitsuse poolt mitte garanteeritud; c) *kaubad ja põllutööproduktid;* ja d) vekslid, mille tähtaeg mitte pikem ei ole kui kuus kuud ja millel kõige vähemalt kahe maksuvõimelise isiku allkirjad on.

Kõigil loendatud pangaoperatsioonidel ja eriti „on call" arvete ning krediitide avamisel kindlustuste vastu on puht-kaubanduslik iseloom. Sellepärast tulevad ka mainitud operatsioonide alal sõlmitud tehingutest järgnevad vahekorrad ja nende puhul tekkivad tülid, — B.E.S. § 4266 märkuse juhatusel, — lahendada panga põhikirja põhjal ühenduses Kaubanduseseadustikus sisalduvate määrustega ning nende puudulikkuse korral vastava, kaubanduslikus elus välja kujunenud, tava *(usus)* põhjal (Tsiv. kp. s. § 1805 lisa p. 18 ja § 10; Kaub. sead. § 148 p. 4 ja § 327), nagu seda otse käsib Tsiv. kp. s. § 1805 lisa p. 18.

Tehes Eesti Pangale ülesandeks „on call" arveid ja krediite avada „kindlustuste vastu" ja muu seas „kaupade ja põllutööproduktide" vastu, põhikiri ei määra kindlaks, missuguses korras ning mil viisil ja kujul nende arvete ja krediitide kindlustamine peab sündima. Et see peaks sündima ainult Balti eraseaduse vallasvara pantimise kohta käivate üldtsiviil-õigulikku laadi reeglite järele ja eriti mainitud seaduse §§ 1336 ja 1469 kindlaks määratud korras ja viisil, seda Eesti Panga põhikirjas ette nähtud ei ole ja temast ei järgne. Ja see on arusaadav, sest, osutudes mitte üldtsiviilõiguslikku, vaid kaubandusõiguslikku laadi tehinguks, ei mahu „on call" ehk kontokorrent-leping küllaldaselt Balti eraseaduse määruste alla, samuti ka temaga seotav võlakindlustamine.

Pankade poolt antavate laenude, kui ka avatud „on call" arvete ja krediitide kindlustamise ja viisi normeerivat üldmäärust ka Kaubanduseseadustik ei sisalda. Leidub ainult eramäärus (§ 786), mille järele krediidiasutused, kellel õigus on laene anda kaupade vastu, võivad seda teha, ilma panditud kauba füüsilise ülevõtmiseta ja käespidamiseta, § 766 korras asutatud kaubaladude dokumentide (ladu- ja panttunnistused) vastu. Samuti tunneb Krediidiseadustik (Vene Riigipanga põhikirja § 108) laenude andmist teatavate dokumentide vastu, nagu ladu- ja panttunnistused, konossemendid, laeva- ja transport-ettevõtete kviitungid, raudtee saatekirjade teisendid j.n.e. Edasi, endisel Vene Riigipangal tema põhikirja § 8 järele oli õigus võlgnikkudele kasutamiseks või hoiule jätta nende võlakohustuste kindlustuseks vastu võetud vallasvara sellega, et tähendatud vara nimekiri kokku seati ja panditud vara varustati vastavate märkidega, kui see tähendatud vara tõu järele võimalik oli. Ka Eesti-aegses seaduseandluses leiduvad üksikud määrused pankade poolt antavate laenude ja avatud krediitide kindlustamise korra ja viisi kohta. Nii lubab Eesti Panga uus põhikiri, mis Riigikogu poolt vastu võetud 3. mail 1927. a. (RT 48 — 1927), anda tähtajalisi laene ning laene kontokorrentarvetel muu seas soolovekslite vastu, mis kindlustatud hoiutunnistustega esitähtsusega kaupade peale, mis ladus ja täiel määral kinnitatud ning millel laialdane ja elav turg (§ 51, p. 8, lit. e) 16. detsembril 1927. a. (RT 115 — 1927) Riigikogu poolt vastu võetud Pikalaenu Panga põhikiri tunneb tähtajaliste laenude andmist muu seas vekslite ja võlakohustuste vastu, mis kindlustatud kaupade, materjalide, põllumajandusliku inventari ja muu vallasvaraga (§ 35 p. 3), ja näeb otse ette, et sel viisil panditud vallasvara võib jääda ka võlgniku pidamisele hoidmiseks või kasutamiseks, ning määrab, et säärasel korral kuulutatakse võlgniku kulul pantimisest „Riigi Teatajas" ja pannakse sellekohane teadaanne üles panditud varanduse hoiuruumi või platsile nähtavasse kohta, võimaluse korral kinnitades üksikute asjade külge märke asja pantimise kohta (§ 38). Samuti on Krediidiasut. sead. § 37 põhjal kinnitatud põhikirjade järele vastastikustel krediitühingutel (näit. Tartu, Tallinna, Mustvee Vast. Kred. Üh. § 17) õigus võtta pandiks kaupasid ruumides oma ülevalve all, edasi sama sead. § 94 ja 96 põhjal väike-laenuasutistel, milliste

võrk üle maa õige suur oli — vallasvara, jättes varanduse selle omaniku kätte.

Olgugi, et eeltoodud üksikutel määrustel ei ole mõne üldseaduse tähendust, kuid siiski nad fikseerivad teatava, — kaubanduslikus elus kindlasti välja kujunenud,—omapärase tava olemasolu, mille järgi pandiõiguse tekkimine pankade operatsioonide kindlustamisel ei ole tingitud panditud vara füüsilise ülevõtmisega ja käespidamisega pandivõtja panga poolt. Et see tava oli juba Vene ajal sisse juurdunud praeguse Eesti riigi territooriumil asutatud pankade tegeluses, seda kinnitab eeltoodud Vene Riigipanga põhikirjas sisalduv määrus. Nimetatud pank osutus üleriiklikuks krediidiasutuseks, mille põhikirja järgi käidi kõigis endise Vene riigi osades ja seega ka endistes Baltimaa kubermangudes. Sellepärast ei võinud ka tema põhikirjas väljendatud tava ilma mõjuta jääda mainitud kubermangudes teotsenud pankade tegelusele. Ning et see tõepoolest nii oli ja on, seda tõendab praegu Eestis asutatud Pikalaenu Panga põhikirja § 38, mis täiesti kokkukõlas Vene Riigipanga põhikirja § 8-ga määrab, et pangale panditud vallasvara võib jääda võlgniku pidamisele hoidmiseks ja kasutamiseks, ja seega kordab Vene Riigipanga põhikirjas fikseeritud tava olemasoleku ja tunnustab tema kohaldamisvõimalust kaubanduslikus elus.

Kõige selle tagajärjel osutub, sõltumata kaevatud otsuses ette toodud põhjustustest, oma lõppjärelduses õigeks kohtupalati seisukoht, et Eesti Panga poolt antavate laenude ja avatud „on call" arvete ja krediitide kindlustamine vallasvaraga võib sündida panditud vara füüsilise ülevõtmiseta *(apprehensio)* ja käespidamiseta *(detentio)* pandivõtja panga poolt, ning langevad ära kaebaja Balti eraseaduse määruste tõlgendamisel põhinevad väited.

Edasi on kohtupalat kindlaks teinud, et aktsiaselts „Renommée" vallasvara — šokolaadi- ja kompvekivabriku masinate ja sisseseadu — pantimisel Eesti Pangale on esil kõik pandiõiguse tunnused: pandileping on sõlmitud, panditud asjade nimekiri kokku seatud ja pandivõtjale üle antud ning nimetatud aktsiaseltsi ruumides on välja pandud plakatid selleks, et kolmandatele isikutele teatavaks teha vabrikus asuvate masinate ja sisseseadu pantimisest Eesti Pangale. See kohtupalati järeldus asjaoludest, samuti tema järeldus, et mainitud välised märgid, — plakatid —, olid küllaldased selleks, et eksiarvamusi kolmandate isikute poolt ära hoida, kuulub asja sisusse, mida Riigikohus K. A. S. § 5 põhjal kassatsiooni korras ei aruta. Kaebaja saade sellele, et vallasvara pantimise korral peavad vastavad „sildid" panditud asjade küljes olema, on tähtsusetu, sest panditud asjade varustamist seesuguste siltidega nõutakse, — nagu juba eespool öeldud —, üksnes siis, kui see panditud asjade tõu järele võimalik on, küsimus aga, kas säärane võimalus on olemas, kui — nagu käesoleval juhul — panditud on käimasoleva vabriku masinad ja muud tööriistad, mis alati töö tegemiseks tarvitusel peavad olema, kuulub asja sisusse ja sellepärast järelekatsumisele kassatsiooni korras ei kuulu (K. A. S. § 5; Ts. Kp. S. § 11).

Ei vääri lõpuks lugupidamist kaebaja väide, nagu oleks kohtupalat rikkunud Eesti Panga põhikirja § 11, leides, et nimetatud

pank võib laene anda ka vabriku masinate ja sisseseadu vastu, kuna kaebaja arvamuse järele see tema õigus olevat piiratud kaupadega ja põllutööproduktidega. Sõna „kauba" all tema kitsamas mõttes tuleb küll mõista niisuguseid asju, mis pärast nende valmistamist lähevad produtsendi käest tarvitaja kätte, kuid laiemas mõttes kuulub kauba mõiste alla igasugune vallasvara, mis oma iseloomu ja omaduste järele võib kaubanduslikku laadi tehingute ja kaubandusliku käibe (торговый оборотъ) aineks olla. Viimases mõttes on sõna „kaup" ka tarvitatud Eesti Panga 1919. a. kinnitatud põhikirja § 11, mis juba sellest selgub, et mainitud põhikirjas ei leidu vähematki näpunäidet selle peale, et seaduseandja oleks tahtnud Eesti Panga operatsioone kitsendada keeluga laenu anda ka teist liiki vallasvara vastu, peale „kaupade" selle sõna kitsamas mõttes. Oleks seaduseandja seda tahtnud teha, siis oleks ta seda Eesti Panga 1919. a. põhikirjas möödapääsmatult üht või teist viisi ka väljendanud.

Peale selle ei saa tähendamata jätta, et Vene Senati Tsiv. Kass. Dep. korduvate seletuste järele (näit. otsustes 1908. a. nr. 105 ja 1911. a. nr. 95) oli pankadel õigus toimetada mitte ainult neid operatsioone, mis nende põhikirjades eriti ette nähtud ja lubatud, vaid ka kõiki operatsioone, mis üldseadustega või põhikirjadega ei ole keelatud, kui nad oma sisu ja sihi poolest mahuvad piiridesse, mille otstarbeks pangad on asutatud. Laenude andmine kindlustuste vastu kuulub oma sisu ja sihi poolest Eesti Pangale lubatud operatsioonide hulka. Iseäralist keeldu laenude kindlustuseks võtta ka teist vallasvara — peale „kaupade" selle sõna kitsamas mõttes — üldseadustes ega Eesti Panga 1919. a. põhikirjas ei leidu. Seesugune keeld on Eesti Pangale antud esmakordselt tema uues põhikirjas, mis Riigikogu poolt vastu võetud 3. mail 1927. a. (R. T. 1927. a. nr. 48), § 52 p. 11 määrusega, mille järele nimetatud pangal enam õigust ei ole laenu kaupade kindlustusel anda muul viisil, kui § 51, p. 8 lit e ette nähtud kujul, s. o. soolovekslite vastu, mis kindlustatud hoiutunnistustega ladus olevate ja täiel määral kinnitatud kaupade peale. Ei olnud aga Eesti Panga operatsioonid tema endises põhikirjas piiratud säärase kitsendusega ning leidub viimane esmakordselt mainitud uues põhikirjas, siis ei jää enam mingit kahtlust, et Eesti Pangal oli tema 1919. a. kinnitatud põhikirja järele õigus „on call" arveid ja krediite avada mitte ainult „kaupade" vastu selle sõna kitsamas mõttes, vaid ka teist liiki vallasvara vastu, mis oma iseloomu ja omaduste järele võib kaubanduslikku laadi tehingute ja kaubandusliku käibe aineks olla, ning et see tema õigus on kitsendatud alles tema 3. mail 1927. a. vastu võetud põhikirjaga. Et aga töötava vabriku masinad ja sissesead oma iseloomu ja omaduste järele üldse võivad kaubanduslikku laadi tehingute ja kaubandusliku käibe ning seega ka pankade poolt antavate laenude kindlustuse aineks olla, seda kinnitavad endise Vene Riigipanga põhikirja §§ 89 ja 93 ning Eesti Pikalaenu Panga põhikirja § 4 p. 3, millest esimesed räägivad vabrikute sisseseadust ja inventarist, kui laenude kindlustusest, viimane aga otse lubab laenude andmist veks-

lite ja võlakohustiste vastu, mis kindlustatud kaupade, materjalide, põllumajandusliku inventari ja *„muu vallasvaraga"*.

Kõike seda arvesse võttes, ei leia Riigikohus mõjuvat põhjust kohtupalati kaevatud otsuse tühistamiseks ja sellepärast *otsustas:* Martin Lutheri voliniku vann. adv. L. Mederi kassatsioonikaebus tagajärjeta jätta; RK. Ts. 1928. a. vk. nr. 62, toim. nr. 13; sellesama sisuga. RK. Ts. 1928. a. nr. 32.

5% ja 0,396% maksude korrelatsioon.

Rahaliste laenukapitalide maksustamise juures 5%-se ja 0,396%-se maksuga on seaduseandja valinud kaks maksustamise maasstabi.

5% maks võetakse laenatud kapitalide tulult, 0,396% maksu aga võetakse kapitalilt eneselt, mitte aga kapitali tulult. Nende maksude põhipanev erinevus seisab selles, et 0,396% maks ei ole funktsionaalses sidemes laenuprotsendimääraga (normiga).

Nimetades laenukapitali summat kroonides tähega s, laenuprotsendimäära tähega — p, laenuvõtmise päevade arvu tähega — t, on kergelt arusaadav, et 5% maks M_5 kroonide s pealt, mis laenatud t päevade jooksul p %-ga, kujuneb vastavalt:

$$M_5 = \frac{s.\ p.t.\ 5}{100\ .\ 360\ .\ 100} \quad (1)$$

kuna 0,396% maks sellesama summa s pealt samade t päevade jooksul (sõltumata laenuprotsendi summast) kujuneb:

$$M_{0,396} = \frac{s.\ t.\ 0{,}396}{100\ .\ 360}$$

Ei ole raske mõista arvutuse $\frac{p\ .\ 5}{100}$ tähendust. Tõepoolest, kui meie valemis s asemele paneme 100 ja t asemele vastavalt 360, siis M_5 kujuneb $\frac{p\ .\ 5}{100}$ näol, kuna $M_{0,396}$, nagu seda ka oodata võis, — 0,396 näol, s. o. teiste sõnadega — kapitali igast 100 kroonist 5% maksu juures võetakse aastas $\frac{p\ .\ 5}{100}$, kuna sellesama 100 krooni pealt 0,396%-se maksu juures võetakse aastas 0,396. Nõnda $\frac{p\ .\ 5}{100}$ esineb 5% maksu juures laenukapitali maksustamise määrana (normina) kapitali tulude pealt.

Võttes arvesse, et valemi koosseisu kuulub suurus p, esineb nimetatud määr laenuprotsendi funktsioonina.

Kui seada kokku tabel 6 kuni 12 laenuprotsendi piirides, siis, pannes p asemele vastavalt 6, 7, 8 ..... 12, saame:

Laenuprotsendi määrad:	Laenukapitali aastase maksustamise määr:
6	0,3
7	0,35
8	0,4
9	0,45
10	0,5
11	0,55
12	0,6

Laenuprotsendi juures — 8% aastas on 5% ja 0,396% maksud peaaegu võrdsed (0,4 ja 0,396). Laenuprotsendi juures — rohkem kui 8% aastas on 0,396%-ne maks vähem, kui 5% maks. Laenuprotsendi juures — vähem kui 8% on 0,396%-ne maks suurem.

Tähendatud sideme piltlikumaks kujutamiseks kasutame alljärgnevat graafikut. Abstsiss-joonel märgime ära laenuprotsendid (iga jaotus 1%); ordinaat-joonel märgime kapitali vastava maksustamise, väljendatud protsendi kümnendilistes osades (üks jaotus 0,1%). 0,396 maksu kujutaks siis sirgjoon MN ja 5% maksu sirgjoon OP.

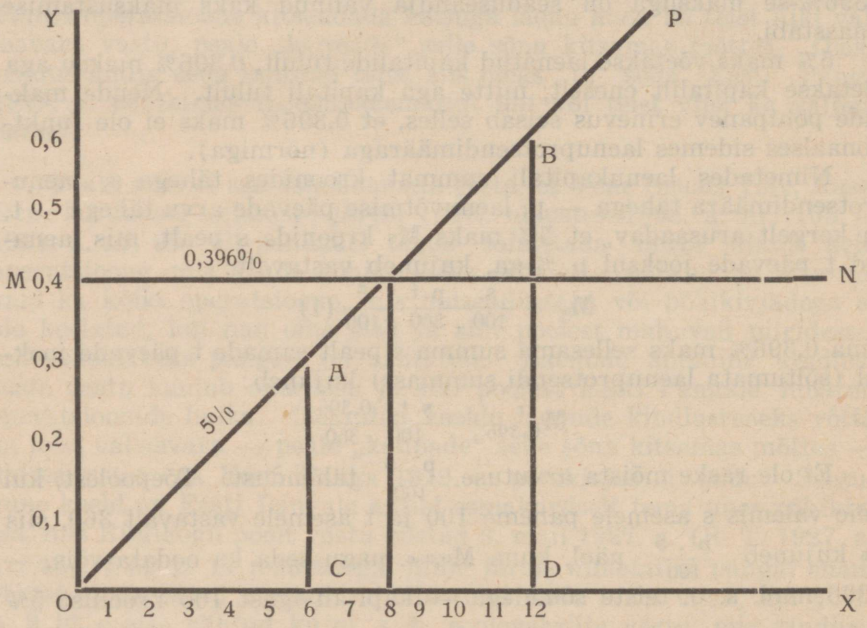

Eriti ordinaat AC (võrdne 0,3-le) esitab kapitali maksustamist 6%-lise laenuprotsendimäära juures, samuti ordinaat BD esitab laenukapitali maksustamist 12%-lise laenuprotsendimäära juures.

Laenuprotsendimäär kõigub teatavates piirides, sellepärast ka 5% maks kõigub samuti teatavates piirides. Ja et nii 5%-se, kui ka 0,396%-se maksu juures maksu objektina esineb laenukapital, siis kahe maksustamise liigi vastavusest finantsvaatepunktilt võib rääkida ainult siis, kui need kõikumised ei ole liiga järsud.

Leedus maksva seaduse järgi maksumäärad on vastavalt 5% ja 0,216%.

Kõige kõrgemad maksumäärad on Poolamaal — 10% ja 0,54%. Posnani ülikooli professor Edvard Taylor omas töös: „Finanzpolitik und Steuersystem der Republik Polen" leiab rahaliste kapitalide nii kõrget maksustamist riigis, mis vajab rahakapitalide juurevoolu, selle majanduslisele seisukorrale mitte vastavaks.

Lätimaal end. Vene seadus maksev ei ole.

Täiendavad kohtuotsused 12, 13, 14 ja 15 (§ 614 p. 3 juurde).

12. Tarvitajateühingu „T." kaebus tuleb tagajärjeta jätta, sest tarvitajateühing „T." põhikirja § 23 järele ühingu hoiu- ja laenusummad moodustavad äri- ehk tegevusekapitali ja oma tagavarakapitali tarvitab ühing tegevuse kapitalina, nagu ta seda ise oma 27. V. 1929. a. kirjas Otsekoheste maksude peavalitsusele teatab (algt. lhk. 22), mispärast Otsekoheste maksude peavalitsus kaevatud otsuses täiesti õigesti tähendab, et põhiärimaksu nõudmisel tuleb ühingu tagavarakapitali ja laenu- ja hoiusumme, kui põhikapitali aset täitvaid kapitale arvestada, kuna nad ka tegelikult seda aset täidavad. (RK. Adm. 1929. a. Nr. 494II).

13. E. Tarvitajate ühisus pöördus Otsekoheste maksude peavalitsuse poole palvega temale tagasi maksta riigi põhiärimaksu 1929. a. eest 175 kr. Ärimaksu seaduse muutmise seaduse (RT 30 — 1929) põhjal, mille järele riigi ärimaksu alla ei kuulu tarvitajate ühisused, milliste põhikapital ei ületa 5.000 krooni.

Otsekoheste maksude peavalitsuse otsusega 19. juunist 1929. a. on see palve rahuldamata jäetud ja selle otsuse peale antud kaebus Majandusministeeriumi poolt tagajärjeta jäetud põhjusel, et põhiärimaksu nõudmisel tuleb tarvitajate ühisuste põhikapitaliks arvata kapitalid, mis ühisusel tegevuskapitalina kasutada (Vene senati selet. 21. sept. 1910. a. nr. 10966 ja 9. okt. 1915. a. nr. 13481), ühisuse tegevuskapital aga kogusummas tõuseb üle 5000 kr.

Riigikohtule antud kaebuses palub E. Tarvitajate ühisuse juhatus tähendatud Otsekoheste maksude peavalitsuse ja Majanduseministeeriumi otsused ära muuta põhjusel, et Riigikogu poolt 28. märtsil 1929. a. vastuvõetud seaduses (RT 30 — 1929) on selge sõnaga öeldud „Riigi ärimaksu alla ei kuulu: ühistegelised asutised, tarvitajate- ja majandusühisused, mille *põhikapital* ei ületa 5000 krooni." Riigikogu olevat igatahes selle muutmise seadusega ülaltähendatud Vene Senati seletused muutnud ehk ei olevat neid üldse arvesse võtnud, sest kui põhikapitaliks arvata ühisuse omad kapitalid ja veel tegevussummad, s. o. laenud, kautsjonid jne., siis nii väikest ühisust üldse Eestis ei ole, ega saagi olla. Järelikult olevat Riigikogu seaduse vastuvõtmisel ikkagi väiksematele ühisustele, s. o. millede *omakapitalid* ei ületa 5000 krooni, põhiärimaksust vabastamisega tahtnud kasulik olla, kuna vastasel korral ei oleks seda seaduse muutmise seadust tarvis olnudki; see jääks täiesti kasutamata seaduseks. Majanduseminister omas esitises Riigikohtule seletab: „Riigikogu poolt 26. III. 1929. a. vastuvõetud Riigi ärimaksu seaduse muutmise seaduse järele (RT 30 — 1929) ei kuulu ühistegelised laenuasutused, tarvitajate- ja majanduseühisused, milliste põhikapital ei ületa 5000 krooni, riigi ärimaksu alla. Selles seaduses ei ole ligemalt nimetud, mis tuleb ühisuste „põhikapitali" all mõista; Vene Senati seletuste järele tuleb tarvitajate ühisuste põhikapitaliks arvata jooksev kapital, milles võivad olla sisseastumise maks, osamaks, annetused jne., ning isegi laenud. Käesoleval juhul on E. tarvitajateühisuse tegevuse (jooksva, põhikapitali) kapitaliks loetud

muude kapitalide hulgas ka laenud liikmetelt 11.872 kr. 42 senti, mis juba üksi ületab seaduses nimetatud normi. Et tarvitajate ühisuste normaalpõhikirja § 23 järele on lubatud ühisuste tegevuskapitali suurendada laenude abil, siis on täiesti õige Otsekoheste maksude valitsuse seisukoht, kui ta laenud tegevusekapitali hulka arvas.

Riigikohus leiab, et kaebus ei tule rahuldada.

Tarvitajate ühisuste normaalpõhikirja § 23 põhjal võib ühisus äri- ehk tegevuskapitali suurendamiseks hoiusummasid vastu võtta ja ka lühema ehk pikemaajalisi laenusid teha; E. tarvitajate ühisus on seda võimalust kasutanud ja laenusid oma liikmetelt 11.872 kr. 42 sendi suuruses tegevuse ehk jooksvaks kapitaliks kasutanud. Kuna oma liikmetelt, kui ettevõtte peremeestelt saadud laenud tarvitatakse tegevuskapitaliks, nagu kapitaligi (põhikiri § 21 ja 22), siis oli Otsekoheste maksude peavalitsus õigustatud põhiärimaksu aluseks võtma ka tähendatud laenusumme, ja Majanduseministri otsus, millega see teguviis kiidetud hääks, tuleb õigeks tunnistada. RK. Adm. 1930. a. nr. 274II).

14. H. Tööliste tarvitajateühisuse põhikirja § 23 järele on hoiusummad ja laenud määratud tegevuskapitali suurendamiseks. Kirjas Otsekoheste maksude valitsusele 8. sept. 1929. a. nr. 487 on ühisuse raamatupidaja seletanud, et kõiki neid summe, mis Otsekoheste maksude peavalitsuse otsuses nimetatud tegevuskapitali kogusummaks (liikmete osamaks, põhikapital, laenud, tagavarakapital ja kautsjonid) on ühisuse poolt tõelikult tegevuskapitalina tarvitatud. Niisugustel asjaoludel tuli põhiärimaksu nõudmisel kõiki neid summe arvestada kui põhikapitali aset täitvaid kapitale, nagu seda Riigikohus on juba seletanud Tarvitajate ühingu „T." ja K. majanduse ühisuse kaebeasjades (toim. nr. 494II ja 492II — 1929. a.), mispärast tasutud põhiärimaksu tagasinõudmine on aluseta. (RK. Adm. 1930. a. nr. 427II).

15. K. Puuvillasaaduste manufaktuur o/ühingu volinikkude vann. adv. V. ja M. B. kaebust Majandusministri otsuse peale 6. maist 1930. a. 1928. a. eest 5% riigimaksu nõudmise asjas ja sama o/ü. voliniku vann. adv. V. B. kaebust Otsekoheste maksude valitsuse otsuse peale samas asjas.

Kirjaga 26. novembrist 1929. a. nr. 557-E teatas Otsekoheste maksudevalitsus K. Puuvillasaaduste Manufaktuuri osaühisusele, et Otsekoheste maksudevalitsuse andmete järele on tähendatud osaühisus 1928. a. jooksul Otsekoheste maksude sead. § 614 p. 3 põhjal 5% riigimaksu alla kuuluvaid protsente maksnud — kr. 167.007.15.—, mispärast palus selle summa pealt maksta tuleva 5% riigimaksu 8.350 kr. 36 sendi suuruses Eesti Panga osakonda ühes viivitusprotsendiga ära tasuda ja kviitung Maksudevalitsusele esitada. Osaühisus tasus selle summa ühes viivitusprotsentidega ära ja esitas kviitungi Otsekoheste maksude valitsusele. Otsekoheste Maksudevalitsuse nõudmise vastu esitas K. Puuvillasaaduste Manufaktuuri osaühisuse volinik vann. adv. M. B. kaebuse Majandusministrile, kuna teine osaühisuse volinik vann. adv. V. B. andis kaebuse Riigikohtule. Majandusministrile antud kaebuses palus

osaühisuse volinik tühistada Otsekoheste maksudevalitsuse määruse 8.350 kr. 36 sendi 5% riigimaksu nõudmise kohta ja tema volitajat sellest maksust vabastada, seletades, et tema volitaja poolt 1928. a. jooksul makstud protsendid kr. 167.007.15.— suuruses ei kuuluvat Otsekoheste maks. sead. § 614 p. 3 järele maksustamisele 5% riigimaksuga. Otsusega 6. V. 1930. a. jättis Majandusminister selle kaebuse tagajärjeta.

Riigikohtule antud kaebustes paluvad K. Puuvillasaaduste Manufaktuuri osaühisuse voliniku — 1) vann. advokaadid V. B ja M. B. tühistada Majandusministri otsuse 6. V. 1930. a. ja nende volitajat vabastada 5% riigimaksust 8.350 kr. 36 sen. suuruses summas, ehk asi tarbekorral Majandusministrile uueks otsustamiseks anda, 2) vann. adv. V. B. — tühistada Otsekoheste maksudevalitsuse määruse 8.350 kr. 36 sen. 5% riigimaksu nõudmise kohta ja tema volitajat sellest maksust vabastada, ehk asi tarbekorral Otsekoheste maksudevalitsusele uueks otsustamiseks anda, seletades mõlemas kaebuses, et nende volitaja poolt 1928. a. jooksul makstud protsendid kr. 167.007.15.— suuruses summas ei kuuluvat Otsekoheste maks. sead. § 614 p. 3 järele maksustamisele 5% riigimaksuga.

Riigikohus leiab: Kuna asja arutusel kaebaja volinik palus Otsekoheste maksude valitsuse otsuse vastu antud kaebuse läbivaatamata jätta, ja kuna Majandusministeeriumi esindaja selle vastu ei vaielnud, siis tuleb see palve rahuldada. Üle minnes Majandusministeeriumi otsuse vastu antud kaebuses, arutusele, tuleb tähendada, et niihästi Majandusministrile antud kaebuses kui ka kaebuses Riigikohtule ütlevad K. Puuvillasaaduste Manufaktuur osaühisuse volinikud paljasõnaliselt, et nimetatud osaühisuse poolt 1928. a. jooksul makstud protsendid kr. 167.007.15 suuruses summas ei kuuluvat mingil kombel Otsekoheste maks. sead. § 614 p. 3 järele maksustamisele 5% riigimaksuga, kuid ei seleta ühegi sõnaga, mispärast ei kuulu. Otsekoheste maks. sead. § 614 p. 3 järele kuuluvad 5% riigimaksu alla sissetulekud rahalistest kapitalidest, mis ükskõik missuguste nimetuste all on eraisikute või asutiste poolt (välja arvatud § 509 ja 574 ettenähtud ettevõtted) kasutamiseks antud, või laenatud (ссуженные) aruandvatele kaubandus-tööndus-ettevõtetele. Need kapitalid annavad nende omanikkudele sissetulekut protsentide näol, ning riik on eelnimetatud seaduse § 614 p. 3 alusel õigustatud tähendatud sissetuleku või protsendi pealt 5% maksu võtma. Sama seaduse § 620 põhjal peavad selle maksu riigile ära maksma kaubandus-tööndus-ettevõtted, kes selle omakorda kinni peavad kapitalide omanikkudele maksetavatest protsentidest. Nagu nähtub asjatoimetuses olevatest andmetest, on K. Manufaktuuri o/ü. 1928. a. jooksul maksnud diskonto protsente välismaa pankuritele kr. 167.007.15. Diskonto protsentide maksmine näitab, et K. Manufaktuuri osaühisusel on välismaa kapitale kasutada olnud. Asjaarutusel Riigikohtus seletas K. Manufaktuuri o/ü. volinik, et kauba saamiseks välismaa ettevõtetelt pidanud o/ü. oma kanda võtma kulud, mis seotud kapitali muretsemisega välismaa ettevõtetele välismaa pankadest. Tähen-

dab, selle asemel, et välismaa ettevõtetelt saadud kauba eest omast kassast sularaha välja maksta, andis K. Manufaktuuri o/ü. välja tratted, milliste diskonteerimise teel saadud rahaga tasuti välismaa ettevõtetele kauba väärtus; teiste sõnadega, välismaa ettevõtetelt saadud kauba eest maksid K. Manufaktuuri o/ü. asemel välismaa pangad, s. o. andsid K. Manufaktuuri o/ühisusele krediiti. See on sama, kui oleks välismaa pangad annud K. Manufaktuuri o/ü. raha laenuks ja viimane oleks selle rahaga ise välismaa ettevõtetele neilt saadud kauba väärtuse ära tasunud.

Eeltoodust selgub, et K. Manufaktuuri o/ü. poolt 1928. a. jooksul makstud protsendid kr. 167.007.15 suuruses summas kuulusid Otsekoheste maks. sead. § 614 p. 3 põhjal maksustamisele 5% riigimaksuga, nagu Majandusminister õieti on seletanud.

(RK. Adm. 1930. a. nr. 732II.)

Krediit-seaduse artiklid, millest mainitakse kommentaarides.

РАЗД. IV. — УСТАВЪ ГОСУДАРСТВЕННАГО БАНКА.

Выдача ссудъ и открытіе кредитовъ.

1. Промышленныя ссуды подъ соло-векселя съ обезпеченіемъ.

89. Государственному Банку предоставляется открывать кредиты и выдавать ссуды подъ соло-векселя (т. е. подъ векселя съ одного подписью векселедателя), обезпеченные: 1) залогомъ недвижимаго имущества; 2) закладомъ сельско-хозяйственнаго или фабрично-заводскаго инвентаря (машинъ и орудій производства); 3) поручительствомъ, и 4) другими благонадежными обезпеченіями, по ближайшему указанію Министра Финансовъ.

(§ 90—107 määravad kindlaks, mis alustel avatakse § 89-as ettenähtud krediite.)

II. Ссуды подъ товары и документы на оные.

108. Государственный Банкъ выдаетъ ссуды подъ закладъ неподверженныхъ легкой порчѣ товаровъ отечественнаго производства, а равно подъ документы на сіи товары, находящіеся на складѣ или в пути, какъ-то: складочныя и закладныя свидѣтельства товарныхъ складовъ, коносаменты и квитанціи пароходныхъ и транспортныхъ предпріятій, дубликаты накладныхъ желѣзныхъ дорогъ и т. п.

Примѣчаніе. Пріемъ въ закладъ иностранныхъ товаровъ можетъ быть допускаемъ не иначе, какъ по постановленію Совѣта Банка, утверждаемому Министромъ Финансовъ.

(§ 109—126 määravad kindlaks, mis alustel avatakse § 108-as ettenähtud krediite.)

III. Ссуды подъ закладъ цѣнныхъ бумагъ.

127. Государственный Банкъ выдаетъ ссуды подъ закладъ: 1) всѣхъ государственныхъ и гарантированныхъ правительствомъ цѣнныхъ бумагъ; 2) облигацій и закладныхъ листовъ учрежденій ипотечнаго кредита и облигацій городскихъ займовъ, и 3) по указаніямъ Совѣта Банка, тѣхъ изъ негарантированныхъ частныхъ бумагъ, которыя принимаются въ закладъ по обязательствамъ съ казною.

(§ 128—133 määravad kindlaks, mis alustel avatakse § 127-as ettenähtud krediite.)

IV. Открытіе кредитовъ по спеціальнымъ текущимъ счетамъ.

134. Государственному Банку предоставляется открывать кредиты, на основаніяхъ спеціальнаго текущаго счета, подъ обезпеченія, принимаемыя по ссудамъ на срокъ, а равно подъ векселя, удовлетворяющіе требованіямъ пріема ихъ къ учету, по правиламъ, опредѣляемымъ наказомъ (ст. 10). Предѣльные размѣры кредитовъ по спеціальнымъ текущимъ счетамъ, открываемымъ частнымъ кредитнымъ учрежденіямъ, опредѣляются согласно особымъ указаніямъ Министра Финансовъ.

135. Означенные кредиты (ст. 134) могутъ быть открываемы какъ до востребованія (съ условіемъ погашенія сдѣланныхъ позаимствованій или немедленно, по первому требованію Банка, или по истеченіи извѣстнаго послѣ предваренія срока), такъ и на опредѣленные сроки, въ предѣлахъ, допускаемыхъ симъ Уставомъ по ссудамъ подъ соотвѣтствующія обезпеченія.

136. Заемщики распоряжаются открытыми кредитами посредствомъ приказовъ или чековъ. Проценты по спеціальнымъ текущимъ счетамъ взимаются въ сроки, установленные для періодическаго заключенія сихъ счетовъ, по расчету за время дѣйствительнаго пользованія позаимствованными суммами, и притомъ по ссудамъ подъ цѣнныя бумаги — не менѣе, какъ за десять дней.

137. Въ прочихъ отношеніяхъ къ кредитамъ по спеціальнымъ текущимъ счетамъ примѣняются постановленія Устава о срочныхъ ссудахъ подъ тѣ же обезпеченія.

VI. Ссуды чрезъ посредниковъ.

139. Государственному Банку предоставляется открывать кредиты посредникамъ: 1) для выдачи мелкимъ землевладѣльцамъ и арендаторамъ сельско-хозяйственныхъ имѣній, крестьянамъ, кустарямъ и ремесленникамъ ссудъ подъ закладъ предметовъ ихъ производства, а также ссудъ на оборотныя средства и на пріобрѣтеніе инвентаря, и 2) для выдачи ссудъ подъ находящіеся въ пути или предназначенныя къ перевозкѣ товары.

143. Посредники пользуются открытыми имъ кредитами въ суммѣ представленныхъ ими векселей или залоговыхъ обязательствъ заемщиковъ съ бланковыми или поручительными надписями посредниковъ; для земскихъ учрежденій сіи надписи замѣняются постановленіями земскихъ собраній о принятіи на себя земствомъ указанной въ статьѣ 142 отвѣтственности. Банкъ можетъ выдавать посредникамъ авансы въ счетъ открытыхъ кредитовъ, подъ условіемъ позднѣйшаго представленія вышеуказаныхъ векселей или обязательствъ. Открытыми имъ кредитами посредники могутъ пользоваться на основаніяхъ спеціальнаго текущаго счета.

Переводъ суммъ, полученіе платежей за счетъ довѣрителей и другія комисіонныя операціи.

169. Государственный Банкъ производитъ переводъ суммъ между пунктами, въ коихъ имѣются его учрежденія или корреспонденты (ст. 177), а также выдачу кредитивовъ на эти пункты.

177. Банку разрѣшается пользоваться, для исполненія комисіонныхъ операцій, услугами другихъ русскихъ и иностранныхъ банковъ и банкирскихъ учрежденій, въ качествѣ корреспондентовъ.

РАЗДѢЛЪ ДЕСЯТЫЙ.

О кредитныхъ установленіяхъ частныхъ и общественныхъ.

2. Уставы упомянутыхъ въ статьѣ 1*) кредитныхъ установленій, равно измѣненія въ уставахъ существующихъ кредитныхъ установленій, утверждаются собственною властію Министра Финансовъ, по образцамъ, означеннымъ въ статяхъ 16, 37, 50, 51, 57 и 80, по принадлежности. 1872 Мая 31 (50913) I, ст. 3.

УСТАВЪ ТОРГОВЫЙ.

Глава четвертая. — Объ акціонерныхъ обществахъ и товариществахъ на паяхъ.

77. Акціонерныя общества и товарищества на паяхъ, а равно коммерческіе банки и другія частныя кредитныя установленія, учреждаются на основаніи правилъ, изложенныхъ въ Законахъ Гражданскихъ и въ Уставѣ Кредитномъ, по принадлежности.

78. Родъ и свойство акціонерныхъ обществъ и товариществъ на паяхъ, особыя преимущества, имъ предоставленныя, и время ихъ дѣйствія опредѣляются частными ихъ уставами.

1836 Дек. 6 (9763) ст. 3—9, 14, 18—21, 51, 53—55; 1865 Окт. 22 (42598); 1869 Март. 21 (46879) пол. Ком. Мин. ст. 2; 1872 Мая 31 (50913) I, ст. 2, 3.

Kaubanduse seaduse § 77 ja § 78 on sidemes krediit-seadusega. vrd. toetis 2 all.

10. При открытіи кредитовъ подъ обезпеченія (спеціальныхъ текущихъ счетовъ), подъ какимъ бы видомъ и наименованіемъ сія операція ни производилась, учрежденія краткосрочнаго кредита и банкирскія заведенія не могутъ пользоваться и распоряжаться внесенными въ обезпеченіе сихъ кредитовъ цѣнными бумагами безъ согласія вносителей, за исключеніемъ случаевъ неисправности послѣднихъ въ уплатѣ выданныхъ имъ ссудъ.

11. Документы, выдаваемые учрежденіями краткосрочнаго кредита и банкирскими заведеніями въ удостовѣреніе пріема ими процентныхъ бумагъ, подлежащихъ возвращенію лицамъ, представившимъ эти бумаги, должны заключать въ себѣ полное и точное наименованіе каждой бумаги, съ указаніемъ ея нумера, серіи и другихъ признаковъ, служащихъ отличіямъ принятой бумаги отъ другихъ бумагъ того же наименованія (а). Въ доку-

*) aktsia pangad.

ментахъ, удостовѣряющихъ пріемъ цѣнныхъ бумагъ въ обезпеченіе кредитовъ, открываемыхъ по спеціальнымъ счетамъ, подробное обозначеніе принятыхъ бумагъ дѣлается по письменному о томъ требованію вносителя.

РАЗДѢЛЪ ОДИННАДЦАТЫЙ.

Положеніе о городскихъ общественныхъ банкахъ.

Прод. 1912 г. Т. XI, Ч. 2, Уст. Кред.

44. Городскому Общественному Банку предоставляется производить слѣдующія операціи:

. . . . . .

. . . . . .

6. Ссуды и открытіе кредитовъ въ формѣ спеціальнаго текущаго счета подъ залоги: процентныхъ бумагъ, коносаментовъ, свидѣтельствъ (варрантовъ) товарныхъ складовъ, квитанцій транспортныхъ конторъ, дубликатовъ накладныхъ желѣзныхъ дорогъ и пароходныхъ обществъ на неподверженные легкой порчѣ товары, драгоцѣнныхъ металловъ, земледѣльческихъ продуктовъ и неподверженныхъ легкой порчѣ товаровъ.

. . . . . .

. . . . . .

12. Переводъ денегъ во всѣ мѣста, гдѣ находятся корреспонденты Банка, а также оплата переводовъ, выданныхъ на Банкъ.

ОТДѢЛЕНІЕ ТРЕТЬЕ.

Объ учетѣ векселей и о спеціальныхъ текущихъ счетахъ подъ векселя.

62. Банкъ принимаетъ векселя къ учету и въ обезпеченіе открываемыхъ спеціальныхъ текущихъ счетовъ, писаные лишь на опредѣленные сроки и по установленной формѣ:

1) обезпеченные въ платежѣ не менѣе, какъ двумя подписями;

2) до платежа по которымъ остается не болѣе двѣнадцати мѣсяцевъ, и

3) назначенные къ платежу или въ томъ мѣстѣ, гдѣ находится Банкъ, или въ одной изъ тѣхъ мѣстностей, гдѣ онъ имѣетъ своихъ корреспондентовъ или агентовъ, или гдѣ находится отдѣленіе Государственнаго Банка или казначейство.

По векселямъ съ платежемъ внѣ мѣста нахожденія Банка взыскивается, сверхъ учетнаго процента, еще опредѣленная плата за комиссію.

(§ 63—73 arendavad § 62 sisu.)

ОТДѢЛЕНІЕ ЧЕТВЕРТОЕ.

Выдача ссудъ и открытіе кредитовъ, на основаніяхъ спеціальнаго текущаго счета, подъ соло-векселя, обезпеченные залогомъ недвижимыхъ имуществъ.

74. Соло-векселя принимаются только отъ лицъ, представившихъ Банку въ обезпеченіе:

1) недвижимыя имущества, находящіеся въ томъ городѣ, гдѣ учрежденъ Банкъ, и

2) имѣнія, расположенныя въ томъ уѣздѣ, гдѣ находится Банкъ, или въ сосѣднихъ уѣздахъ.

(§ 75—86 arendavad § 74 sisu.)

80. Въ предѣлахъ открытаго кредита заемщику выдаются ссуды подъ соло-векселя, писаные на сроки не долѣе двѣнадцати мѣсяцевъ. Въ суммѣ представленныхъ соло-векселей заемщикъ можетъ пользоваться кредитомъ на основаніяхъ спеціальнаго текущаго счета. Сумма долга по соло-векселемъ не можетъ быть увеличиваема новыми выдачами со времени полученія Банкомъ увѣдомленія объ обращеніи на имущество, принятое въ обезпеченіе соло-векселей, взысканія по какимъ-либо долгамъ заемщика.

ОТДѢЛЕНІЕ ПЯТОЕ.

Выдача ссудъ и открытіе кредитовъ по спеціальнымъ текущимъ счетамъ подъ обезпеченія.

87. Размѣры процентовъ по ссудамъ и спеціальнымъ текущимъ счетамъ подъ обезпеченія опредѣляются Правленіемъ Банка, по соглашенію съ Городского Управою, и объявляются во всеобщее свѣдѣніе порядкомъ, указаннымъ въ статьѣ 23. Если соглашенія не послѣдуетъ, то вопросъ о назначеніи размѣра процентовъ вносится на разрѣшеніе Городской Думы.

92. Кредиты подъ обезпеченіе закладовъ въ формѣ спеціальнаго текущаго счета (ст. 44, п. 6) открываются до востребованія, съ условіемъ ихъ по первому требованію Правленія Банка или по истеченіи извѣстнаго послѣ предваренія срока.

93. Заемщикъ распоряжается открытыми кредитами посредствомъ приказовъ или чековъ. Проценты по спеціальнымъ текущимъ счетамъ взимаются въ сроки, установленные Правленіемъ для періодическаго заключенія счетовъ, по расчету за время дѣйствительнаго пользованія позаимствованными суммами.

94. Въ прочихъ отношеніяхъ къ кредитамъ по спеціальнымъ текущимъ счетамъ примѣняются постановленія настоящаго Положенія о срочныхъ ссудахъ подъ тѣ же обезпеченія.

95. Начисленіе по спеціальнымъ текущимъ счетамъ (ст. 92) процентовъ и государственнаго налога производится съ занесеніемъ ихъ на счетъ кліентовъ, не ранѣе, какъ по истеченіи каждыхъ трехъ мѣсяцевъ.

I. Ссуды подъ закладъ цѣнныхъ бумагъ.

98. Ссуды выдаются подъ закладъ государственныхъ и правительствомъ гарантированныхъ бумагъ, облигацій и закладныхъ листовъ учрежденій домосрочнаго кредита, а также, по постановленію Городской Думы, подъ закладъ паевъ, акцій и облигацій частныхъ обществъ и предпріятій, займовъ городовъ и земствъ и вкладныхъ билетовъ другихъ кредитныхъ учрежде-

ній, если до срока возврата капитала по тѣмъ билетамъ осталось не болѣе девяти мѣсяцевъ.

Въ означенномъ постановленіи Городской Думы должно быть точно указано, подъ обезпеченіе какихъ именно бумагъ Банку разрѣшается выдача ссудъ.

Примѣчаніе 1. Выдача ссудъ подъ собственные вкладные билеты не допускается.

II. Ссуды подъ закладъ товаровъ и документовъ на нихъ.

105. Росписи товаровъ и товарныхъ документовъ (ст. 44, п. 6), подъ закладъ которыхъ Банкомъ могутъ быть выдаваемы ссуды, устанавливаются Городскою Думою.

Väljavõtted kohtu- ja administratiivpraktikast.

Lhk.

Ts. D. 1899. a. nr. 37 ja 1903. a. nr. 4. 67
Ts. D. 1907. a. nr. 18 44
Sen. IV Dep. 1890. a. nr. 1509 67
S. Uk. 27. nov. 1897. a. § 618 sel. 1 10
S. Uk. 28. aug. 1901. a. nr. 7657 37
S. 1. Ük. 1909. a. nr. 9668, § 618 sel. 2 12
S. Uk. 19.. sept. 1911. a. nr. 9698, § 614 p. 3 sel. 8 6
S. Uk. 12. dets. 1911. a. nr. 14803, § 620 sel. 6 14
S. Uk. 3. juul. 1912. a. nr. 7951, § 620 sel. 6 14
S. Uk. 28. apr. 1914. a. nr. 5703, § 620 sel. 6 14
S. Uk. 29. nov. 1914. a. nr. 15040, § 620 sel. 6 14
S. Uk. 28. aug. 1914. a. nr. 10125, § 618 sel. 3 12
S. Uk. 31. juul. 1914. a. nr. 9213 45
S. Uk. 13. okt. 1915. a. nr. 14068, § 620 sel. 7 16
Kred. Kants. 6. märts. 1908. a. nr. 2564, sel. p. 1 2
Kred. Kants. 6. märts. 1908. a. nr. 2564, sel. p. 2, § 614 p. 3 sel. 6 4
Kred. Kants. 1. juun. 1909. a. nr. 6587, § 614 p. 3, sel. 7 . . . 4
Kred. Kants. 23. veebr. 1910. a. nr. 2306, § 624, sel. 1 17
Kred. Kants. 4. jaan. 1911. a. nr. 42, § 620, sel. 4 13
Kred. Kants. 6. juul. 1912. a. nr. 9400, § 624, sel. 2 19
Kaubanduse osakonna kiri Liivimaa kroonu palatile 15. juul. 1903. a. nr. 4226 39
Ots. Maks. Dep. 13. dets. 1913. a. nr. 15670, § 614 p. 3, sel. 4 . . 2
Ots. Maks. Dep. 12. jaan. 1913. a. nr. 503, § 614 p. 3, sel. 9 . . 6
Ots. Maks. Dep. 28. juun. 1913. a. nr. 7970, § 620, sel. 5 . . . 13
RK. Ts. 1927. a. vk. nr. 52 46
RK. Ts. 1928. a. nr. 32 73
RK. Ts. 1928. a. vk. nr. 62, toim. nr. 13 73
RK. Adm. 1928. a. vk. nr. 28, § 614 p. 3, sel. 10 7
RK. Adm. 1928. a. nr. 281II, § 614 p. 3, sel. 10 7
RK. Adm. 1929. a. nr. 122II, § 614 p. 3, sel. 4 3
RK. Adm. 1929. a. nr. 494II, § 614 p. 3, sel. 12 75
RK. Adm. 1930. a. nr. 334II, sel. 2 26
RK. Adm. 1930. a. nr. 274II, § 614 p. 3, sel. 13 75
RK. Adm. 1930. a. nr. 427II, § 614 p. 3, sel. 14 76
RK. Adm. 1930. a. nr. 723, § 614 p. 3, sel. 15 76
Ots. Maks. Peav. 3. okt. 1922. a. nr. 30903 . . . . . 9. jaan. 1915. a. sead. sel. 1 22
Ots. Maks. Peav. 25. mail 1923. a. nr. 22471, § 614 p. 3, sel. 5 . 3

Tähestikuline sisujuht.

Lühendused:

§ — seaduse paragrahv;
p — punkt;
täh. — tähendus;
sel. — seletus;
vt. — vaata.

Aktsiad, aktsiate tulud § 614 p. 1; aktsiad, missuguste tulud maksustamisele ei kuulu § 615 p. 3.

Aktsia — pankades seisvad sissemaksud (talletised) § 614 p. 2.

Aktsia — ühingute poolt väljalastud ja välismaal realiseeritud obligatsioonid § 615 täh. p. 1.

Anonüümsete välismaaliste ühingute poolt väljalastud obligatsioonid § 615 täh. p. 2.

Aruandvate kaubandus-tööstuslikkude ettevõtete poolt eraisikutelt ja -asutistelt laenatud kapitalide tuludelt võetav maks § 614 p. 3; selle maksu tasumise kord ja tähtaeg § 620.

Börsidel, liikvele mitte lubatud protsentpaberid § 615, täh. p. 2.

Dividendid ja superdividendid § 614 p. 1.

Eraisikute või -asutiste poolt aruandvatele kaubandus-tööstuslikkudele ettevõtetele laenatud kapitalide tuludelt võetav maks § 614 p. 3; selle maksu õiendamise kord ja tähtaeg § 620; eraasutiste poolt väljalastud protsentpaberite tuludelt võetava maksu tasumise kord ja tähtaeg § 618.

Erakrediitasutiste poolt avatavad eri jooksvad arved vt. eri jooksvad arved.

Eraprotsentpaberite tulud § 614 p. 1.

Eri jooksvate arvete maksumäär § 626; — maksu arvutamise tähtaeg § 627; — protsendid isiku kasuks, kelle nimele on avatud arve § 628; — maksu tasumise kord ja tähtaeg § 629; tähtajal tasumata jäänud maksu pealt võetav viivitusraha ja vastutus maksu tasumise eest § 631; — näitamises varjamine või väljajääk § 631; — maksu kontrollimine Raha- (Majanduse-) ministeeriumi poolt § 630;— Ministeeriumi poolt tehtud maksu arvutuse peale edasikaebamise kord ja tähtaeg ning ülemäära sissetulnud maksu tagasisaamine § 630.

Garanteerimata obligatsioonide, mis realiseeritakse välismaal, tulud § 615 täh. p. 1. Garanteerimata ja garanteeritud tulud raudteeühingute aktsiatelt, valitsuse poolt garanteerimata aktsiate dividendid, garanteeritud aktsiate superdividendid § 614 p. 1.

Hoiukassadesse, riiklikkudesse — mahutatud sissemaksud (talletised) § 615 p. 2.

Jooksva arve sissemaksud (talletised) § 614 p. 2.

Kaebuse esitamise tähtaeg Raha- (Majanduse-) ministeeriumi poolt tehtud maksu arvutuse kohta § 621 ja 630.

Kapitalid, mis laenatud eraisikute ja -asutiste poolt aruandvatele kaubandus-tööstuslikkudele ettevõtetele § 614 p. 3; nende kapitalide tuludelt võetava maksu tasumise kord ja tähtaeg § 620.

Kaubandus-tööstuslikkude ettevõtete poolt eraisikutelt ja -asutistelt laenatud kapitalide pealt võetav maks § 614 p. 3; selle maksu tasumise kord ja tähtaeg § 620.

Kaubanduslikkude ja tööstuslikkude ühingute, mis erialustel maksustatakse aktsiate ja osatähtede tulud § 615 p. 3.

Kogukondlikkude krediitasutiste poolt avatavad eri jooksvad arved vt. eri jooksvad arved.

Kogukondlikkudesse pankadesse mahutatud sissemaksude (talletiste) tuludelt võetav maks § 614 p. 2.

Kogukondakunde protsentpaberite tuludelt võetav maks § 614 p. 1; selle maksu tasumise kord ja tähtaeg § 618.

Kontokorrent (korrespondent) arve järgi maksustamisele kuuluvate protsentide summa kindlakstegemine § 624; selle arve järgi arvutatud maksu tasumise tähtaeg § 625.

Korrespondent (kontokorrent) arve vt. kontokorrentarve.
Krediitühingutesse, vastastikustesse — mahutatud sissemaksud (talletised) § 614 p. 2.
Kupongid, riiklikkude protsentpaberite kupongide makseteks vastuvõtmisel tehtav alandus § 617.
Laenatud kapitalid, eraisikute ja -asutiste poolt aruandvatele kaubandus-tööstuslikkudele ettevõtetele laenatud kapitalid § 614 p. 3; nende kapitalide pealt võetava maksu õiendamise tähtaeg ja kord § 620.
Maksu tasumise kord ja tähtaeg: — riiklikkude protsentpaberite tuludelt § 617; kogukondlikkude või eraprotsentpaberite tuludelt § 618; sissemaksude (talletiste) tuludelt § 619; kontokorrent (korrespondent) arve järgi § 625.
Obligatsioonid, mis välja lastud aktsiaühingute poolt ja realiseeritud välismaal § 615, täh. p. 1; välismaal, välismaaliste anonüümsete ühingute poolt välja lastud obligatsioonid § 615 täh. p. 2.
Osatähed, milliste tulud maksustamisele ei kuulu, § 615 p. 3.
Panga-asutistesse mahutatud sissemaksud (talletised) § 614 p. 2.
Pangakontorite poolt avatavad eri jooksvad arved vt. eri jooksvad arved.
Protsendilised sissemaksud (talletised) pankades § 614 p. 2.
Prontsentpaberid, era, riiklikkude ja kogukondlikkude protsentpaberite tulude maksustamine § 614 p. 1; paberid, milliste protsendid ei kuulu maksustamisele § 615 p. 1; protsentpaberid, mis börsidel pole lubatud liikvele § 615 täh. p. 2; maksu võtmise kord riiklikkude protsentpaberite tuludelt § 617; maksu võtmise kord ja tähtaeg era ja kogukondlikkude protsentpaberite tuludelt § 618; protsentpaberite pantimisel avatavad eri jooksvad arved § 626.
Raha- (Majanduse-) ministeeriumil on õigus maksu arvutust kontrollima § 621 ja § 630; Raha- (Majanduse-) ministril on kokkuleppel Riigikontrolöriga õigus määrata tulude arvestamise korda, kui ka arvepidamise ja aruandmise korda § 623 ja § 632.
Raudtee — ühingute aktsiate tulud § 614 p. 1.
Riigikontrolör — määruste andmiseks on Raha- (Majanduse-) ministril tarvilik kokkulepe Riigikontrolöriga § 623 ja § 632.
Riiklikkudesse hoiukassadesse mahutatud sissemaksude (talletiste) tulud § 615 p. 2.
Riiklikkude krediitasutiste poolt avatavad eri jooksvad arved vt. eri jooksvad arved.
Riiklikkudesse pankadesse mahutatud sissemaksude (talletiste) tulud § 614 p. 2.
Riiklikkude protsentpaberite tulud § 614 p. 1; nende tulude maksutamise kord § 617.
Sissemaksud § 614 p. 2; sissemaksud riiklikkudes hoiukassades § 615 p. 2; sissemaksude tuludelt võetava maksu tasumise kord ja tähtaeg § 619.
Superdividendid aktsiatelt § 614 p. 1.
Talletised vt. sissemaksud.
Tähtaeg kaebamiseks Raha- (Majanduse-) ministeeriumi poolt tehtud maksu arvutuse kohta § 621 ja § 630; tähtajal §§ 618, 619 ja 629 õiendamata maksude pealt võetav viivitusraha § 622 ja § 631.
Tööstuslikud — kaubanduslikud ettevõtted vt. kaub.-tööstuslikud ettevõtted.
Valitsuse poolt garanteerimata aktsiate dividendid § 614 p. 1; valitsuse poolt garanteerimata obligatsioonid, mis realiseeritud välismaal § 615 täh. p. 1.
Varjamine — maksu alla kuuluva tulu varjamisel nõutakse maks sisse 3-e kordsel määral § 622; eri jooksva arve suhtes § 631.
Vastastikustes krediitühingutes peetavad sissemaksud (talletised) § 614 p. 2.
Viivitusraha § 622 ja § 631.
Välismaaliste anonüümsete ühingute poolt väljalastud obligatsioonid § 615 täh. p. 2; välismaal realiseeritud obligatsioonid § 615 täh. p. 1; välismaal väljalastud obligatsioonid § 615 täh. p. 2.
Välisvaluutas väljalastud protsentpaberid § 615 täh. p. 2.
Võitude väljamaksmisel riiklikkude protsentpaberite pealt kinnipeetav maks § 617.
Ülemäära sissenõutud maksu tagasimaksmine § 621; eri jookswate arvete suhtes § 630.

Sisukord.

MAKSUD RAHAKAPITALIDELT.

(VSK. V köide — 1914. a. väljaanne).

Esimene peatükk.

Lhk.

Maks rahakapitalide tuludelt. § 614—§ 625 . . . . . 1—19

Teine peatükk.

Maks eri jooksvatelt arvetelt. § 626—§ 632 . . . . . 20—21

5%-line maks tuludelt rahalistest kapitalidest (laenudest), mis kuuluvad pikaajalise krediidi asutistele (arvatud välja riigi päralt olevad), linnaomavalitsuse pankadele ja muudele aruandvatele ettevõtetele ja mis ka võlgadena kindlustatud kinnisvaradel. (9. jaanuar. 1915. a. seadus) . . . . . 22—26

Otsekoheste maksude peavalitsuse teadaanne 5% ja 0,396% riigimaksude asjus. RT. 95/96 — 1919. (Aruandmise viis ja vormid) . . . . . 27—33

Määrus krediit-asutuste ja pangakontorite aasta-aruannete kokkuseadmise kohta . . . . . 33—34

KOMMENTAARID.

Maksude liigid 35

5% maks rahakapitalide tuludelt, mis nähtud ette §§ 614—625. Maksu objektid. Maksu subjekt (Steuersubjekt). Maksudestinataar (Steuerdestinatar). Maksuga koormatud subjekt (Steuerträger). § 614 p. 1, § 617 ja 618 juurde. Kergendused obligatsioonide väljalaskmisel . 35—36

Aruandvate ettevõtete laenud eraisikute ja mittearuandvate ettevõtete käest . . . . . 37—41

Kontokorrendi mõiste Vene kohtu praktika järgi . . . . 41—45

Riigikohtu seletus kontokorrendi kohta . . . . . 45—46

Kontokorrent Balti Eraseaduses . . . . . 47—49

Pankade kontokorrent — vahekorrad, [kontokorrent (korrespondent) arve] . . . . . 49—52

Aruanne makstud 5% riigimaksu üle korrespondent-arvete %% pealt 52

5%-line maks tuludelt rahalistest kapitalidest, mis kuuluvad pikaajalise krediidi asutistele (arvatud välja riigi päralt olevad) linnaomavalitsuse pankadele ja muudele aruandvatele ettevõtetele ja mis on võlgadena kindlustatud kinnisvaradel. (9. jaanuari 1915. a. seadus) . 53

Eri jooksev arve. 0,396% maks eri jooksvatelt arvetelt (§ 626—§ 632) . . . . . 53—54
0,396% maksu arvutamine 54
Progressiivne meetod. Staafelmeetod, tab. nr. 1, 2, 3, 4. Korrelatsioon 0,396% maksu ja panga kasuks eri jooksva arve järgi arvestatavate protsentide vahel . 55—63
Eri jooksev arve krediit-seaduse järgi . . . . . 63—66
Eri jooksvad arved eraõiguslikult seisukohalt . . . . . 66—73
5% ja 0,396% maksude korrelatsioon . . . . . 73—74
Täiendavad seletused § 614 p. 3 juurde . . . . . 75—78
Lisa. Väljavõtted krediit-seadusest . . . . . 79—84
Otsused ja seletused, millest väljavõtted on tehtud . . . 85
Tähestikuline sisujuht . . . . . 86—87